

Violència de gènere: Estratègies d'afrontament i mecanismes de defensa psicosocials

Treball de Final de Grau de Psicologia

Judith Fernández Torrelles

Curs: 2021 - 2022

Tutor/a: Blanca Callén

Grau en Psicologia

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya

Vic, Maig de 2022

Agraïments

A la primera persona que m'agradaria mencionar és la Blanca Callen, per tot el seu temps dedicat, esforç, suport, ajuda i comprensió. Gràcies per l'acompanyament en aquest camí.

Al meu iaio Jordi, per inculcar-me des de perita la importància i el valor dels estudis, per animar-se sempre a complir els meus somnis, per educar-me en l'amor, la generositat i la gratitud. Arribar a ser com tu, significaria haver triomfat.

A la meua iaia Tere, per ser la meua referent, la meua font d'inspiració i el mirall on mirar-me. La persona que sempre m'ha cuidat, i s'ha assegurat que mai em faltés res, ni tan sols un somriure.

A la meua mare, per tots els ànims, per escoltar-me, per confiar en les meves capacitats i recolzar-me, per creure en mi fins i tot quan jo no ho feia.

Al meu pare, sense tu no hagués arribat fins aquí. Per sacrificar el teu present per donar-me el millor futur possible, per avantposar-me a mi i la meua felicitat, per tot el teu esforç.

A la meua parella Aaron, per escoltar-me i recolzar-me sempre, per ser l'impuls i la raó de la meua força, per acompanyar-me i ajudar-me cada dia i també en aquest treball. Però, sobretot, per fer-me tan feliç.

Iris, des de sempre i per sempre, a prop o lluny. Gràcies per 24 anys d'amor i amistat incondicional.

Natalia, per aparèixer quan més necessitava a algú, per ensenyar-me que l'amistat no es basa en el temps, sinó en els petits instants. Per involucrar-te també en aquest procés i interessar-te cada dia sobre el avenços. Kreptafibia.

Carmeta, per ser llum, alegria i bondat. Pel suport diari, les hores d'estudi, l'ajuda mútua. Ets la persona amb qui sempre puc comptar.

A la meua família i amitats, que m'heu fet ser qui soc, que m'heu vist créixer i heu estat sempre al meu costat. Sou la meua inspiració.

Resum

El següent document és un Treball de Final de Grau de Psicologia. S'inicia amb la finalitat d'explorar els tipus de violència de gènere que pateixen el col·lectiu de dones residents a Catalunya per part de les seves parelles (actual o no) i les respostes que aquestes activen davant d'aquesta violència, és a dir, esbrinar quins recursos, ajudes o estratègies psicosocials han utilitzat les dones per enfrontar-se a les diverses situacions de violència de gènere que pateixen en la seva vida quotidiana. La intenció és fer-ho des d'una perspectiva empoderadora, on es puguin visibilitzar les fortaleses de les dones que han viscut situacions de violència de gènere, i d'aquesta manera, poder aprendre quines coses han estat positives per a elles, han funcionat i els ha ajudat en tot aquest procés de superació.

En el marc teòric s'exploren diferents conceptes i definicions per aclarir el fenomen de la violència de gènere, seguidament s'analitza la percepció social d'aquesta i, més endavant, es desenvolupen diferents models teòrics per afavorir la comprensió de com i per què es dona la violència de gènere. A més, s'especifiquen quins són els tipus de violència de gènere als que les dones estan freqüentment més exposades per la seva condició de dona i quines són les respostes que elles activen davant d'aquestes situacions

El disseny metodològic és un disseny ex-post-facto retrospectiu de casos múltiples.

L'enfocament metodològic és de tipus mixt, amb la intenció d'obtenir una millor comprensió del problema de recerca, la qual no es podria aconseguir utilitzant el mètode quantitatiu i qualitatiu per separat.

Finalment, la tècnica de mostreig ha estat no probabilística de conveniència, han participat 44 dones majors d'edat, residents en diferents llocs de Catalunya. L'edat d'aquestes ha estat compresa entre els 20 i els 63 anys, sent les dones de 22 anys les que més han participat. La mostra es va obtenir mitjançant la tècnica bola de neu.

En aquesta investigació s'ha utilitzat del qüestionari com a instrument de recollida de dades. Aquest s'ha elaborat a partir de l'aplicatiu Google Forms, pel fàcil accés que hi pot tenir la mostra mitjançant internet. Compta amb preguntes obertes i tancades per englobar les dues metodologies.

Paraules claus: Violència de gènere, estratègies d'afrontament, mecanismes de defensa

Abstract

The next document begins with the aim of exploring the types of gender-based violence suffered by women living in Catalonia at the hands of their partners (current or not) and the responses they activate in the face of this violence, that is, to find out what resources, support or psychosocial strategies women have used to deal with the various situations of gender-based violence they suffer in their daily lives. The intention is to do this from an empowering perspective, where the strengths of women who have lived through situations of gender-based violence can be made visible, and in this way, to be able to learn what things have been positive for them, have worked and have helped them throughout this process of overcoming it.

In the theoretical framework, different concepts and definitions are explored to clarify the phenomenon of gender-based violence, followed by an analysis of the social perception of gender-based violence and, later on, different theoretical models are developed to favour the understanding of how and why gender-based violence occurs. In addition, the types of gender-based violence to which women are often more exposed because of their status as women are also specified.

The methodological approach is a mixed approach, with the intention of obtaining a better understanding of the research problem, which could not be achieved by using each of these methods separately.

The quantitative methodological design is a simple retrospective ex post facto case-control design. On the more qualitative side, a non-experimental qualitative research design has been used, namely a multiple case study.

Finally, the sampling technique was a non-probabilistic technique of convenience, with the participation of 44 women of legal age, resident in different parts of Catalonia. Their age ranged from 20 to 63 years old, with 22-year-old women being the most frequent participants. The sample was obtained using the snowball technique.

In this research, a questionnaire was used as the data collection instrument. The questionnaire was elaborated using the Google Forms application, because of the easy accessibility of the sample. It has open and closed questions to encompass both methodologies.

Keywords: Gender-based violence, coping strategies, defence mechanisms

Índex

1. Introducció	7
2. Objectius	8
3. Marc Teòric	9
3.1. Aproximació al concepte violència de gènere	9
3.2 Concepte de violència de gènere	9
3.3 Estereotips i rols de gènere	12
2.3 Ideologia de gènere	14
3.4 Identitat de gènere	15
4. Percepció social de la violència de gènere	16
5. Factors de risc	18
6. Tipus de violència de gènere	19
6.1 Micromasclismes	19
6.2 Violència contra les dones i les nenes en l'àmbit privat	19
6.3 Violència econòmica	20
6.4 Violència psicològica	20
6.4.1 Gaslighting:	20
6.4 Violència emocional	21
6.5 Violència física	21
6.6 Violència sexual	21
6.6.1 Assetjament sexual.....	21
6.6.2 Violació.....	21
6.6.3 Violació correctiva	22
6.7 Femicidi	22
7. Teories i models explicatius	23
7.1 Teoria sociològica sobre la violència de gènere	23
7.2 Teoria de l'aprenentatge social	23
7.3 Model Ecològic	24
7.6 Teories feministes	26
8. Estratègies d'afrontament i mecanismes de defensa psicosocials	26
8.1 Estratègies d'afrontament a nivell individual/personal	27
8.2 Estratègies col·lectives	31
9. Procés de filtratge	34
10. Disseny, metodologia i procediments de la investigació	37
10.1. Disseny de la recerca:	37
10.3. Selecció de la mostra:	38
10.4. Instruments de la recollida de dades:	38

11. Aspectes ètics de la recerca:	39
12. Resultats	39
12.1 Dades sociodemogràfiques	40
12.1.1 Edat de les participants.....	40
12.1.2 Lloc de residència de les dones participants	40
12.1.3 Ocupació actual de les dones participants	40
12.1.4 Orientació sexual	41
12.1.5 Situació afectiva actual	41
12.2 Aproximació a la violència de gènere	41
12.3 Tipologies de violència de gènere	43
12.3.1 Micromasclismes.	43
12.3.2 Violència Psicològica	44
12.3.3 Violència Econòmica	47
12.3.4 Violència verbal	48
12.3.5 Violència física	49
12.3.6 Violència Sexual.....	50
12.4.- Conseqüències dels episodis viscuts i primeres respostes	51
12.5. Estratègies d'afrontament i mecanismes psicològics	53
13. Discussió	57
14. Limitacions	59
15. Futures línies de treball	60
16. Conclusions	61
18. Annexos	64

1. Introducció

La violència contra les dones és una manifestació extrema de la desigualtat i del sotmetiment en què viuen moltes dones arreu del món. Tant és així que aquesta violència constitueix un atemptat contra el dret a la vida, a la seguretat, a la llibertat, i la dignitat de les dones i nenes, per tant, és un obstacle per al seu desenvolupament en una societat considerada democràtica i igualitària .

Tot i que en els darrers anys la violència de gènere ha aconseguit més visibilització, continua sent un tema molt controvertit, en gran part, per la responsabilitat tant a nivell social com individual que tothom hauria d'assumir per erradicar-la.

És per això que, per aconseguir aquesta implicació i corresponsabilitat col·lectiva és imprescindible conèixer el fenomen violent per poder aturar-lo des de les seves causes, trencant mites i estereotips, creant una xarxa de persones col·laboradores que puguin donar suport i recursos a la víctima en el procés de recuperació. En el cas dels homes, també és important abandonar i renunciar als privilegis que tant a nivell social com individual els ofereix la societat patriarcal. Així, per a que la societat sigui més justa i igualitària no només les dones s'han d'empoderar, sinó que els homes han de revisar els seus privilegis, analitzar com funcionen els mecanismes d'opressió i exclusió de les dones per tal de revertir-los i redistribuir les oportunitats i recursos, per garantir la igualtat de tothom, independentment dels seus gèneres.

Per tant, en referència al coneixement sobre la violència de gènere que es necessita adquirir per tal d'aturar-la des del seu origen anteriorment esmentat, cal saber que els estereotips i/o les idees preconcebudes sobre el que es suposa que fa, hauria o pot fer un home o una dona no són més que construccions socials i culturals, algunes tan arrelades que influeixen tant en el pensament i el comportament de les persones que els considerem com a propis, a la vegada que les normalitzen i naturalitzem com a necessàries e inamovibles.

I són aquests alguns dels motius pels quals he considerat la violència de gènere un tema d'interès a l'hora de realitzar la meua recerca. No només per fer una anàlisi sobre el què és, el seu origen i la seva implementació, sinó perquè Christine de Pisan l'any 1405 ja condemnava la violència cap a les dones a la seva obra la Ciutat de les Dames i sis segles després, aquesta continua existint, gran part de la societat encara li dona l'esquena o si més no, no dediquen el suficient esforç per acabar amb aquesta xacra.

A més, gran part de la literatura contemporània tendeix a revictimitzar les dones que han patit aquesta situació, ja que és la resposta més freqüent que dona el sistema a una víctima. Des d'aquesta revictimització secundària fa que la persona revisqui la situació traumàtica i torni a

assumir el paper de víctima des d'una suposada manca d'agència però a la vegada certa "culpabilitat" per allò ocorregut que la desempodera. La diferència està en que aquesta vegada no és només víctima d'un delictes, sinó de la incomprensió del sistema. Això comporta la indefensió de les dones davant de la violència i les priva de la possibilitat d'empoderar-se com a subjectes de transformació social i política de la violència que, alhora, considera el patiment femení com a aliè i obstaculitza l'assumpció de qualsevol compromís i responsabilitat política per part dels espectadors i també, moltes vegades, dels propis victimaris.

Per això en aquest document, es parla de recursos, ajudes o estratègies psicosocials que han utilitzat les dones per enfrontar-se a les diverses situacions de violència de gènere que pateixen en la seva vida quotidiana. I es fa amb la intenció de fer-ho des d'una perspectiva empoderadora i de reconeixement de la seva agència transformadora, on es puguin visibilitzar les fortaleses de les dones que han viscut situacions de violència de gènere. D'aquesta manera, s'espera poder aprendre quines coses han estat positives per a elles, han funcionat i els ha ajudat en tot aquest procés de superació. A més, Això, ens podria servir com a psicòlegs per poder ajudar i acompanyar a totes aquelles persones que es trobin en la situació, i intentar que, la informació recopilada en aquesta investigació, sigui útil i serveixi com a eina de suport a persones compromeses en l'erradicació de la violència de gènere.

2. Objectius

Objectiu general:

Explorar els tipus de violència de gènere que pateixen el col·lectiu de dones residents a Catalunya per part de les seves parelles (actual o no) i les respostes que aquestes activen davant d'aquesta violència.

Objectius específics:

- Definir un marc conceptual descriptiu de la violència de gènere i identificar les diferents tipologies
- Detectar quin tipus de violència han pogut patir les dones residents a Catalunya
- Esbrinar quins recursos, ajudes o estratègies psicosocials han utilitzat les dones per enfrontar-se a les diverses situacions de violència de gènere que pateixen en la seva vida quotidiana.

3. Marc Teòric

3.1. Aproximació al concepte violència de gènere

En ple segle XXI, la violència de gènere es continua manifestant de manera activa a qualsevol lloc del món.

Tant dones com nenes de qualsevol escenari geogràfic, cultural o econòmic, estan en risc de ser objecte d'algun acte de violència per la seva pertinença al sexe femení.

Tant és així que segons revela la Macroenquesta de Violència contra la Dona, elaborada per la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere (2019) “El 57,3% de dones residents a Espanya de 16 anys o més (més d'una de cada dues dones) han patit algun tipus de violència masclista (violència física o sexual en l'àmbit de la parella o fora d'ell, assetjament sexual o assetjament reiterat) al llarg de les seves vides, pel fet de ser dones, cosa que significaria 11,7 milions de dones.”

En aquest sentit, no podem entendre aquest tipus de violència com a fets aïllats sinó que hem d'analitzar-los en el context social i ideològic en què s'originen i desenvolupen: un context social de discriminació i subordinació de les dones que es manifesta per exemple, a l'estructura tradicionalment jeràrquica del matrimoni i la família, a la divisió sexual del treball i a la precarietat laboral femenina, a l'assumpció de la cura de terceres persones o a la doble moral sexual per a dones i homes, entre moltes altres o el que és el mateix, el patriarcat, el qual veurem més endavant.

És per això que en aquest apartat es defineix el concepte de violència de gènere de manera més específica, alhora que també es tenen en compte altres factors o agents que la componen i/o estan involucrats com són els estereotips i rols de gènere, la ideologia de gènere i la identitat de gènere entre altres.

3.2 Concepte de violència de gènere

El terme *violència de gènere* és un concepte molt complex, ja que engloba diferents fenòmens, factors, causes i circumstàncies. És per això que, abans de definir la violència de gènere hem de tenir en compte els diferents elements que el constitueixen i que són presents en la majoria de situacions com poden ser l'assetjament sexual, la violència domèstica, agressions, abusos, etc., en què les dones són agredides per la seva condició de dona.

(Font: Material Formatiu de *GESFormació (s.d) Violència de gènere: Volum 1. euroEditorial.*)

Un d'aquests termes a definir és la violència. La violència es pot definir com ‘l'ús de la força amb la intenció de causar danys o la mort, dirigida a un mateix o a un altre individu (o grup d'individus)’. Aquest concepte inclou molts tipus de violència, entre ells l'abús a menors, el

maltractament a cops, la violència juvenil, l'assetjament, la violència de gènere i la violència domèstica, etc.

En un principi, tant els homes com les dones desenvolupen aquesta violència perquè aprenen que aquest és un mètode útil per aconseguir els seus propòsits. No obstant això, històricament els homes han rebut més recompenses per comportar-se violentament que les dones.

(Font: Material Formatiu de *GESFormación (s.d) Violencia de género: Volumen 1. euroEditorial.*)

Un altre terme important a tenir en compte és el *gènere*, considerat un concepte clau per entendre el desenvolupament de les relacions entre homes i dones al llarg del temps.

El terme gènere posseeix un caràcter sociològic i designa un esquema utilitzat per a la categorització social dels individus. S'utilitza per parlar dels judicis i les inferències sobre els sexes i com una variable dinàmica en interacció amb el context immediat en que les persones ens relacionem dins d'una estructura social. Per tant, terme gènere es refereix a les diferències construïdes per la societat per a homes i dones, a la seva manera de relacionar-se i dividir les seves funcions.

En canvi, el sexe al·ludeix a les diferències biològiques, anatòmiques i hormonals entre les dones i els homes i que són naturals, congènites i universals.

Si observem les diferències donades a partir del gènere, observem construccions socials i culturals com ara l'assignació diferenciada de rols, l'assignació diferenciada d'atributs, capacitats i qualitats, les restriccions diferenciades per a homes i dones, diferents costums sobre la cura i/o higiene personal com podrien ser el maquillatge i la depilació (tot i que s'ha de tenir en compte que aquestes costums poden ser obligacions instituïdes, és a dir una exigència o demanda per part de la societat la qual acceptem com si fos pròpia), diferents drets i obligacions per homes i dones, etc.

Per tant, el gènere és més un concepte per entendre com s'han format les relacions entre homes i dones.

I en aquest punt, havent parlat de la construcció dels rols i les relacions d'homes i dones i com s'ha esmentat amb anterioritat és important fer menció al patriarcat.

Sovint, quan parlem de violència de gènere, ens ressona la paraula patriarcat o sistema patriarcal, però què és i què té a veure amb la violència de gènere?

El *Diccionario de Asilo de CEAR-Euskadi (2014)* (eina creada per consultar diferents definicions i significats relacionats amb el camp dels DDHH), ha definit '*patriarcat*' de la següent manera: 'el patriarcat és un sistema de domini institucionalitzat que manté la

subordinació i invisibilització de les dones, sota el poder dels homes, creant així una situació de desigualtat estructural basada en la pertinença a un determinat 'sexe biològic'.

Això, és manté a través de diferents hàbits i practiques quotidianes, també afecta en diferents idees i prejudicis, fins instaurar-se en lleis i institucions socials, religioses i polítiques que acaben controlant a les dones, a qui no se les permet viure en completa igualtat d'oportunitats i drets.

És difícil entendre el patriarcat com una construcció social que pot ser transformada perquè aquest sistema de dominació es justifica a través del sexe biològic, i per això l'ordre que s'imposa és normalment percebut com a 'natural', i els rols que des del patriarcat s'imposen a les dones pel fet de ser-ho solen ser percebuts com a fixos i no intercanviables, però sempre s'ha donat a través de la socialització i l'aprenentatge. A més s'ha demostrat que l'ordre imposat pel patriarcat és un producte social transformable, ja que ha estat objecte de reconfiguració gràcies a la lluita feminista que han aconseguit el reconeixement i el respecte dels seus drets, uns drets que prèviament se'ls hi havia negat.

Però, quina relació hi ha entre la violència de gènere i el patriarcat?

Doncs que l'ús de la violència ha estat present a l'hora d'imposar a través de la por, el sotmetiment de les dones, del que és femení i de tot allò que desafia l'autoritat masculina, ocasionant greus situacions de vulneració dels drets humans.

Per tant, definim la violència de gènere com un tipus de violència física o psicològica exercida contra qualsevol persona, sobre la base del seu sexe o gènere, així com les de les expectatives sobre el rol que ell o ella hagi de complir en una societat o cultura, que impacta de manera negativa la seva identitat i benestar social, físic, o psicològic. D'acord amb l'Organització de Nacions Unides, (1993) el terme violència de gènere és utilitzat per 'distingir la violència comuna d'aquella que es dirigeix a individus o grups sobre la base del seu gènere'. Aquest enfocament és compartit per l'ONG Observatori de Drets Humans en diversos estudis realitzats durant els darrers anys.

Aquest terme inclou, d'acord amb el Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona (1979 – 1981), actes que causen patiment o dany, amenaces, coacció o altra privació de llibertats. Aquests actes es manifesten en diversos àmbits de la vida social i política, entre els quals hi ha, la pròpia família, l'escola, l'Església etc.

La violència de gènere és un problema que, com ja hem mencionat, pot incloure assetjament, abusos i/o violacions sexuals, prostitució forçada, explotació laboral, avortament selectiu per sexe, violència física i sexual, castració parcial o total, ablació de clítoris, tràfic de persones,

patrons d'assetjament o fustigació, atacs homofòbics cap a persones o grups d'homosexuals, bisexuals i transgènere, etc.

La violència de gènere presenta diverses característiques, diferents a altres tipus de violència interpersonal, i normalment se li associa la violència contra la dona, encara que no són sinònims, a causa de l'amplitud que abasten les diferents formes de violència i al fet que no tots els estudis es enfoquen en les definicions, identitats i relacions de gènere.

Per exemple, la violència de parella, terme més acotat que la violència de gènere és un problema molt ampli, i pot caracteritzar una relació de 'festeig', una relació de parella, amb o sense convivència, o els vincles amb exparelles. Per tant, com a subforma de violència de gènere, els seus objectius són els mateixos: exercir control i domini sobre la dona per conservar o augmentar el poder de l'home en la relació..

A més, també tendeix a confondre's amb la violència domèstica, aquesta inclou la violència al terreny de la convivència familiar o semblant, per part d'un dels membres contra altres, contra algun dels altres o contra tots ells i on s'inclouen a més de les dones, nens, ancians i persones dependents.

Amb violència intrafamiliar ens referim a totes les formes d'abús de poder que es desenvolupen en el context de les relacions familiars i que ocasionen diversos nivells de dany a les víctimes d'aquests abusos. En aquest cas, els grups vulnerables identificats per la investigació en aquest camp, són les dones els nens i/o nenes, les persones grans i la resta de persones dependents en general. Així com la violència en parella és una forma de violència basada en el gènere, la violència intrafamiliar té dues vessants: una es basa en el gènere i la segona es basa en la generació.

Les conseqüències són sempre un dany a la salut física psicològica i social de la dona un menyscapse dels seus drets humans i un risc per a la seva vida.

3.3 Estereotips i rols de gènere

La discriminació es sustenta en gran mesura sobre els rols que s'han anat generant al voltant de la idea que tenim sobre com s'han de comportar els homes i les dones, els papers que han de tenir en el treball, a la família, l'espai públic, fins i tot, com han de relacionar-se entre si.

És interessant observar que l'estereotip femení és universal. El psicòleg John Williams i la psicòloga Deborah Best van publicar a l'any 1990 un estudi realitzat en més de 30 països diferents, on van trobar indicis d'estereotips masculins i femenins.

L'estereotip masculí es caracteritza per una gran necessitat de domini, agressió i realització. En canvi, l'estereotip femení, esta envoltat per la necessitat de dependència, cures i afiliació.

Cada cultura tendeix a reinterpretar els estereotips de gènere, el que demostra que les percepcions que tenim sobre els homes i les dones estan socialment construïdes.

Existeixen estereotips que influeixen de manera decisiva sobre les actituds, les creences i les conductes, encara que les puguem qüestionar, sovint les agafem com a certes sense saber exactament perquè, o sense ser conscients.

Per què passa això? Perquè economitza el nostre pensament. Ens estalvien l'esforç d'analitzar, reflexionar i avaluar críticament els fets, per la qual cosa permeten resoldre una situació de forma ràpida, però que no concorden amb la realitat. Les persones que els comparteixen es posen d'acord de manera fàcil, cosa que resulta còmode i tranquil·litzador.

Els estereotips i els rols són instruments que ens ajuden a comprendre les relacions socials i a justificar certes actuacions que no estan contrastades. Podríem dir que els rols de gènere són com posar en pràctica els estereotips apresos a través de la socialització.

Per exemple, quan el llenguatge popular diu: '*això és més propi de dones*', estem justificant unes funcions sense que hi hagi una justificació racional, però hem après des dels nostres primers anys que tot el nostre entorn dona suport a aquesta teoria.

El problema dels estereotips és que ens influeixen tant a les actituds com a les conductes.

Per exemple, hi ha estudis que han demostrat que noies i nois fan les seleccions professionals d'acord amb la idea del que és més correcte o del que s'espera per a cada sexe. Un estudi realitzat als Estats Units per Anna Gallagher i James Kaufman (2007) revela que no hi ha diferències de gènere en el rendiment de les matemàtiques. Aquestes dades impacten amb el fet que la matrícula femenina no superi el 27% a graus universitaris com les enginyeries i altres graus tècnics.

Les autores d'aquest estudi expliquen que probablement les alumnes tinguin una percepció errònia de les seves aptituds en matemàtiques i les assignatures tècniques perquè són menys valorades pel professorat, les companyes i companys, el que explicaria l'elecció d'estudis tradicionalment masculins per part d'ells i tradicionalment femenins per part d'elles.

Afegeixen que En els processos de selecció per a un lloc de treball o de direcció, o en el repartiment de responsabilitats familiars, els estereotips són un gran fre per a l'elecció en la presa de decisions en les dones. I sovint les dones han de superar falses creences com les següents: que a les dones se'ls dona millor fer feines minucioses i rutinàries amb les mans, que una dona no té la mateixa autoritat per dirigir a un equip de treball, que els homes estan més capacitats per portar la direcció perquè són més racionals i freds en la presa de decisions, que els

homes tenen un menor absentisme laboral, que les dones temen ocupar espais de poder o que la maternitat impedeix a les dones centrar-se en la feina.

Els estereotips estan presents en tots els aspectes de la nostra vida pensem per exemple en la publicitat on les dones solen ser l'objecte de tot tipus de productes de neteja, alimentació, medicaments o atenció dels menors. De vegades només cal seure davant la televisió després de sopar i posar una sèrie, pel·lícula o telenovel·la per constatar el paper d'homes i dones en relacions afectives, conductes, i com es relaciona amb el seu entorn i context. Això també ho podem comprovar en el nostre dia a dia, quan accepten certes responsabilitats com la feina de la llar o la cura dels infant caps a les dones però, ens estranya quan s'encarrega l'home.

Amb tot aquest discurs podem pensar que sí, que existeixen i que tots n'hem estat participes però, quina relació tenen aquests estereotips amb la violència de gènere?

Carmen Monreal (2008), afirma que els mites i estereotips de gènere permeten que la violència contra les dones es perpetui i es transmeti de generació en generació. Són resistents al canvi i al raonament.

A més Mendi (2005) afegeix que: 'Contenen una gran càrrega emotiva com la por, la culpa i/o l'odi. Tendeixen a culpar la dona i a justificar l'agressor. Influeixen en els/les professionals, amistats, familiars, veïnat, en els homes violents i en les dones en situació de maltractament, que es jutgen a si mateixes d'acord amb aquests rols i estereotips. Com a conseqüència d'ells, les dones víctimes se senten culpables, dubten de si mateixes, de manera que es dificulta que s'adonin del que els està succeint, amb l'objecte de demanar ajuda.'

Per això, és imprescindible qüestionar els mites i els estereotips i fer-nos conscients.

2.3 Ideologia de gènere

Altrament, i en relació amb la violència de gènere identifiquem dos nous termes: la ideologia de gènere, la qual veurem en aquest apartat, i la identitat de gènere que es desenvoluparà més endavant.

Entenem la ideologia de gènere com aquelles actituds sobre els rols i responsabilitats considerades pròpies per a homes i dones, així com les creences sobre les relacions que els membres d'aquestes categories han de mantenir entre si.

La ideologia de gènere és un terme que s'utilitza de manera negativa i despectiva per cancel·lar o desestimar la diversitat sexual i de gènere a què s'han anat obrint a les societats, les cultures i les nacions.

(Font: Material Formatiu de *GESFormación (s.d) Violencia de género: Volumen 1. euroEditorial.*)

3.4 Identitat de gènere

Com s'ha esmentat anteriorment, la violència de gènere exercida contra qualsevol persona, sobre la base del seu sexe o gènere, impacta de manera negativa la seva identitat i benestar social.

El Govern de Mèxic, a la seva pàgina web oficial explica d'aquesta manera la identitat de gènere:

“La identitat de gènere és el concepte que es té d'un mateix com a ésser sexual i dels sentiments que això comporta; es relaciona amb com vivim i sentim el nostre cos des de l'experiència personal i com el portem a l'àmbit públic, és a dir, amb la resta de persones. Es tracta de la forma individual i interna de viure el gènere, la qual podria o no correspondre amb el sexe amb què vam néixer.”

Més tard, afegeix:

“Si bé hi ha una diversitat d'identitats de gènere, es considera habitualment un espectre amb dos extrems: la identitat atribuïda a les dones i la relacionada amb els homes.” No obstant això, cal recordar que la identitat de gènere:

- És independent de l'orientació sexual i inclou les formes en què una persona s'autodenomina i presenta davant de les altres.
- Inclou la llibertat de modificar l'aparença o la funció corporal a través de rols socials de gènere, tècniques mèdiques, quirúrgiques o d'una altra índole.

Per tant, tenint en compte tot l'anterior, podem concloure que, el concepte de 'home – dona' són construccions socials i culturals que no tenen a veure amb el sexe biològic.

Això és important perquè la violència està derivada de la desigualtat de poder entre gèneres. Existeix una relació entre la violència i les formes culturals en la que es consideren a les dones inferiors als homes.

També implica caràcter instrumental perquè no és un fi en si mateix, sinó un instrument de domini i control social. No és natural sinó apresada, com en el cas de l'agressivitat. Està sostinguda per sexisme i misogínia. Cada acte de violència contra la dona intimida a la resta augmentant la tolerància a les situacions de violència de què són objecte.

(Font: Material Formatiu de *GESFormación (s.d) Violencia de género: Volumen 1. euroEditorial.*)

Però, com es construeixen aquestes identitats sexuades?

Per entendre com es construeixen o es modelen les identitats sexuades, primer hem d'analitzar què entenem per socialització i avançar progressivament cap al que s'anomena socialització diferencial.

La socialització és el procés d'aprenentatge social que s'inicia al naixement i continua al llarg de la vida, pel qual les persones s'integren al món objectiu d'una societat, és a dir: als valors culturals, normes i patrons d'actuació que la caracteritzen.

En canvi la socialització diferencial s'anomena així perquè aquest procés es diferent segons el sexe, ja que a nenes i nens se'ls inculquen models de comportaments i rols diferents en funció del sexe que configuren la seva identitat sexuada. La identitat sexuada es defineix doncs, amb les qualitats, actituds i valors que defineixen socialment les persones com a dones o homes, i acaben per confondre's amb el propi jo, és a dir, s'assumeixen com a pròpies encara que siguin apreses.

El procés de socialització diferencial condiciona la nostra manera de ser, de sentir i d'actuar en funció del sexe, afavorint l'adquisició de comportaments de dependència afectiva per part de les dones; Així com el desenvolupament de l'individualisme i l'ús de violència física per part dels homes. La identitat sexuada esdevé, per tant, un límit per a la llibertat i propicia l'aparició d'estereotips.

Podem concloure, que la socialització diferencial contribueix al manteniment de la desigualtat entre homes i dones, desigualtat que es troba a l'arrel de la violència.

4. Percepció social de la violència de gènere

La percepció social de violència de gènere es pot definir com el grau de violència contra les dones que la societat identifica i condemna en un moment històric concret. Depèn, per tant, de com la violència de gènere és percebuda i explicada socialment, la qual cosa inclou el grau de tolerància, justificació, la sensibilitat de la ciutadania davant la discriminació que pateixen les dones i la seva actitud crítica o permissiva davant els abusos quotidians, així com del coneixement estereotipat o no, que aquesta posseeixi sobre les diverses manifestacions de la violència de gènere.

Si fem una anàlisi de la nostra història recent, comprovem que fins a la segona meitat del segle XX, i gràcies a la pressió política dels moviments feministes, no s'inclou la violència contra les dones a les agendes governamentals. La mutilació genital femenina, per exemple, ha estat considerada històricament com una peculiaritat cultural en comptes d'un atemptat contra els drets humans de les nenes.

Davant aquesta realitat, hi ha qui es qüestiona si la violència de gènere és un fenomen propi de la nostra època, i cal concloure que no, que la mateixa història desmenteix aquesta hipòtesi. Per exemple, Christine de Pisan l'any 1405 condemnava els maltractaments soferts per les dones a la seva obra la Ciutat de les Dames. El que passa és que la percepció social de la violència contra les dones no ha estat contemplat com un aspecte negatiu a resoldre. De fet, fins a l'any 1989 no es va tipificar al nostre Codi Penal la violència física habitual dins la família.

Això ha passat perquè no es considerava un problema d'interès polític ni social, es treia importància a la discriminació envers les dones en tots o gairebé tots els àmbits de la vida social.

Però què passa avui dia? Quin és el grau de violència que som capaços de reconèixer a la societat actual?

Doncs segons el que explica el Material Formatiu de *GESFormación (s.d) Violencia de género: Volumen 1.*, la violència que pateixen les dones es redueix freqüentment a la violència domèstica o en parella, és a dir, s'omet el context de discriminació, es nega el caràcter estructural i s'incrementa la gravetat del problema.

Entendre aquest context, és imprescindible per comprendre i abordar la complexitat d'aquesta problemàtica, ja que explicita els vincles existents entre les diverses tipologies de violència que pateixen les dones només pel fet de ser-ho.

Expressions populars com: la lletra amb sang entra, una bona pallissa a temps evita problemes, a les dones cal lligar-les en curt, aquí cal mà dura, etc., recullen la pauta cultural legitimadora que normalitzen aquesta violència i impedeix ser conscients dels seus drets i de la manera com estan sent vulnerats.

Això explica que la percepció de la ciutadania generalment es basi amb les agressions físiques i amb les dones assassinades. A més, pel que fa a la pràctica, tampoc es valora suficientment la violència psicològica o la violència social (discriminacions que pateixen les dones a la vida quotidiana, relacionades amb els estereotips sobre la feminitat com l'accés als recursos..)

Tot això forma part d'un conjunt d'accions que tenen com a resultat la percepció de la violència com una manera normalitzada de resoldre conflictes interpersonals.

A part de la normalització, altra cosa que ha dificultat la comprensió i el reconeixement de la violència vers les dones ha estat el procés d'invisibilització.

Si ho analitzem des de la perspectiva de l'observador, la invisibilització de la violència masculina dirigida a la parella va estar directament vinculada amb l'absència d'eines conceptuais que permetessin identificar-la i retallar-la com a objecte d'estudi. És a dir, com no hi havia eines

que la identifiquessin, era invisible. Així com en el camp biològic els microorganismes van ser inexistents fins a la invenció del microscopi, en el camp social es va ignorar l'existència d'aquesta forma de violència fins que les investigacions específiques la van treure a la llum, van mostrar la magnitud, van descobrir les formes i es van preguntar sobre les causes i les conseqüències.

A més, tampoc és habitual que es contempli l'elevat percentatge de suïcidis de les dones que pateixen violència. En conseqüència, la violència percebuda és cada vegada menor i s'emascaren cada vegada més les veritables dimensions del problema.

5. Factors de risc

Quelcom a tenir en compte en aquesta investigació són els factors de risc que estan associats amb les diferents formes que adopta la violència dins la parella.

Per què parlem de violència dins la parella i no de violència de gènere? Perquè aquest apartat s'ha de tenir en compte a l'hora d'entendre alguns ítems del qüestionari que s'ha realitzat i els resultats extrets, ja que es fa una extensa referència a la violència en parella. Alhora que és important per elaborar propostes d'intervenció per a la violència, tant pel que fa a l'atenció del problema com pel disseny de les polítiques de prevenció.

Tot i així, la violència dins la parella no és el punt central de la investigació i és per això que en el següent quadre es minimitza el resultat de múltiples investigacions sobre els factors de risc en la violència domèstica.

Factors de risc amb eficàcia causal primària:

- Pautes culturals que mantenen la desigualtat entre els gèneres
- Socialització de gènere segons els estereotips
- Organitzacions familiars verticals i autocràtiques
- Indefensió apresada (generalment per part de les dones)
- Aprenentatge de l'ús de la força per a la resolució de conflictes (generalment per part dels homes)
- Exposició a la violència domèstica durant el període de creixement
- Normalització de la violència per part de models socials.

Factors de risc associats a l'increment de la probabilitat

- Abús de l'alcohol, drogues o altres substàncies
- Factors estressants (problemes econòmics, laborals, socials, etc.,)

Factors que contribueixen en la continuació del problema

- Falta de formació del personal de salut per identificar casos de violència
- Psicopatologització del problema per part dels SS.SS
- Absència de xarxes comunitàries de suport
- Absència de legislació adequada/dificultats en l'aplicació de la legislació existent
- Falta de formació del personal judicial/policial per atendre adequadament tots els casos

Qüestionar-se com evitar o com prevenir la violència, implica preguntar-se en quina etapa es troben les nostres comunitats a nivell de percepció social del problema, l'estat actual de la investigació i la voluntat política que cada estat tingui per a la formulació d'una política global de prevenció que abasti els sectors d'educació, salut, justícia i acció social, a més, de qüestionar les bases de la cultura patriarcal on tots nosaltres hem nascut i ens hem desenvolupat com a persones.

6. Tipus de violència de gènere

Tot i que hi ha un gran ventall i tipologies de violència, en aquest apartat es defineixen de manera resumida les que tenen relació amb aquesta recerca i que, segons segons ONU – Mujeres (2018) són més comuns:

6.1 Micromasclismes

El terme micromasclismes fa referència a les agressions masclistes quotidianes de baixa intensitat, sense seqüeles o evidència física, que no són qüestionades a causa de la naturalització dels esquemes no equitatius de gènere. A més, aquestes pràctiques micromasclistes no tenen perquè ser accions deliberades, generades en la voluntat conscient, sinó que obeeixen a estructures patriarcales que han estat històricament interioritzades, en base als rols de gènere i estereotipats que jerarquitzen els gèneres i es manifesten en nombrosos àmbits de la vida quotidiana, com: l'assetjament de carrer, l'ús de l'espai públic, el sexisme en el llenguatge, la distribució de tasques per gèneres, la imatge d'homes i dones als espais publicitaris, els acudits, els mems, entre d'altres.

6.2 Violència contra les dones i les nenes en l'àmbit privat

Aquest tipus de violència, també anomenada violència domèstica o violència de parella, és qualsevol patró de comportament que s'utilitzi per adquirir o mantenir el poder i el control sobre una parella íntima. Comprèn qualsevol acte físic, sexual, emocional, econòmic i psicològic (incloses les amenaces d'aquests actes) que influeixi en una altra persona. Aquesta és una de les formes més comunes de violència que pateixen les dones a escala mundial.

6.3 Violència econòmica

Consisteix a aconseguir o intentar aconseguir la dependència financera d'una altra persona, mantenint un control total sobre els seus recursos financers, impedit-li accedir-hi i/ prohibint-li treballar.

6.4 Violència psicològica

La violència psicològica consisteix en una sèrie d'actituds en què l'agressor cerca dominar i sotmetre una persona per mitjà de les seves emocions. Generalment, s'aconsegueix per provocar por a través de la intimidació, en amenaçar amb causar dany físic a una persona, la parella o les seves filles/fills, o fer mal a les seves mascotes i béns, a forçar-la a aïllar-se de les seves amistats, de la seva família, de l'escola o del treball. Aquesta, sovint es reconeix a través de manifestacions com malalties i desestructuracions psíquiques, malalties psicossomàtiques, depressió i té com a elements l'abús verbal, econòmic, l'aïllament, la intimidació, les amenaces, menyspreu i abús emocional, la negació, minimització i culpabilització (Asensi, 2008).

A més, (Osorio et.al, 2012) consideren que el maltractament psicològic es mostra a través del domini i aïllament d'una altra persona, controlar el seu comportament i la manera de vestir, els silencis, la destrucció d'objectes, l'insult, la humiliació i la denigració. Per la seva banda Hidalgo (2011) afegeix, que aquelles persones que han experimentat abusos, moltes vegades són privades de necessitats bàsiques com a descans o alimentació.

És per aquest motiu, que s'ha considerat important afegir un subapartat en relació a la violència psicològica:

6.4.1 Gaslighting:

El nom gaslight, prové d'una obra de teatre de Patrick Hamilton que es va adaptar a la pel·lícula amb nom equivalent, dirigida per George Cukor. En aquest film el protagonista intenta tornar boja la seva dona a través d'una llum de gas. Els autors reprenen un diàleg en el qual el personatge principal nega estar mentint i li fa pensar que es ella qui imagina coses.

Zemon y Nicols (1988) a través de casos clínics en parelles que havien viscut infidelitats, van observar que, en els casos que l'home era infidel, aquest negava el que passava a la seva parella, convencent-la que no té fonaments i ella estava imaginant coses. A partir d'aquests estudis s'ha intentat definir de manera més adequada el 'gaslighting'.

Els mateixos autors indiquen que els comportaments dels que provoquen gaslighting són la negació i descalificació dels sentiments i percepcions de la parella, manipulant les emocions i provocant a les víctimes culpa sobre si mateixes en relació a la problemàtica de la parella, sensació que estan perdent el seny, desconsol o tristesa acompanyada de negació, pànic i enuig, racionalització masculina (es fa pensar a la persona que, en les circumstàncies de la parella,

qualsevol home faria el mateix). Això, en conjunt amb les mentides i els múltiples esforços per culpar la víctima, aconsegueixen moltes vegades cobrir el succés d'infidelitat.

Allen (2008) afegeix que múltiples característiques del gaslighting es destaca en què una persona es creu ser incapaç de prendre decisions socialment acceptables i es considera mentalment incompetent.

6.4 Violència emocional

Consisteix, per exemple, a minar l'autoestima d'una persona a través de crítiques constants, infravalorar les seves capacitats, insultar-la o sotmetre-la a altres tipus d'abús verbal, a fer malbé la relació d'una parella amb les filles o fills; o en no permetre a la parella veure la família ni les amistats.

6.5 Violència física

Consisteix en l'ús intencional de la força física i/o que té com a conseqüència molt probable riscos per a la salut, danys psicològics o la mort, alguns exemples d'aquesta són causar o intentar causar dany a la parella colpejant-la, propinant-li puntades de peu, cremant-la, agafant-la, pessigant-la, empenyent-la, donant-li bufetades, tirant-li del cabell, mossegant-la, denegant-li atenció mèdica o obligant-la a consumir alcohol o droga contra ella.

6.6 Violència sexual

S'entén per violència sexual qualsevol acte de naturalesa sexual comès contra la voluntat d'una altra persona, ja sigui que aquesta no hagi atorgat el seu consentiment o que no ho pugui atorgar per ser menor, patir una discapacitat mental o trobar-se greument intoxicada o inconscient per efecte de l'alcohol o les drogues.

La violència sexual pot incloure diverses tipologies, però en aquest apartant només s'inclouen les més conegudes:

6.6.1 Assetjament sexual

L'assetjament sexual fa referència al contacte físic no consensuat, per exemple, quan una persona agafa, pessiga, propina bufetades o realitza tocaments d'índole sexual a una altra persona. Inclou també altres tipus de violència no física, com esbrincades, comentaris sexuals sobre el cos o l'aspecte d'una persona, la sol·licitud de favors sexuals, mirades sexualment suggerents i/o exhibició d'òrgans sexuals.

6.6.2 Violació

La violació és qualsevol penetració vaginal, anal o oral no consentida per una altra persona utilitzant qualsevol part del cos o un objecte. Pot ser una persona coneguda o no per la supervivent, ocórrer dins del matrimoni i una relació de parella, així com durant un conflicte armat.

6.6.3 Violació correctiva

Forma de violació perpetrada contra una persona per la seva orientació sexual o identitat de gènere. La seva finalitat és obligar la víctima a comportar-se de manera heterosexual o d'acord amb una determinada visió normativa de la identitat de gènere.

6.7 Femicidi

El femicidi es refereix a l'assassinat intencionat d'una dona pel fet de ser-ho, tot i que es pot definir de manera més àmplia com qualsevol assassinat de dones o nenes. En la majoria dels casos, els que cometen els femicidis són parelles o exparelles de la víctima, i suposen la culminació d'un procés d'abusos, amenaces o intimidació constants a casa, violència sexual o situacions en què les dones es troben en una situació d'inferioritat respecte a la parella en termes de poder o disponibilitat de recursos.

En termes generals, englobant totes les tipologies de violència de gènere i per una millor comprensió sobre la magnitud, la gravetat i la freqüència en que es dona la violència cap a les dones, a continuació s'exposen dades estadístiques que ONU – mujeres recopilen:

- 'A nivell global, s'estima que 736 milions de dones (al voltant d'una de cada tres) ha experimentat alguna vegada a la seva vida violència física o sexual per part d'una parella íntima, o violència sexual perpetrada per algú que no era la seva parella (el 30% de les dones de 15 anys o més). A més, alguns estudis nacionals mostren que la proporció pot arribar al 70% de les dones.'
- 'La major part de la violència contra les dones és perpetrada pels seus marits o parelles íntimes o per part dels seus ex-marits-parelles. Més de 640 milions de dones de 15 anys o més han estat objecte de violència de parella (el 26% de les dones de 15 anys o més)'
- A l'any 2018, s'estima que una de cada set dones ha experimentat violència física i/o sexual per part de la seva parella o marit en els darrers 12 mesos (el 13% de les dones de 15 a 49 anys). Aquestes xifres no reflecteixen l'impacte de la pandèmia de COVID-19, que ha augmentat els factors de risc de violència contra les dones.
- 'A nivell global, al voltant de 81,000 dones i nenes van ser assassinades el 2020, unes 47,000, (és a dir, el 58%), a les mans de les seves parelles o familiars. Això equival a una dona o nena assassinada cada 11 minuts per persones que coneixen.'

A aquests problemes es sumen dos que tenen conseqüències fatals: el suïcidi i l'homicidi.

Per tant, la violència de gènere té conseqüències socials, econòmiques i polítiques per a tota la societat, ja que reproduceix i perpètua un sistema de discriminació i de subordinació de més de la meitat de la població. A més, reflecteix la inexistència d'una estructura sociopolítica caracteritzada per un equilibri més gran en les relacions socials que permetin les democràcies,

ahora que constitueix un element que per via directa o indirecta frena el desenvolupament harmònic.

7. Teories i models explicatius

Les teories i els models explicatius ens ajuden a entendre com es creen els aprenentatges a partir de la socialització. Com s'ha esmentat al llarg de la recerca, alguns d'aquests aprenentatges estan estrictament relacionats amb la violència de gènere.

Tot i que hi ha diferents teories i models explicatius com la teoria general del sistema, la teoria de l'intercanvi, etc., en aquest apartat només es mencionen els més rellevants:

7.1 Teoria sociològica sobre la violència de gènere

Durkheim(1895) és considerat un dels principals defensors d'una visió estructural de la realitat social. Considera que un fet social és una cosa exterior a l'individu i que se li imposa. Sobre aquest tema central gira la resta dels arguments. El sociòleg, tracta d'identificar aquells elements de l'activitat humana que es poden atribuir al fet que les persones viuen juntes i conformen grups: 'Les maneres col·lectives d'actuar i de pensar tenen una realitat fora dels individus, que en cada moment s'hi han de conformar". Durkheim (1895).

És per això, que aquesta teoria considera que la violència domèstica o de parella té les seves arrels en les crisis que pateix la institució familiar, motivada per la gran quantitat d'estressors externs a que està exposada o pel canvi que pateixen les normes socials i culturals.

A més la violència, s'agreuja per l'alta valoració que l'entorn familiar dóna a la privadesa, que impedeix el control social de les agressions que hi poden haver al seu interior.

7.2 Teoria de l'aprenentatge social

Són diversos autors els que fan diferents propostes sobre les Teories de l'Aprenentatge Social, entre aquests, Bandura, (1977); Lott, (1994); Lott i Maluso, (1993) i Mischel, (1973). D'acord amb aquestes propostes, els processos a través dels quals s'adquireix el gènere són els mateixos pels quals s'adquireix qualsevol altra conducta: els d'aprenentatge. Aquestes teories han analitzat l'aprenentatge de conductes a partir dels models de referència i de reforç rebut.

Tres han estat els agents socialitzadors principalment estudiats: els contes, la televisió i les figures dels progenitors.

Els relats il·lustrats adreçats als més petits mostren dades gens tranquil·litzadores. Els anàlisis de contingut dels contes clàssics indiquen que els nois són mostrats com "actius, dinàmics i amb més valor que les noies". Elles són "passives, netes, ordenades, tranquil·les, emotives, somiadores, amables i dòcils" (Turin, 1995). Els homes són "responsables, creatius, heroics, lleials i capaços de l'amistat i el desinterès". Les dones (llevat de la mare que cuida i atén o la

princesa que es deixa salvar i es casa amb el príncep) són "malèvoles, frívoles, explotadores, malbaratadores i sobretot, estúpides" (Turin, 1995).

D'altra banda, pel que fa a la televisió, Williams (1986) va avaluar els rols de gènere abans de la implantació d'aquest mitjà i el va comparar amb una mesura obtinguda després dels dos primers anys d'emissió. En tots dos sexes es va poder observar l'accentuació dels rols tipificats de gènere.

Pel que fa a les figures progenitores, s'ha trobat correlació entre la feminitat i la masculinitat dels pares amb l'estereotip dels fills (Repetti, 1984). Però no totes les dades són aclaridores (Maccoby i Jacklin, 1974, 1987). Una possible explicació a aquests resultats poc concloents pot ser que, tal com planteja Doyle (1985), en general, les dades tendeixen a reflectir que tant nois com noies imiten més els models masculins (Slaby i Frey, 1975), una imitació que tal com s'explicarà a la SIT (Tajfel, 1981 i Tajfel i Turner, 1986) pot ser deguda a la recerca d'una identitat social positiva, ja que aquests són els més valorats.

En relació amb la violència de gènere, mitjançant aquesta teoria es considera que la violència envers les dones és una conducta apresada que s'adquireix mitjançant un model de comportament après a través d'experiències directes o l'observació del comportament en altres persones, i és per això que diferents estudis assenyalen que haver estat testimoni i/o víctima de violència domèstica a la infantesa converteix les dones en més propenses a romandre en una relació de maltractament i l'home a agredir.

7.3 Model Ecològic

Tenint com a base la teoria de l'aprenentatge social, es va desenvolupar el model ecològic.

El model ecològic es concep com una disposició seriada d'estructures concèntriques on cadascuna conté l'altra. Aquestes estructures es denominen: microsistema, mesosistema i macrosistema.

Les persones en veiem afectades per les relacions que s'estableixen entre entorns propers (microsistemes i mesosistemes) i per els contextos més grans o amplis (macrosistemes) en els que estan inclosos els entorns.

Bronfenbrenner (2002) anomena microsistema el context més proper en què viu i es desenvolupa la persona. S'inclou la formació de cercles socials que s'estableixen mitjançant les relacions directes que manté el subjecte amb altres persones. També defineix el microsistema com el patró d'activitats i relacions interpersonals que la persona experimenta en un entorn determinat. L'activitat, els rols i les relacions interpersonals constitueixen els elements o components del microsistema.

El mesosistema, és la interrelació entre dos o més entorns, per tant, es considera com un sistema compost per microsistemes. En aquests entorns, la persona participa activament, per exemple, en els infants estaria compost per les relacions dins de la llar, l'escola o el grup d'iguals. En canvi, per un adult, aquests estarien composts, per exemple, per la família, la feina i la vida social.

D'altra banda, Bronfenbrenner (2002) defineix el macrosistema com el patró de creences, ideologies i sistemes de valors que sustenten la dinàmica d'una cultura en què estan immersos contextos microsistèmics i mesosistèmics. Aquests sistemes constitueixen el nucli del desenvolupament humà i comunitari.

Tot i així cal destacar dos aspectes importants de les aportacions de l'autor: en primer lloc, que els contextos o ambients ecològics no es circumscriuen a aspectes únicament externs sinó que inclouen la interconnexió entre subjectes i contextos. I en segon lloc, el paper crucial del subjecte per transformar els contextos externs.

Des d'una perspectiva de gènere:

El nivell macrosistèmic representa l'imaginari social i cultural de gènere que es tradueix en patrons estables de conductes, creences, hàbits, etc., associats a rols i funcions diferenciades en funció del sexe. És precisament en aquest nivell on se situa, per exemple, la transmissió d'estereotips de gènere a través dels mitjans de comunicació. Aquest, es manifesta en pautes socials normativitzades, costums, ritus, etc., que es transmeten per diferents mitjans i alhora cohesionen els subjectes. (creences i estils de vida que prevalen en una cultura en particular. Per exemple, creences i valors de la cultura en particular sobre els rols de gènere, concepció sobre el poder i l'obediència, concepte de rols familiars, drets i responsabilitats, actituds cap a l'ús de la força per resoldre conflictes, etc.)

El nivell mesosistèmic materialitza les representacions socials de gènere en els contextos propers de socialització, tals com la família, l'escola o escenaris professionals. Inclouen, per tant, els espais d'activitat propers on es reproduïxen i cristal·litzen les representacions socioculturals col·lectives de gènere. En aquest nivell se situa l'àmbit acadèmic i l'escolar, context clau per analitzar les diferències de gènere en la formació dels alumnes. (Legitimació institucional de la violència, victimització secundària, mitjans de comunicació, manca de legislació adequada, impunitat dels agressors, escàs suport institucional per a les víctimes.)

El nivell microsistèmic representa la dimensió més interpersonal i directa. Es manifesta en l'activitat dialògica entre el subjecte, la seva activitat i els altres sistemes. Aquest nivell s'expressa en el discurs i en les formes de comunicació intervingudes pel gènere.

Es refereix al context en què esdevenen les relacions més properes a la persona i que constitueixen la xarxa més immediata a la mateixa. Alguns d'aquests són: estrès econòmic, aïllament social, autoritarisme en les relacions familiars, aprenentatge de resolució violenta de conflictes.

7.6 Teories feministes

Aquesta teoria considera que la violència és el reflex de la relació de desigualtat de poder que hi ha entre les dones i els homes de la nostra societat.

La violència la podem trobar a la dimensió de domini i poder masculí present a la nostra societat.

La causa de totes les agressions contra la dona es troba en el sexisme que existeix, això porta a considerar indispensable tenir en compte el concepte de gènere com a construcció social que determina trets psicològics, rols familiars, ocupacionals o polítics assignats de forma dicotòmica als membres de cada sexe.

Hi ha diferents dimensions de la situació del maltractament des de les perspectives feministes:

- -La utilitat explicativa dels constructes de gènere i poder
- Desenvolupament de les teories i models que reflecteixen les experiències viscudes de les dones
- Anàlisi de la família com una institució que estructura les relacions heterosexuals d'acord al gènere i al poder
- Comprensió i validació de les experiències de les dones

Aquesta teoria centra la seva anàlisi en les relacions de dona i home i manifesta que els homes utilitzen la violència física, enuig, maltractament com a estratègia de control la violència masculina es troba a l'estructura social.

8. Estratègies d'afrontament i mecanismes de defensa psicosocials

Cantera (2007) posa en evidència la necessitat d'un enfocament que reconegui la capacitat de resistència de les dones que pateixen violència de gènere i de la urgència de concebre a aquestes persones com a supervivents i no només com a víctimes. Segons aquesta autora, el rebuig de la imatge de víctima i el reconeixement com a persona activa que sobreviu en un entorn difícil brinda la possibilitat de reforçar a la persona supervivent la creença en l'oportunitat de canvi sempre que pugui accedir a recursos socials (institucions, família, ocupació) i reconèixer els recursos personals.

Hi ha una tendència a passar per alt que les dones durant el seu procés de socialització han après a tolerar la violència. No es té en compte que els abusos que viuen els ocasionen por i, davant

del terror permanent en que viuen, han de fer servir estratègies de supervivència per fer-hi front. Un altre element que cal considerar quan es qüestiona l'acceptació o no de l'abús són les creences culturals, ja que el fet que les dones hagin estat educades en un sistema de valors en què la família és 'sagrada' i en què estan obligades a mantenir-la fins i tot per sobre del seu propi benestar i la seva pròpia salut, no significa que li resulti menys dolorós suportar la violència (Mullender, 2000).

Això és important perquè aquest prejudici cultural pot comportar que les persones professionals dels serveis socials creguin o considerin que la dona vol preservar el seu matrimoni, quan de fet cal reconèixer que els pot resultar complicat obtenir recursos per marxar de casa, ja que tenen la capacitat de reaccionar afectada a causa dels abusos i no tenen informació sobre els seus drets i sobre els llocs on poden buscar ajuda. Com bé assenyala Josep Maria Blanch (2005), és important advertir que, a més de donar-se en un entorn de relacions de poder, la violència cap a la parella es recolza en un context de desigualtats de recursos per sortir de la relació abusiva. Davant d'aquest panorama, la suposició que es pot fer és que algunes dones poden haver estat educades en entorns en què els homes agredien a les dones, cosa que significa que potser no sàpiguen que mereixen alguna cosa millor o que hi hagi alguna cosa diferent de la violència (Jacobson & Gottman, 2001).

Per tant, havent fet aquest anàlisi, hem de realitzar una revisió literària que tingui en compte les estratègies de supervivència que han fet servir per fer front a les diferents situacions de violència viscudes.

No obstant això, el primer que s'observa és que, en aquesta revisió hi ha una diferència abismal entre la quantitat d'estratègies personals a les que es fa referència i el poc contingut i informació sobre recursos i estratègies institucionals i col·lectives.

Tenint en compte això, observem que la responsabilitat recau, un cop més en la dona, i em pregunto: si la violència de gènere esta definida com un problema social, com pot existir tant poca informació respecte els recursos que la mateixa societat podria proporcionar? Com, tenint a l'abast tantes dades i informació, no hi ha encara una resposta social adaptada a la necessitats d'aquestes dones? I és més, si de manera estadística s'ha registrat que, en la seva majoria els agressors són homes, per què no se'ls hi exigeix a ells la responsabilitat del canvi?

8.1 Estratègies d'afrontament a nivell individual/personal

Autors com Lazarus, (Folkman, Lazarus, Gruen & DeLongis,1986) defineixen l'afrontament com "aquells esforços cognitius i conductuals constantment canviants que es desenvolupen per millorar les demandes específiques externes i/o internes que són avaluades com a excedents o desbordants dels recursos dels individus" i estableixen dues grans maneres d'afrontament,

segons si els esforços se centren en la situació estressant o en les emocions generades per aquesta.

L'estil centrat en els problemes seria més funcional davant de situacions que es puguin modificar, mentre que l'estil centrat en les emocions tindria una funció adaptativa important en situacions que no poden ser canviades.

A més, les investigacions sobre la relació entre estratègies d'afrontament i la seva influència en les característiques de personalitat en els processos d'afrontament (Suls, David i Harvey, 1996), ha portat a establir diferències entre dos conceptes que podrien ser semblants: els estils d'afrontament i les estratègies d'afrontament.

Per Fernández-Abascal (1997), els estils d'afrontament fan referència a predisposicions personals per fer front a les diferents situacions i són els responsables de les preferències individuals en l'ús d'uns tipus d'estratègies d'afrontament o d'altres, així com de la seva estabilitat temporal i situacional. Alhora, les estratègies d'afrontament serien els processos concrets que es fan servir en cada context i poden ser altament canviants dins d'un mateix individu depenent de les situacions desencadenants. En aquest sentit, els estils d'afrontament es poden considerar com a disposicions generals que porten la persona a pensar i actuar de manera més o menys estable davant de diferents situacions (Sandín, Chorot, Santed i Jiménez, 1995), mentre que les estratègies d'afrontament s'establirien en funció de la situació.

Per tant, l'afrontament estaria determinat per la persona, l'ambient i la interacció. No es concep que un estil d'afrontament sigui més adequat que un altre, sinó que la funcionalitat vindria determinada pel tipus de situació a què s'apliqui. Tot i així, les estratègies d'afrontament emprades per les persones estarien fortament condicionades per la percepció que es faci de la situació (avaluació primària) i dels recursos amb què es compta per fer-hi front (avaluació secundària). (Frydenberg & Lewis, 1994).

D'altra banda, Cramer (1998) defineix els mecanismes de defensa segons si compleixen o no amb sis característiques:

- Es distingeixen els uns dels altres
- Normalment operen de forma inconscient
- Actuen per protegir l'autoestima conservant els pensaments, els impulsos i els desitjos fora de la consciència
- Funcionen protegint la persona d'experimentar una ansietat excessiva
- Són part del funcionament normal de la personalitat
- Poden portar a una patologia si un o més d'un es fa servir en excés

Algunes de les característiques definides per Cramer, especialment l'anomenada en cinquè lloc “*són part del funcionament normal de la personalitat*” son compartides per altres autors, com podem veure:

“Els mecanismes de defensa i estratègies d'afrontament, conceptualitzats com una disposició conductual per fer front a l'estrès de la vida i les situacions adverses, són blocs importants de construcció de la personalitat adulta i són integrals per al funcionament socialemocional.” (Carver & Connor-Smith, 2010; McCrae & Costa, 2003).

De la mateixa manera que veiem com altres autors també estaries d'acord en aquest aspecte:

“D'aquesta manera, l'afrontament i els mecanismes de defensa són decisius respecte a la manera com les persones lidien amb els reptes de la vida diària a la vida adulta i per al desenvolupament d'èxits a llarg termini.” (Costa, Zonderman, & McCrae, 1991).

També podem comprovar que, el DSM – IV coincidia amb una altra de les característiques anomenades per Cramer:

“Els mecanismes de defensa o les estratègies d'afrontament són processos psicològics automàtics que protegeixen l'individu davant de l'ansietat i les amenaces d'origen intern o extern” (DSM IV). Aquest manual diagnòstic, explica, coincidint novament amb una de les definicions de Cramer que, l'individu sol ser aliè a aquests processos i a la seva posada en funcionament i que, els mecanismes de defensa intervenen en les reaccions personals davant de conflictes emocionals i amenaces, ja siguin d'origen intern i/o extern.

Tanmateix, altres autors com Moos, (Ebata & Moos, 1994; Moos & Schaefer, 1993) han proposat classificacions alternatives de les estratègies d'enfrontament. La proposta de Moos distingeix entre un estil d'afrontament d'aproximació al problema, la qual pot ser conductual o cognitiva, i un estil d'afrontament d'evitació.

Lazarus, afegeix que el primer estil d'afrontament seria funcional, facilitant l'ajust de l'individu, mentre que l'estil d'evitació seria disfuncional, augmentant la probabilitat que apareguin problemes físics i psicològics.

No obstant això, Valliant (1977) va suggerir un desenvolupament jeràrquic de l'afrontament i els mecanismes de defensa començant pels immadurs, neuròtics i maladaptatius (negació, projecció i distorsió) a madurs i adaptatius (sublimació, supressió, humor i altruisme).

La classificació de Valliant diria així:

Nivell adaptatiu elevat: Aquest nivell de mecanismes de defensa dóna lloc a una òptima adaptació en el maneig dels esdeveniments estressants. Aquestes defenses solen maximitzar la gratificació i permeten tenir consciència dels sentiments, les idees i les conseqüències. També

promouen un equilibri òptim entre opcions conflictives. Exemples de defenses en aquest nivell són:

- **Afiliació:** S'acudeix als altres en busca d'ajuda o suport. Això també significa compartir els problemes sense intentar atribuir-los als altres.
- **Altruisme:** Es dedica a satisfer les necessitats dels altres. A diferència del autosacrifici, de vegades característic de la formació reactiva, l'individu obté gratificació de tipus vicariant o per les respostes dels altres.
- **Anticipació:** S'experimenten reaccions emocionals abans que es produeixi cap fenomen, anticipant les seves conseqüències, possibles esdeveniments futurs, i considerant de forma realista respostes o solucions alternatives.
- **Autoafirmació:** S'expressen directament els seus sentiments o pensaments de forma no coercitiva ni manipuladora.
- **Autoobservació:** Es reflexiona sobre els propis pensaments, sentiments, motivacions i comportaments, i s'actua d'acord amb ells.
- **Sentit de l'humor:** Es posa èmfasi en els aspectes divertits o irònics dels conflictes o situacions estressants.
- **Sublimació:** Es canalitzen sentiments o impulsos potencialment desadaptatius en comportaments socialment acceptables (per ex., esports de contacte per canalitzar impulsos agressius).
- **Supressió:** S'evita intencionadament pensar en problemes, desitjos, sentiments o experiències que li produeixen malestar.

Nivell d'inhibicions mentals (formació de compromisos). Els mecanismes de defensa en aquest nivell permeten que idees, sentiments, records, desitjos o temors potencialment perillosos es mantinguin fora de la consciència de l'individu. Alguns exemples:

- **Abstenció:** S'utilitzen paraules o comportaments amb el propòsit simbòlic de negar o plantejar canvis a pensaments, sentiments o accions.
- **Aïllament afectiu:** Es separen les idees dels sentiments associats a elles. L'individu s'aparta del component afectiu associat a una determinada idea (per ex., esdeveniment traumàtic), però es manté aferrat als seus elements cognoscitius (per ex., detalls descriptius).
- **Desplaçament:** reconeixent o generalitzant un sentiment o una resposta a un objecte cap a un altre habitualment menys important.
- **Dissociació:** mitjançant una alteració temporal de les funcions d'integració de la consciència, memòria, percepció d'un mateix o de l'entorn o amb comportament sensorial/motor.

- **Formació reactiva:** Es substitueixen els comportaments, els pensaments o els sentiments que li resulten inacceptables per altres diametralment oposats (aquest mecanisme de defensa sol actuar en simultaneïtat amb la repressió).
- **Intel·lectualització:** Generalitzar o implicar-se en pensaments excessivament abstractes per controlar o minimitzar sentiments que li causen malestar.
- **Repressió:** S'expulsa de la consciència els desitjos, pensaments o experiències que causen malestar. El component afectiu es pot mantenir actiu en la consciència, després de les seves idees associades.

Nivell menor de distorsió de les imatges. Aquest nivell es caracteritza per distorsions de la imatge de un mateix o dels altres que poden ser utilitzades per regular l'autoestima. Per exemple:

- **Devaluació:** atribuint qualitats exageradament negatives a si mateix o als altres.
- **Idealització:** atribuint qualitats exageradament positives als altres.
- **Omnipotència:** pensant o actuant com si disposés de poders o capacitats especials i superiors als altres.

Nivell d'encobriment. Aquest nivell permet mantenir situacions d'estrès, impulsos, idees, afectes o responsabilitats desagradables o inacceptables fora de la consciència de l'individu, sense ésser atribuïts erròniament a causes externes. Per exemple:

- **Negació:** S'expressa negant-se reconèixer alguns aspectes dolorosos de la realitat externa o de les experiències subjectives que són manifestos per als altres. El terme negació psicòtica s'empra quan hi ha una total afectació de la capacitat per captar la realitat.
- **Projecció:** S'atribueix incorrectament als altres sentiments, impulsos o pensaments propis que li resulten inacceptables.
- **Racionalització:** Es creen les pròpies explicacions tranquil·litzadores però incorrectes, per encobrir les veritables motivacions que regeixen els seus pensaments, accions o sentiments.
- na alteració en la capacitat de discerniment o en el judici de l'individu sobre la realitat.

8.2 Estratègies col·lectives

Com hem pogut observar, dins la literatura trobem diferents estratègies psicològiques a nivell individual/personal, tot el contrari que amb la literatura sobre estratègies col·lectives és escàs, de fet, en aquest punt només en rescatem una: els serveis sanitaris.

Els serveis sanitaris són llocs privilegiats per prevenir, identificar i intervenir en casos de violència. Pel que fa al context on s'ha dut a terme aquesta investigació, el Protocol per a

L'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2009) estableix que l'atenció que s'ofereix en els serveis sanitaris ha de contemplar la prevenció, la detecció i la intervenció en casos de violència de gènere en la parella.

Seguint els plantejaments d'aquest document, la prevenció es caracteritza per accions destinades a evitar o reduir la prevalença de violència masclista. En aquest àmbit, s'inclouen les accions pedagògiques i dels mitjans de comunicació que busquen el canvi de l'imaginari social.

Pel que fa a la detecció, la Protocol·litazació de la Intervenció Individualitzada amb dones que viuen o han viscut violència de gènere (Alemany et al., 2007) estableix dues fases:

La primera s'enfoca a la violència com hipòtesi, sense preguntar a la dona de manera directa si ha viscut violència o no. Segons Pilar Albertín (2011), l'abordatge de la violència com a sospita preveu danys. Per això, és important que la persona professional faciliti un clima de confiança en el qual es puguin obtenir dades a partir d'indicadors de sospita de violència que confirmin o descartin la hipòtesi de la violència. Alemany et al. (2007) i Millà et al. (2007) exemplifiquen els indicadors següents: visites en centres sanitaris per lesions freqüents, símptomes psicossomàtics, cancel·lació de visites mèdiques, història d'ús de substàncies psicoactives, història de malalties per transmissió sexual, embarassos no desitjats, dificultat en prendre decisions, aïllament social, actitud d'obediència o presència de l'autor de la violència de gènere a la parella en les visites.

Una altra manera d'identificar l'existència de violència proposada per Millà et al. (2007) és contemplar que "la violència és comuna a la vida de moltes persones, així que vaig començar a preguntar sobre ella a les meves pacients".

A la segona fase, un cop confirmada la violència, la persona professional ha de tenir en compte si la dona és conscient que pateix violència i si vol rebre ajuda professional. En cas que la dona no sigui conscient, autores i autors com Alemany et al. (2007) consideren que cal promoure la conscienciació i oferir-li ajuda. D'aquesta manera, se'n deriven dues possibilitats segons proposen Alemany et al. (2007): acceptació o rebuig de l'ajuda professional. A la primera se li informa dels recursos jurídics i socials i se li brinda tractament psicològic. A la segona es respecta la seva decisió i se li explica sobre el seu dret a la denúncia i es planegen mesures per protegir els menors, però si s'evidencia que els i les menors no tenen protecció, es procedeix a informar la Fiscalia de Menors. Pel que fa a aquesta darrera situació, aquestes autores suggereixen a les persones professionals que orientin un pla de sortida de la casa en cas de perill i valorin el risc (augment d'episodis de violència, amenaces, possessió d'armes, etc.) de mantenir-se a la relació, doncs si la dona es troba en situació de risc vital cal accionar mecanismes de protecció.

A continuació s'exposen alguns principis que cal tenir en compte en la intervenció en violència de gènere, segons la bibliografia consultada Albertin, (2011); Alemany et al., (2007); Manita, Ribeiro & Peixoto, (2009); Romero, ()2010; Soriano, (2007).

La intervenció individualitzada i grupal es pot donar en el context de l'ambulatori o en la casa d'acollida (Albaracín et al., 2007; Alemany et al., 2007). En totes dues modalitats, Alemany et al. (2007) expliquen que l'objectiu és prevenir la perpetuació de la violència en futures relacions, enfortir les habilitats de la dona per fer front a la història de violència rebuda i intervenir perquè les seqüeles de la violència no afectin negativament en els projectes del cicle vital.

Tot i això, l'avantatge de la intervenció grupal és que els beneficis aconseguits en aquesta modalitat són més difícils d'assolir només mitjançant la intervenció individualitzada, com defensen Matilde Albarracín et al. (2007). Segons les referides autores, l'ideal seria que les dones poguessin beneficiar-se dels dos tipus d'intervencions, però Neus Roca-Cortés, Monste Paíno, Matilde Albarracín, Laura Córdoba i Joana Espín (2007) recorden que això no sempre és possible atesa la disponibilitat d'horari i de la demanda institucional, que exigeix més persones ateses en menys temps. En aquest marc, convé aclarir que no totes les dones que viuen o han viscut violència de gènere dins la parella tenen indicació per a la intervenció grupal, malgrat l'avantatge anteriorment descrit. Els criteris per participar de la intervenció grupal són:

- a) trobar-se en un moment en què puguin reflexionar sobre la situació viscuda,
- b) tenir consciència del seu problema i expressar desig de canvi, i
- c) manifestar motivació a participar de la intervenció grupal i respectar les normes del grup (Albarracín et al., 2007).

Segons aquestes autores, se n'exclouen les dones que pateixen trastorn mental, dependència de substàncies psicoactives i les que es troben en un moment de molta angoixa. Tant en el context de l'ambulatori com en el de la casa d'acollida, les persones professionals han d'identificar les necessitats de la dona que sol·licita l'ajut, el tipus de violència rebuda, la gravetat de la situació, els factors de risc i els factors de protecció de la dona, del seu entorn i de l'àmbit familiar. (Albarracín et al., 2007; Alemany et al., 2007).

Pel que fa al context de l'ambulatori, les estratègies depenen de si la dona continua vivint amb l'autor de la violència de gènere a la parella o no.

Fins aquí s'han explicat els criteris que han de complir els serveis sanitaris a l'hora d'oferir atenció a les víctimes de violència.

L'incompliment d'aquests principis fa que les dones tinguin l'infortuni de ser ateses per equips que no estan capacitats per intervenir en situacions de violència. En aquests casos, les dones són

percebudes com a víctimes de problemes individuals i psicològics, ja que la ideologia patriarcal inscrita a les accions professionals impedeix que la violència sigui identificada i reconeguda com a problema públic i social (Hooks, 1997). Amb això, les pràctiques institucionals acaben reforçant mites com els que s'han discutit anteriorment i reproduint el sistema patriarcal. Això configura un tractament inadequat, doncs, segons Ola Barnett (2001), es caracteritza per actituds sexistes de les persones professionals que imposen el funcionament familiar segons el model del patriarcat i pel tractament inadequat que no té en compte la perspectiva de gènere ni les qüestions de seguretat i falla en detectar i fer seguiments de casos de violència.

L'error a l'hora de detectar aquestes situacions pot estar relacionada amb la manca de coneixement i entrenament en el tema de violència de gènere dins la parella. Jeanne Hathaway, Georgianna Willis, i Bonnie Zimmer (2002) expliquen que aquesta manca de capacitat pot portar l'equip institucional a culpar-les i responsabilitzar-les per la violència patida en lloc d'intervenir efectivament, validant els sentiments, sense jutjar o minimitzar la demanda. Un altre aspecte del tractament inadequat és el desinterès professional, caracteritzat per actituds com la manca d'atenció i cura cap a la sol·licitud de les dones que han viscut violència de gènere dins la parella. Això pot constituir un risc perquè siguin revictimitzades i retornin a la relació (Hathaway et al., 2002; Wuest & Merrit-Gray, 1999). Aquesta postura redueix la possibilitat que revelin l'experiència de la violència a una persona professional que els sembli freda i impersonal (Hathaway et al., 2002).

A causa d'aquests factors, la relació terapèutica ha d'afavorir un clima de confiança i respecte, en què la usuària del servei se senti còmoda per revelar la seva intimitat a la persona professional. Cantera (2007) recomana que la intervenció institucional en casos de violència de gènere reforci l'èxit de les dones en reconèixer-les com a persones que sobreviuen en un entorn difícil, ja que aquest enfocament brinda la possibilitat de reforçar en la persona supervivent la creença en l'oportunitat de canvi sempre que pugui accedir a recursos externs (institucionals, família, ocupació) i personals. Hi ha un cert acord (Cantera, 2007; Hathaway et al., 2002; Wuest & Merrit-Gray, 1999) en assenyalar que la capacitat, la competència, la motivació i el compromís de l'equip professional sumat a la disponibilitat de temps de la consulta són elements essencials per garantir l'efectivitat de la intervenció en casos de violència de gènere a la parella.

9. Procés de filtratge

Reconduint el tema amb les reflexions fetes a l'inici de l'anterior apartat sobre que la responsabilitat del canvi recaigui novament en les dones i no es faci responsable als homes agressors, afegim aquest últim apartat sobre el procés de filtratge.

L'anomenat procés de filtratge o fugida, consisteix a triar un camí que no condueix a la violència.

De fet, aquest és el camí que trien molts homes: han nascut en una societat patriarcal, han estat socialitzats en un entorn on impera (amb més o menys força) la masculinitat hegemònica tradicional derivada dels mandats de gènere patriarcals i on les expectatives de control són les claus d'anàlisi de la realitat, han viscut, sens dubte, algun esdeveniment desencadenant, i, la gran majoria és capaç de trencar aquesta seqüència, de no continuar endavant amb el mandat patriarcal i situar-se en un altre escenari on no exerceixen violència contra les dones.

Una primera qüestió rellevant a considerar en relació amb aquest procés de fuga o filtratge és que és possible triar, és a dir, exercir comportament violent contra les dones no és una predestinació, és una elecció voluntària de la qual l'agressor és plenament responsable (Bonino, 2009). Pel que fa al funcionament d'aquest mecanisme, per el seu anàlisi hem pres com a patró el descrit per Manuel Castells (1998) per explicar el procés de construcció de la identitat cultural, que M. Angeles Rebollo (2010) ha aplicat a l'anàlisi de les actituds cap a els mandats de gènere. Concretament, segons aquests autors, hi hauria tres modalitats d'identitat:

- La identitat legitimadora, que suposa assumir a títol individual la identitat col·lectiva, dissenyada per les institucions socials en una cultura.
- La identitat de resistència, que suposa donar suport a la individualitat com a rebuig a la lògica dominant
- La identitat de projecte, que comporta una redefinició per part de la persona de la seva posició a la cultura dominant a partir de l'elaboració de noves propostes que suposin una transformació del context. Aplicant aquest mecanisme a la violència contra les dones es podria dir que:

Alguns homes tindrien una actitud de legitimació envers els mandats del patriarcat, de manera que acceptarien tant els privilegis que es deriven de la masculinitat hegemònica tradicional i el mandat de gènere masculí com la legitimitat per exercir violència i castigar aquelles dones que no compleixen amb el mandat de gènere femení. Aquests serien els homes que es poden arribar a exercir violència contra les dones en alguna de les seves formes.

Altres homes, la majoria, tindrien una actitud de resistència, mantenint una postura de rebuig cap a la violència masculina, però sense arribar a qüestionar les bases o els privilegis vinculats al mandat de gènere masculí. Aquests serien aquells que en algun moment prendrien la decisió d'abandonar el camí de la violència i optar per altres escenaris, però l'absència de qüestionament dels privilegis associats al mandat de gènere masculí els podria portar a exercir micromasclismes (Boní, 2000 – 2003) o violència de baixa intensitat.

Finalment, uns quants homes més, la minoria, mantindrien una actitud de projecció, sostenint la necessitat de canviar la cultura dominant, de redefinir la(es) masculinitat(és) com a forma de canviar i transformar la societat existent cap a una altra de més igualitària. Aquests serien

aquells que opten per abandonar i renunciar als privilegis que tant a nivell social (macro) com individual (micro) els ofereix la societat patriarcal, aquells que accepten que perquè la societat sigui més justa i igualitària no només les dones s'han d'empoderar sinó que els homes s'han de desempoderar i perdre part d'uns privilegis que en justícia no els corresponen.

Això darrer constituiria una de les claus que ens ajuden a comprendre la lentitud del procés d'erradicació de la violència contra les dones: si aquesta erradicació requereix una transformació social, un nou contracte social (De Miguel, 2003), que implica les dones però també, als homes, i si el canvi passa per renunciar a privilegis, és fàcil concloure que estem davant d'un lent i difícil procés. Una renúncia d'aquesta mena passaria per la necessitat d'assolir una presa de consciència masculina generalitzada del què és i què significa la violència contra les dones, però també per la necessitat de reescriure i reformular els mandats de gènere tradicionals per assolir unes identitats de gènere igualitàries (Leal i Arconada, 2011).

En el cas dels homes, com resumeix Carmen Magallón (2005): Alhora que es rebutja el vell model, cal oferir nous models d'identificació per afavorir el canvi dels homes. Aquests models ja existeixen, perquè el món és gran i divers, però encara no han desplaçat l'home dominant del seu lloc hegemònic. Els nous models s'han de fer visibles i significatius, perquè transcendeixin culturalment.

Un dels constructes psicològics que ens poden ajudar a comprendre els mecanismes necessaris per assolir la presa de consciència masculina és el d'intel·ligència emocional.

Daniel Goleman (1995) assenyala que els principals components de la intel·ligència emocional són els següents: Autoconeixement emocional o consciència d'un mateix/a, que es refereix a la capacitat per reconèixer i comprendre les nostres pròpies emocions, estats d'ànim i impulsos i com aquests/es afecten el nostre comportament i al dels altres. Inclou la consciència emocional, la valoració ajustada d'un mateix i l'autoconfiança. També la componen l'autocontrol emocional o autoregulació, que fa referència a la capacitat per controlar i gestionar els nostres impulsos, sentiments i estats d'ànim i no deixar-nos portar per ells. Inclou l'autocontrol, la confiança, la integritat, l'adaptabilitat i la innovació.

Altre component és l'automotivació, que fa referència a dirigir les emocions cap a l'assoliment d'un objectiu i ens permet mantenir la motivació i fixar l'atenció en les metes i no als obstacles. Inclou la motivació d'èxit, el compromís, la iniciativa i l'optimisme. També fa menció al reconeixement de les emocions alienes o empatia, és a dir, saber interpretar els senyals que emeten els altres, sovint a través del seu comportament no verbal, com a primer pas per entendre'ls i identificar-los. Aquest inclou la comprensió cap als altres, del desenvolupament dels altres, l'aprofitament de la diversitat i la comprensió organitzativa. I per últim, les relacions interpersonals o habilitats socials, és a dir, capacitat per relacionar-nos amb èxit (sense

agressivitat, però sense passivitat) amb els altres. Inclou la influència, la comunicació, el lideratge, l'impuls de canvi, la resolució de conflictes, el desenvolupament de relacions, la col·laboració i la cooperació i les habilitats d'equips.

10. Disseny, metodologia i procediments de la investigació

10.1. Disseny de la recerca:

El disseny metodològic quantitatiu que més s'adapta a la recerca dels objectius és un disseny ex-post-facto retrospectiu simple de casos i controls. El motiu pel qual he escollit aquest disseny és que el fenomen a investigar ja ha succeït, per tant, no hi ha cap manipulació sobre la VI, i el que analitzaré són les estratègies que s'han donat a causa que el fenomen es produís.

D'altra banda, per realitzar la part més qualitativa de la recerca utilitzaré un disseny d'investigació qualitatiu no experimental, concretament un estudi de casos múltiples. En aquest cas, tampoc es manipularà cap variable ni es buscarà una relació causal, sinó que la intenció és comprendre l'experiència de les dones afectades de manera verbal.

Una vegada hauré obtingut els resultats dels dos enfocaments metodològics a través d'aquests dissenys, els objectius són, principalment, esbrinar quines estratègies i respostes psicosocials han activat dones que han viscut violència de gènere i saber quines tipologies de violència de gènere han viscut.

10.2. Enfocament metodològic:

L'enfocament metodològic proposat per la meua recerca és de tipus mixt.

És a dir, recopilaré, analitzaré i integraré tant la investigació quantitativa com la qualitativa.

La intenció d'utilitzar aquest enfocament metodològic és obtenir una millor comprensió del problema de recerca, la qual no es podria aconseguir utilitzant el mètode quantitatiu i qualitatiu per separat.

En canvi, el mètode quantitatiu s'ha emprat amb la intenció de recollir dades observables i comprendre les opinions, perspectives i vivències de les dones participants per, posteriorment poder realitzar un anàlisi estadístic de freqüències. Com hi ha aspectes rellevants a tenir en compte però, que de manera quantitativa no es podia profunditzar, és va aplicar també un enfocament qualitatiu

La part qualitativa té com objectiu abordar qüestions que quantitativament seria més difícil per tractar-se d'una recollida de respostes amplies, en que les dades apareixen de manera verbal i no són quantificables. Es pretén, d'aquesta manera, comprendre la realitat sobre la perspectiva de les participants atenent a la seva diversitat, i els diferents contextos.

10.3. Selecció de la mostra:

En la investigació han participat 44 dones majors d'edat, residents en diferents llocs de Catalunya, tot i que Lleida ha estat la ciutat en la que resideixen més dones de les enquestades, a nivell provincial, han participat més dones de Barcelona. L'edat d'aquestes ha estat compresa entre els 20 i els 63 anys, sent les dones de 22 anys les que més han participat.

No ha estat una mostra representativa perquè es considera que la mida no ha estat proporcional a les característiques generals de la població, i per tant, no es poden fer inferències dels resultats obtinguts.

L'elecció de la mostra s'ha fet en relació amb l'accessibilitat d'aquesta, és a dir, tenint en compte les limitacions d'espai, de desplaçament, de temps, i de recursos.

La tècnica de mostreig ha estat no probabilística de conveniència, la mostra han estat participants que s'han inclòs segons el grau d'accessibilitat o disponibilitat. Més concretament, s'ha utilitzat la tècnica anomenada bola de neu, la qual va consistir en incloure nous participants a partir d'altres persones que també han participat, és a dir, prèviament ja comptava amb dones participants i aquestes han servit a la vegada com a 'localitzadors' d'altres dones que complissin els criteris i poguessin participar-hi.

10.4. Instruments de la recollida de dades:

Pel que fa a l'elecció de l'instrument de recollida de dades, s'han tingut presents els objectius de la recerca, així com el tipus d'informació necessària a recollir per a poder donar resposta sobre la base dels objectius.

En aquesta investigació es proposa la utilització del qüestionari com a instrument de recollida de dades. Aquest s'ha elaborat a partir de l'aplicatiu Google Forms, pel fàcil accés que hi pot tenir la mostra.

Aquest qüestionari ha estat dividit en diferents seccions. Primerament, per preguntes sociodemogràfiques per recollir dades estadístiques de les dones participants com l'edat, la situació afectiva, l'orientació sexual o el lloc de residència.

D'altra banda, s'ha recollit una segona secció amb preguntes generals per tenir en compte quina percepció tenen sobre les seves pròpies experiències vers la violència de gènere.

Una vegada s'han realitzat aquestes dues seccions, ha començat el 'gruix' de la investigació, creant una secció per cada tipologia de violència de gènere, per tal d'analitzar cadascuna en profunditat. Finalment, s'ha afegit l'última secció on es recullen les estratègies i recursos amb les que comptaven i/o han desenvolupat arran de les diferents situacions de violència de gènere viscudes. Alhora que s'ha analitzat tots aquells recursos dels quals disposen però, també els que no se'ls hi ofereix, i quina percepció sobre el grau de satisfacció que han obtingut d'aquests.

Les preguntes del qüestionari, com s'ha esmentat amb anterioritat són de tipus mixt. Per una banda, s'han realitzat preguntes tancades i dicotòmiques (tot i que s'incloua l'opció 'no ho sé'), i d'escala de Likert, per saber amb quina freqüència es donaven algunes situacions relacionades amb diferents tipologies de violència de gènere i amb quina freqüència s'han sentit de determinada forma a causa d'aquestes experiències per tal d'analitzar les conseqüències que es sofreixen.

D'altra banda, per obtenir dades de caire qualitatiu, se'ls hi ha realitzat preguntes obertes on podien expressar-se amb total llibertat i exposar la seva realitat. Això ha permès recollir dades envers l'experiència emocional viscuda per part de les dones no només durant el fenomen viscut, sinó també durant tot el seu procés.

Aquest tipus de preguntes es troben al llarg de tot el qüestionari, però principalment ha estat en les últimes preguntes sobre les estratègies d'afrontament i els mecanismes psicològics emprats on més s'ha utilitzat aquesta tipologia de pregunta.

Per tant, tot això ha permès obtenir informació rellevant d'una manera més oberta, amb més matisos, permetent així entrellaçar temes i opinions que puguin anar sorgint durant la realització d'aquestes i construir un coneixement més holístic i comprensiu de la realitat i experiència emocional viscuda.

11. Aspectes ètics de la recerca:

En primer lloc, se'ls hi ha explicat a totes les participants en què consisteix la recerca i els objectius d'aquesta. Se'ls hi ha explicat de manera sincera i transparent però, tenint en compte que això no alteri els resultats. Si tot i així encara els hi ha quedat qualsevol dubte, aquest serà respost també amb sinceritat, ja que se'ls hi ha donat accés a una direcció de correu electrònic al que es poden adreçar en cas de dubte, i així se'ls hi ha fet saber.

Una altra cosa a tenir en compte ha estat la seva voluntarietat de participació alhora que el dret que tenen a abandonar amb absoluta llibertat l'estudi en el moment que vulguin.

Finalment, se'ls hi ha fet saber que totes les dades recollides són totalment anònims i per tant, confidencials i que això no els hi provocarà cap perjudici.

12. Resultats

El següent apartat consta de l'anàlisi extret a partir dels resultats del qüestionari.

Primer, s'observen les dades sociodemogràfiques de les dones participants, seguidament, s'analitzen les respostes de les tres primeres preguntes per fer una aproximació a les situacions de violència de gènere percebudes. Es continua amb les diferents tipologies de violència de

gènere expressades per part de les dones enquestades i es finalitza amb l'anàlisi d'aquelles estratègies i mecanismes de defensa psicosocials que han desenvolupat i un últim recull sobre els pensaments i/o reaccions extrets a posteriori, és a dir, què es pensa o com s'actua en les mateixes situacions una vegada ja han realitzat tot el camí.

12.1 Dades sociodemogràfiques

Les dades sociodemogràfiques que se'ls hi ha plantejat a les participants han estat l'edat, l'orientació sexual, la situació afectiva, l'ocupació actual i el lloc de residència. Tot i això, i donat que aquestes preguntes eren obertes, s'ha hagut de fer un nou recull per agrupar les dades iguals o similars, és a dir, aquelles respostes que l'aplicatiu detectava com diferents per la manera en com estaven redactades, s'han hagut d'analitzar i classificar-les de nou, alhora que s'han construït nous percentatges per garantir la fiabilitat dels resultats.

12.1.1 Edat de les participants

L'edat de les dones participants en l'enquesta oscil·la entre un mínim de 20 anys i un màxim de 63, sent les dones de 22 anys les que més van participar (van ser 10 dones de 22 anys, les quals representen un 20,5% del total de dones enquestades), seguidament de les dones de 41 anys (van participar 4 dones de 41 anys i representen un 9,1% del total de dones enquestades).

12.1.2 Lloc de residència de les dones participants

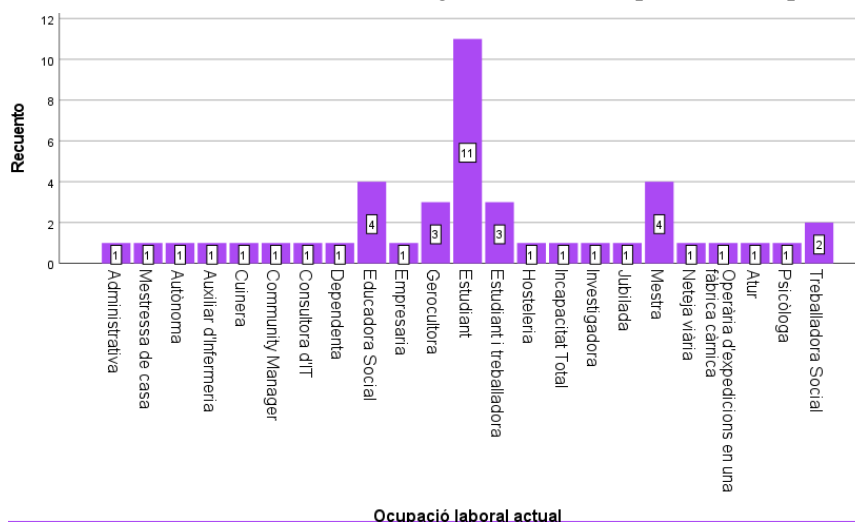
La majoria de dones enquestades resideixen a la ciutat de Lleida, les quals representen un 31,8%, tot i això, s'ha de tenir en compte que hi ha participants que indiquen que el seu lloc de residència és Alcarra, Mollerussa, Solsona i Torres de Segre, les quals tot i no pertànyer a la ciutat de Lleida, són de la mateixa província, per tant, de la província de Lleida hi hauria 19 participants, un 43,2% del total de les enquestades.

Tanmateix, si tenim en compte les províncies i no les ciutats, els resultats donen un gir i la província de Barcelona passa a ser la residència on es troben la majoria de dones enquestades, representant el 43,4% del total. Aquest percentatge s'aconsegueix sumant les següents ciutats de residència de les participants: Badalona, Barcelona, Berga, Granollers, Roda de Ter, Sabadell, Sant Boi de Llobregat, Terrassa i finalment Vic. Vic, juntament amb Granollers són les dues ciutats amb més representació.

Cal destacar, també, que una dona enquestada resideix actualment a Mallorca, tot i així, la seva participació no ha estat descartada per considerar-se país català.

12.1.3 Ocupació actual de les dones participants

En el següent gràfic, destaca que la majoria de participants tenen una ocupació activa, la majoria són estudiants (25,3%) o estudiants i treballadores a la vegada (6,9%). Aquest fet es pot relacionar amb el fet que la majoria de participants encara estan en 'edat d'estudis'. Tanmateix, es destaquen les professions de mestra i educadora social, seguit de la figura de la treballadora social. Finalment, cal afegir que només una persona es troba en situació d'atur (2,3%) i una altra persona en situació d'incapacitat total (2,3%)

12.1.4 Orientació sexual

La majoria de dones afirma que la seva orientació sexual és l'heterosexual, això significa que la resta de preguntes del qüestionari que faci referència a la parella, la gran majoria farà referència a homes.

Pel que fa a les tres respostes no vàlides, les participants havien contestat: 'orientació femenina' o 'dona', per això en aquesta pregunta s'invaliden les seves respostes perquè no són concloents

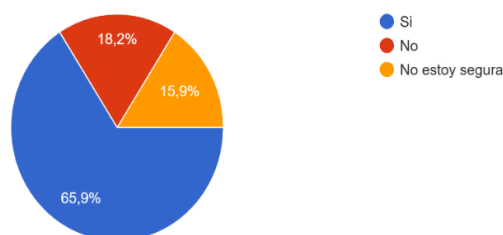
12.1.5 Situació afectiva actual

Els resultats mostren que més del 50% de les dones estan actualment en parella, exactament un 52,9%, seguidament d'un 25,3% de les enquestades que afirmen estar solteres. El menor percentatge correspon a la situació de divorci i viudetat, el qual correspon a un 2,3% cadascú. Finalment, la resta de dones aproximadament un 18% estan casades.

12.2 Aproximació a la violència de gènere

Amb la intenció de situar la persona dins l'enquesta i conèixer la seva percepció inicial sobre les pròpies vivències envers la violència de gènere se'ls hi va fer tres preguntes, la primera tancada i obligatòria, les altres dues obertes i opcionals.

¿Consideras que en algún momento de tu vida has sufrido o han intentado ejercer violencia de genero sobre ti?
44 respuestas

Aquestes preguntes a part de situar la persona enquesta, ens ajuda a obtenir una visió general i amplia de si han percebut violència de gènere

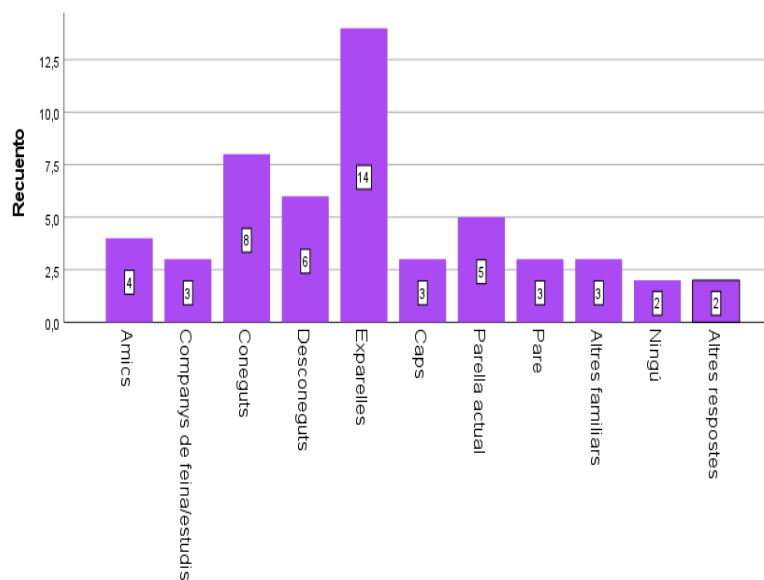
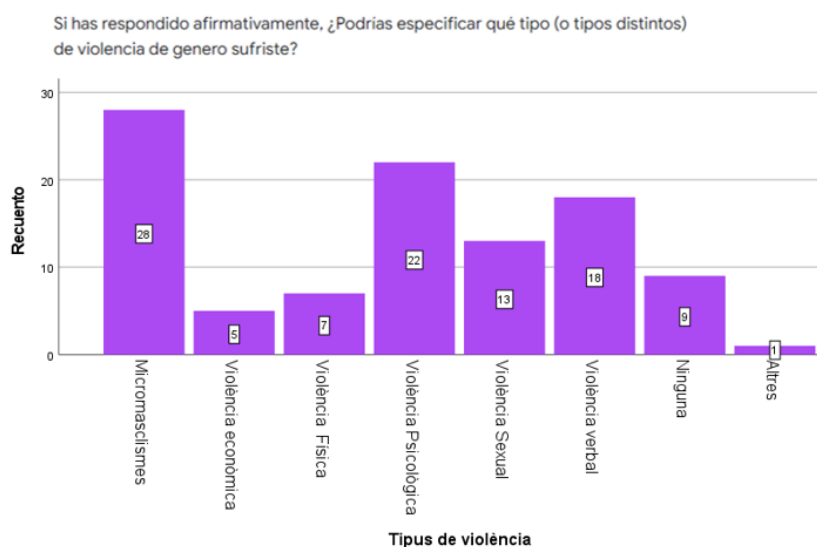
ahora que ens permet observar quines tipologies de violència són les que es donen amb més freqüència.

Els resultats extrets afirmen que el 65,9% de les dones han patit situacions de violència de gènere, d'aquesta, la tipologia més observada són els micromasclismes, seguida de la violència psicològica i la violència verbal.

També s'ha de destacar que la resposta 'altres' fa referència a diferents persecucions al carrer per part d'homes, la qual no podem classificar en cap tipologia de violència de gènere concreta per no saber la intencionalitat de les diferents persecucions. Potser si aquesta hagués arribat a terme i, per tant, sabéssim la intencionalitat, podríem saber si ha estat violència verbal, física o fins i tot sexual.

Tanmateix, tenint en compte el relat de les dones enquestades, el que si que sabem és que aquestes conductes persecutories van tenir com a efecte el sentiment de por i inseguretat, per tant, tindria relació amb la violència psicològica.

Finalment, la pregunta sobre qui ha estat la persona agressora era una pregunta oberta, en conseqüència, en alguna pregunta s'indica a més d'un agressor. D'aquesta manera, s'afirma que hi ha dones que han rebut violència per més d'una persona a la seva vida. D'aquestes, es destaca que la gran majoria de dones han rebut algun tipus de violència per les seves exparelles i seguidament de desconeguts. Destacar també que si agrupem els resultats que nombre algun tipus de familiar ('pare' o 'altres familiars'), aquesta quedaria en tercer lloc. Finalment cal afegir que la resposta 'altres respostes' una ha quedat invalidada per respondre 'homes' en general i no poder-la classificar en cap tipologia, i l'altra resposta feia referència al desconeixement sobre què respondre en exactitud a la pregunta.

12.3 Tipologies de violència de gènere

Una vegada realitzades les primeres preguntes i veure la percepció inicial de les dones enquestades, es va començar amb la primera secció més centrada cap als objectius del TFG. Per tal de classificar totes les preguntes del qüestionari, es van separar les diferents tipologies de violència de gènere viscuda, essent aquestes: micromasclismes, violència psicològica, violència verbal, violència física i per últim, violència sexual. D'aquesta manera s'ha pogut realitzar un anàlisi amb més profunditat.

12.3.1 Micromasclismes.

L'apartat de micromasclismes esta compost per un total de vuit preguntes, totes tancades. Les primeres fan referència a situacions viscudes, les altres a diferents frases habituals que són percebudes com a 'normals' per l'alta freqüència de vegades que les escoltem.

De manera general, s'observa en totes les respostes que les tasques de neteja, cuina, events familiars i cures a terceres persones ja siguin dependents o d'un grup d'iguals, s'encarreguen les dones. El més rellevant d'aquests resultats és que en tots els gràfics, la participació de les dones en aquestes tasques supera el 50%.

Per exemple, les tasques diàries relacionades amb la cuina, un 20,5% les realitzen de forma compartida tant homes com dones, un 9,1% s'encarreguen els homes, la resta corresponent amb un 70,4% s'encarreguen dones, ja siguin elles mateixes les que es responsabilitzen o altres dones com la figura materna. Tot i així, s'ha d'afegir que un 11,4% d'aquestes dones viuen soles.

Aquests resultats es repeteixen amb les tasques de neteja, les quals un 54,6% de les persones que es fan càrrec també són dones. El que més sobta d'aquestes respostes és, que si a aquest 54,6% li afegim el percentatge corresponent a les dones que viuen soles, augmenta fins a un 66%, però, això no és tot. El 31,8% afirmen que es van tornant, si repartíssim aquest percentatge de forma equitativa, la implicació de les dones incrementa fins un 81,9%. Obviament, no podem assegurar que no hi hagi algun tipus de biaix en l'últim percentatge. No obstant això, el que sí que podem afirmar amb certesa és que ninguna dona ha respost que qui es fa càrrec de la neteja de la llar sigui únicament un home.

Però, què passa en situacions 'extraordinàries', per exemple, quan hi ha celebracions o esdeveniments familiars com el Nadal? Doncs que el 61,4% afirma que s'encarreguen membres de la família dones, (àvia, mare, tieta...), el 13,6% son elles mateixes qui es fan càrrec, el 22,7% comparteixen les tasques entre homes i dones, i un 2,3% són els homes qui s'encarreguen.

De la mateixa manera, recau cap a les dones la responsabilitat de fer-se càrrec de terceres persones ja siguin dependents (50% de les dones enquestades es fan càrrec) o d'un grup entre iguals (61% aproximadament)

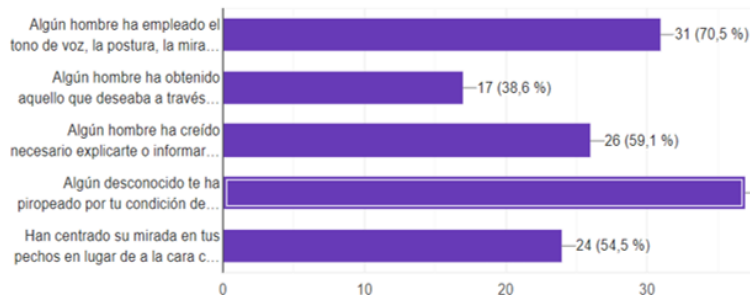
Pel que fa als micromasclismes verbals, un 84,1% de les dones han marcat l'opció 'algún desconocido te ha piropeado por tu condición de mujer o partes de tu cuerpo sexualizada' seguidament de suportar la frase: *Con lo guapa que eres, ¿Cómo es que no tienes novio?*

Finalment, i donant per acabat l'apartat de micromasclismes, els resultats ens mostren que, en les primeres preguntes 'd'aproximació a la violència de gènere' hi havia dones que afirmaven que mai havien patit cap tipus de violència de gènere, però tenint en compte que cap dona ha marcat l'opció 'ninguna' a cap de les diferents preguntes i propostes sobre micromasclismes verbals, afirmem que, el 100% de les dones ha escoltat o s'ha sentit identificada amb algunes de les frases exposades.

Per això a través de les respostes d'aquests resultats es confirma que el 100% de les dones enquestades ha patit, alguna vegada a la seva vida, algun micromasclisme.

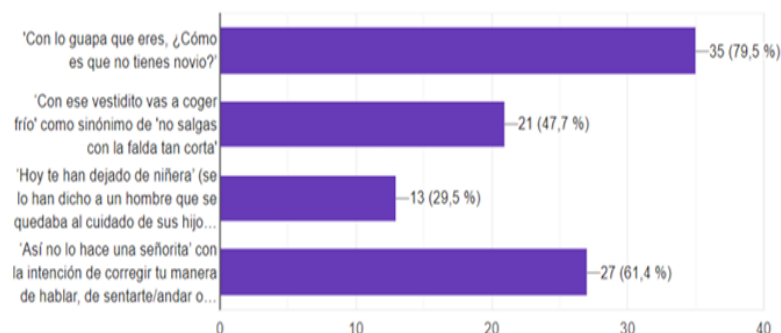
De las siguientes opciones, marca todas aquellas con las que te sientas identificada:

44 respuestas

Alguna vez te han dicho o has escuchado alguna de las siguientes frases:

44 respuestas

12.3.2 Violència Psicològica

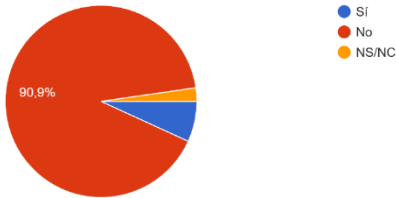
Aquest apartat està compostat per dotze preguntes, totes són de resposta obligatòria dicotòmica tot i que s'ha afegit la resposta 'no ho sé'.

Els resultats de l'apartat violència psicològica han aportat resultats bastant baixos, el qual és molt bona senyal. Tot i que aproximadament un 60% de les dones afirma no haver viscut cap tipus de les situacions proposades, hi ha situacions que són negades, fins i tot, pel 90% de les dones. No obstant, situacions de violència psicològica més viscudes fan referència a sentir-se ignorades, no sentir valorats els seus èxits personals i en relació a la pressa de decisions.

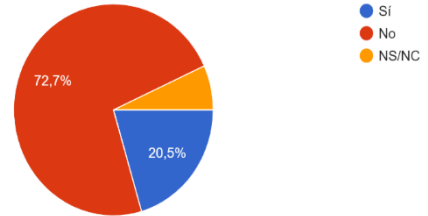
En aquest apartat s'observa que, generalment les respostes indiquen poc sentiment de prohibició/aïllament, és a dir, les dones enquestades no senten que les seves parelles hagin intentat evitar que es relacionessin amb familiars i/o amics, sent aquesta última la que poseeix un percentatge més elevat.

Tanmateix, a mesura que el qüestionari avança, s'observa que incrementen els percentatges que indicarien cert sentiment en el grau de control. S'observa per exemple, en la pregunta: *'alguna de tus parejas ha insistido en saber dónde estás a cada momento'*

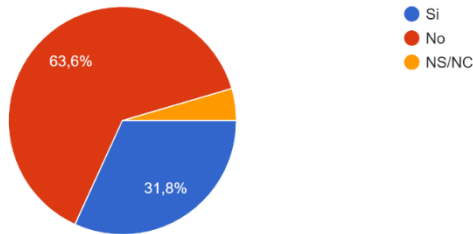
Alguna de tus parejas ha tratado de evitar que te relaciones con tu familia directa u otros parientes
44 respuestas

Alguna de tus parejas ha tratado de impedirte que veas a tus amigos o amigas.
44 respuestas

Alguna de tus parejas ha insistido en saber dónde estás en cada momento
44 respuestas

ha un
les
com a

parelles cap a elles, com poden ser no reconèixer els seus èxits personals, minimitzar els seus problemes o fer-les sentir ignorades.

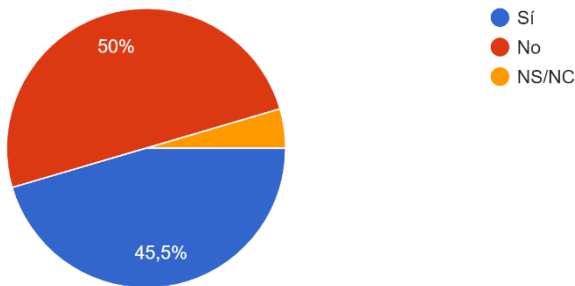
Seguidament, com ja hem comentat, cal afegir que hi augment bastant dràstic en conductes interpretades 'càstigs' de les seves

'càstigs' de les seves

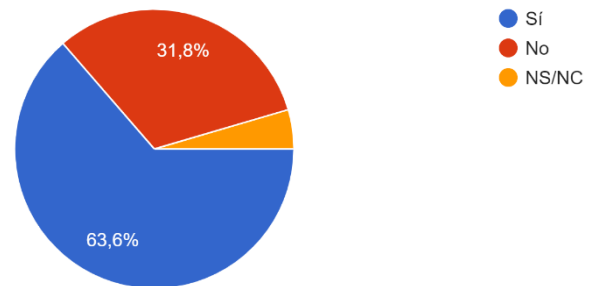
parelles cap a elles, com poden ser no reconèixer els seus èxits personals, minimitzar els seus problemes o fer-les sentir ignorades.

problemes o fer-les sentir ignorades.

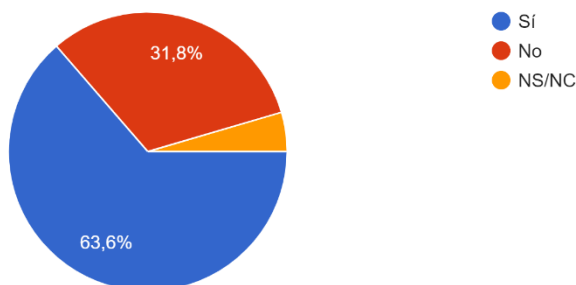
Alguna de tus parejas le ha quitado importancia a tus logros personales/profesionales
44 respuestas

Alguna de tus parejas ha minimizado tus problemas
44 respuestas

Alguna de tus parejas te ha ignorado o tratado co
44 respuestas

Aquestes respostes estaven molt relacionades amb el Gaslighting un patró d'abús emocional en què la víctima és manipulada perquè arribi a dubtar de la seva pròpia percepció, judici o memòria, i és per això que es van formular les preguntes del següent apartat.

12.3.2.1 Gaslighting

La intenció d'aquest apartat del qüestionari és fer una revisió sobre les conseqüències produïdes per la violència psicològica, que hem pogut veure en l'apartat anterior. Per aconseguir-ho s'han realitzat deu preguntes, mesurades amb escala de Likert. Totes les preguntes fan referència a sentiments, pensaments i comportaments personals vers les situacions que havíem preguntat anteriorment.

Algunes de les preguntes han estat: '¿Te cuestionas tus ideas o acciones constantemente?', '¿Te preguntas si eres demasiado sensible muchas veces al día?', '¿Te preguntas por qué no eres feliz, si aparentemente están pasando tantas cosas buenas en tu vida?'

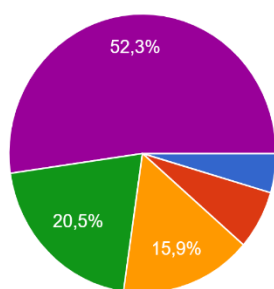
La resposta que s'ha donat amb més freqüència és 'ocasionalment', seguidament del 'mai', i algunes en les que les respostes estan bastant ajustades.

La pregunta que acumula un percentatge més alt és la següent, podriem pensar que aquest resultat és per desitjabilitat social però, tot i que no ho podem descartar, hi ha certa coherència amb els resultats extrets en l'apartat anterior.

També s'observa una possible coherència per exemple, amb els resultats anteriors vers la família i les amistats:

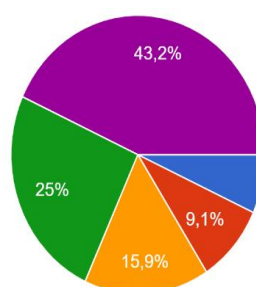
Empiezas a mentir para evitar que te cambien de realidad.

44 respuestas

Constantemente ofreces excusas a tus familiares o amigos por el comportamiento de tu pareja.

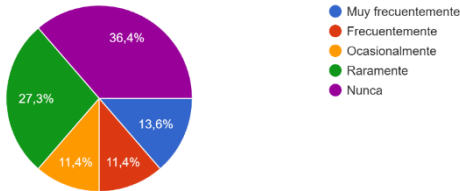
44 respuestas

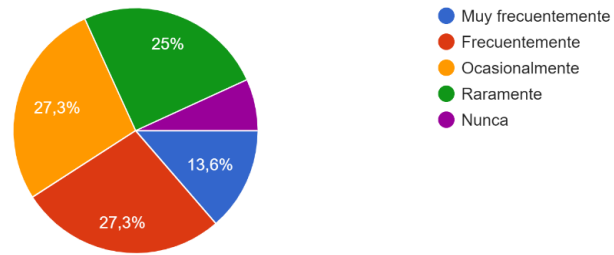
Relacionant aquestes respostes amb les de l'apartat anterior sobre violència psicològica, la majoria de dones enquestades no tenen sentiment de prohibició ni necessitat d'excusar-se, mentir o ocultar informació a familiars o amics, ja que la majoria afirma que mai s'han sentit així, seguidament de les que de forma molt estranya i poc ocasional s'han sentit d'aquesta manera.

Tot i això, les preguntes anteriors relacionades amb els èxits personals, el tracte amb indiferència o ignorància, les quals es veia un augment en les respostes de les dones que afirmaven haver-se sentit així i que ho havien patit, en aquest apartat, s'observa el mateix increment, per tant, s'observa certa coherència en les respostes de les participants

Te ves a ti misma reteniendo u ocultando información para no tener que explicar o dar excusas a parejas o amigos.
44 respuestas

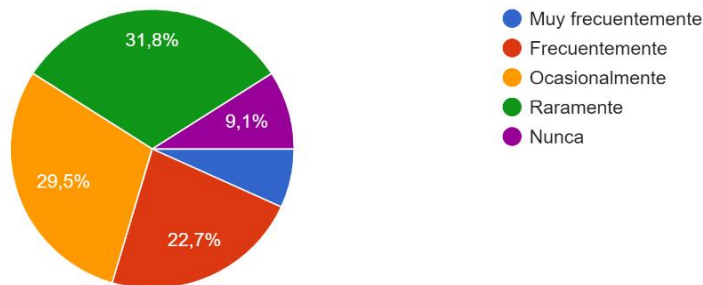

Te cuestionas tus ideas o acciones constantemente.
44 respuestas

S'observa la mateixa coherència en la resposta de les participants en la pregunta de l'anterior apartat (sobre violència psicològica) en que es pregunta si han pres alguna decisió sense consulta'ls-hi a elles:

Te cuesta tomar decisiones, incluso aquellas simples.
44 respuestas

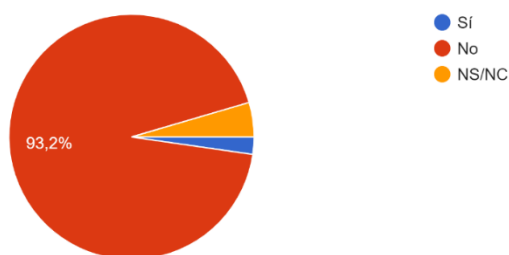
És a dir, tenint en compte que estem realitzant un estudi de freqüències i no correlacional, no podem afirmar que existeixi una correlació directa,

és a dir, si que s'observa que quan augmenten les respostes sobre que les seves parelles han pres decisions per elles, també augmenta la resposta referent a gaslighting que afirma que els hi costa prendre decisions per elles mateixes, però no sabem si és (o són) les mateixes persones que han respost afirmativament a la mateixa pregunta.

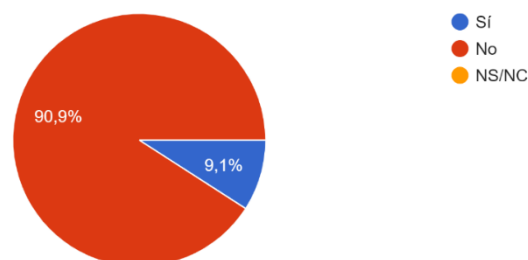
12.3.3 Violència Econòmica

De totes les tipologies de violència observades durant el qüestionari, aquest tipus és el que menys s'observa en les participants. En aquest apartat s'observa com en totes les preguntes entre el 80% i el 95% de les enquestades nega haver viscut situacions d'aquest tipus, sent les menys viscudes les que comporta que la parella els hi agafi els seus propis diners sense consulta'ls-hi, i les més viscudes vinculada a la necessitat de demanar diners elles a la seva parella.

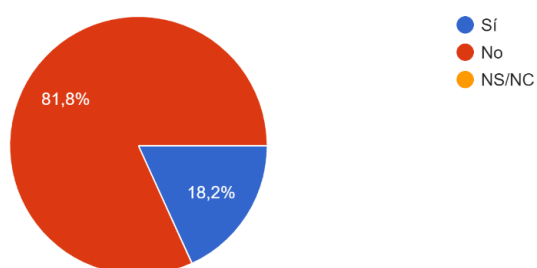
Ha pedido algún préstamo a tu nombre sin tu consentimiento
44 respuestas

Ha hecho compras con tu dinero/tarjeta sin consultártelo
44 respuestas

Tienes o has tenido que pedirle el dinero
44 respuestas

12.3.4 Violència verbal

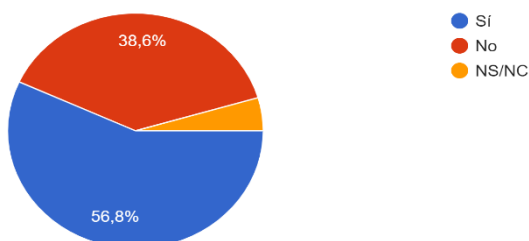
El següent apartat constava vuit preguntes obligatòries i dicotòmiques, tot i que de la mateixa manera que amb les altres, també s'afegia el 'no ho sé' com a resposta en cas de dubte o de no voler respondre.

S'observa que més del 50% de les dones enquestades no han percebut o patit violència de tipus verbal, sent les menys observada les que tenen relació amb les amenaces i la més destacada en relació amb insults o fer sentir malament amb una mateixa.

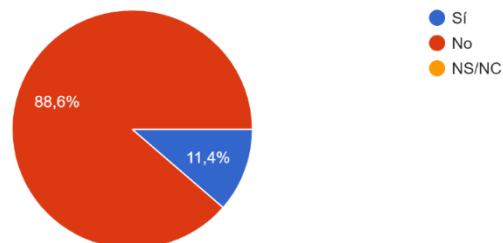
És a dir, el percentatge més alt en violència verbal que observem en les respostes de les participants, és, com es mostra a continuació, en relació a insults o causar que se sentin malament amb elles mateixes. Seguidament, un 50% afirma haver rebut humiliacions en l'àmbit privat.

Per últim, s'observa que és més freqüent que les amenacin amb fer-les mal a elles que a si mateixos.

Te ha insultado o te ha hecho sentir mal contigo misma
44 respuestas

Te ha amenazado verbalmente con hacerte daño
44 respuestas

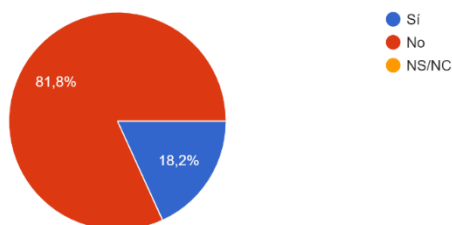
12.3.5 Violència física

La violència física és la penúltima violència observada en el qüestionari. S'observa que generalment el 80% o més de les dones enquestades no ha viscut o percebut mai cap de les situacions plantejades.

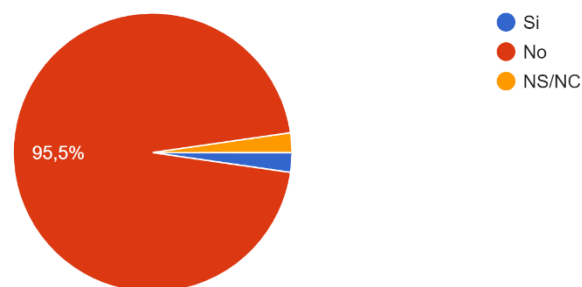
El 20% de les dones que sí que han patit algun tipus d'agressió física, destaquen amb un 18,20% haver sofert espentes o estirades de cabell. Al 9,1% les han bufetejat. Al 4,5% les han amenaçat amb un ganivet o un altre objecte perillós. El 2,3 de les dones afirma haver rebut puntades, haver estat arrossegades pel terra o que els han estat víctimes d'una pallissa.

Un 15,9% ha viscut un altre tipus d'agressions físiques no especificades.

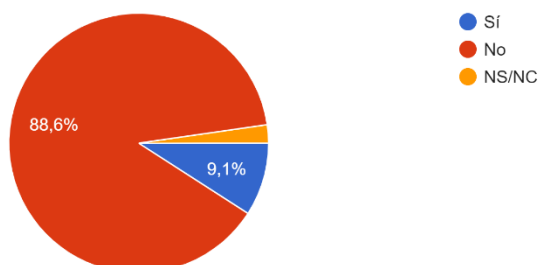
Te ha empujado, agarrado o tirado del pelo
44 respuestas

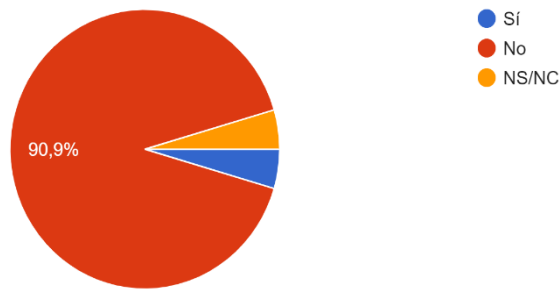
Te ha dado patadas, arrastrado o pegado una paliza
44 respuestas

Te ha abofeteado o tirado algo que pudiera hacerte daño
44 respuestas

Te ha amenazado con usar o ha usado un cuchillo u otra arma u objeto peligroso contra ti
44 respuestas

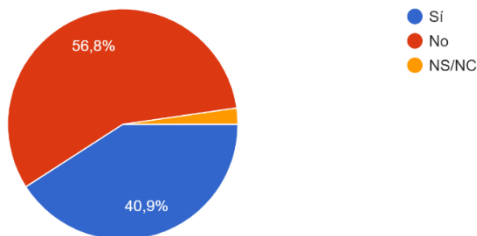

12.3.6 Violència Sexual

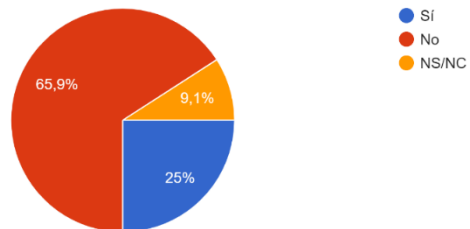
En l'última tipologia de violència de gènere observada en l'enquesta, la violència sexual, incrementen els casos viscuts o percebuts per les dones participants respecte l'anterior (violència física).

Les tipologies de violència sexual que més s'han viscut són en relació amb mantenir relacions sexuals o rebre tocaments sense voler-ho, el qual, torna a coincidir i a estar relacionat amb la 'incapacitat' de presa de decisions, el qual es pot comprovar que afecta la majoria de tipologies de violència.

Te has sentido obligada a mantener relaciones sexuales cuando no querías
44 respuestas

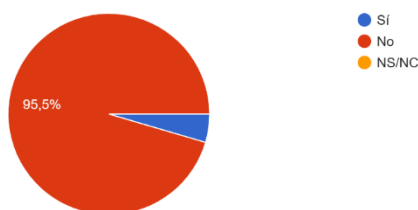

Ha tocado tus partes íntimas o te ha realizado algún otro tipo de tocamiento de tipo sexual cuando no querías
44 respuestas

La menys observada està relacionada amb les relacions sexuals sense consentiment i sota la influència d'alcohol o altres substàncies.

Te ha hecho mantener relaciones sexuales cuando eras incapaz de rechazarlas debido a que estabas bajo la influencia del alcohol o cualquier otra sustancia
44 respuestas

Per tant, i arribant en aquest punt, s'ha observat que el 100% de les dones enquestades ha patit violència de gènere i en totes i cadascuna de les preguntes s'han registrat observacions sobre la pràctica de qualsevol tipus de violència, és a dir, en cap pregunta s'ha observat

que cap dona de les enquestades no hagués rebut algun tipus de violència de gènere.

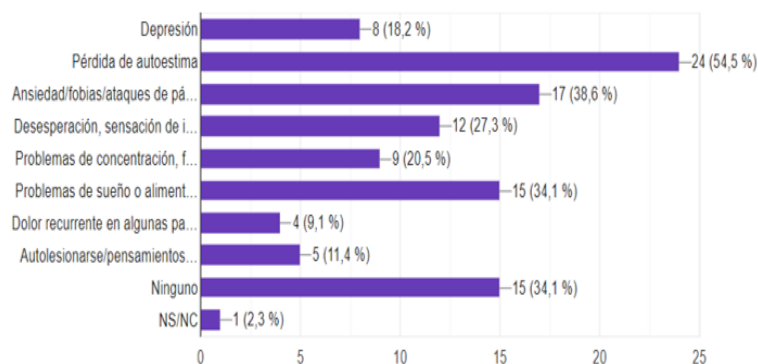
D'aquestes la tipologia de violència de gènere més viscuda per les participants són els micromasclismes, sobretot les que impliquen responsabilitats quotidianes com la neteja de la llar o el cuinar, i les que impliquen 'frases' amb connotació masclista.

La menys percebuda per les dones que han configurat la mostra, ha estat la violència física, destacant espentes o estirades de cabell com les més viscudes i puntades, pallisses o arrossegar per el terra les que menys.

12.4.- Conseqüències dels episodis viscuts i primeres respostes

A continuació s'analitzen les respostes de les tres preguntes que componen aquest bloc, la primera és tancada, les altres dues són obertes per tal de recollir totes les respostes que van generar les dones enquestades en el moment que es va donar la situació de violència i passat un temps.

En la primera pregunta, se'ls hi demana que responguin sobre les conseqüències donades a causa de les diferents tipologies de violència de gènere viscudes són les següents:

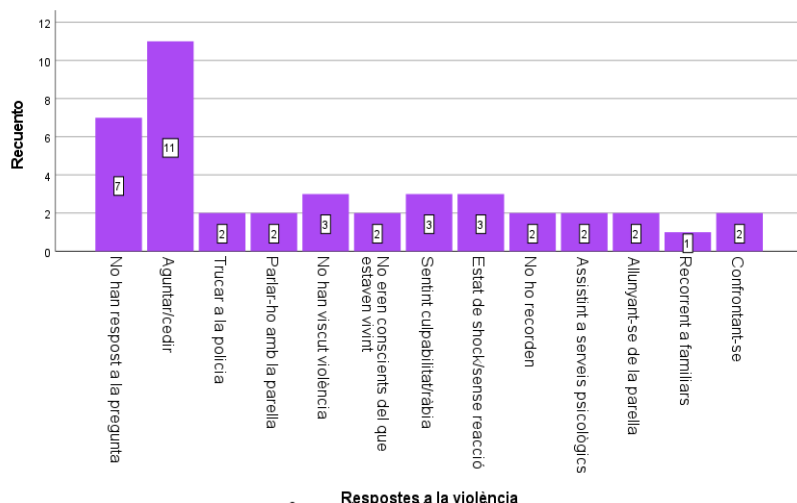

Les opcions descrites són: depressió, pèrdua d'autoestima, ansietat/fòbies/atacs de pànic, desesperació/sensació d'impotència, problemes de concentració/falta de memòria, problemes de

son o d'alimentació, dolor recurrent en algunes zones del cos, autolesió/pensaments de suïcidi

Com es pot observar, més del 50% de les dones ha sofert pèrdua d'autoestima, seguidament d'atacs d'ansietat i de pànic. També destaquen els problemes de son i/o alimentació, els quals coincideixen amb l'opció 'ninguna'. Tot i així, i encara que no sigui una resposta de les més repetides, cal destacar que l'11,4% de dones enquestades s'han autolesionat o han tingut pensaments suïcides.

Per saber quina va ser la resposta de les dones davant de les diferents situacions viscudes, se'ls hi va preguntar de forma oberta, per tant, una vegada extretes les respostes, s'han agrupat i classificat en les següents categories:

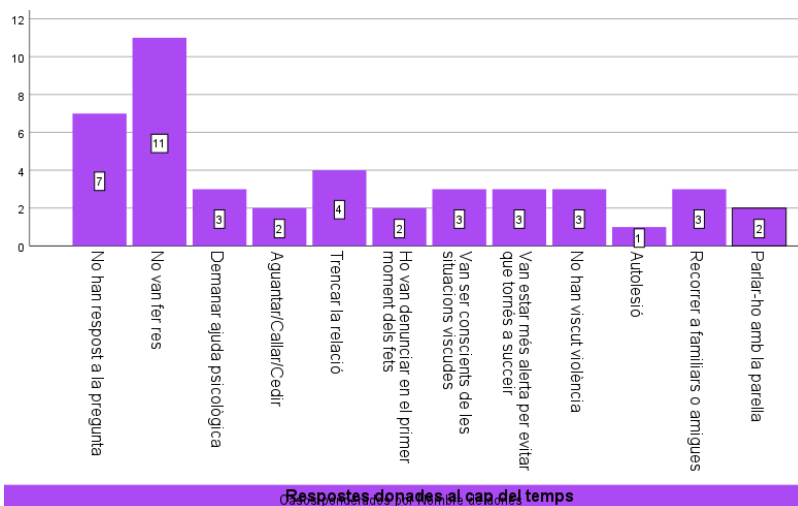
Per tant, s'observa que la majoria de respostes que s'han donat són de silenci i/o evitatives, principalment les que tenen relació amb aguantar o cedir, formada per un 26.2%, seguidament de la resposta en relació amb entrar en estat de shock i no poder reaccionar 7,1%.

Només un 4,8% va trucar a la policia, el mateix percentatge de dones que va sol·licitar ajut psicològic i 2,4% que va demanar ajuda als familiars.

Algunes de les respostes més sonades són:

- *“Me escondí a llorar sola”*
- *“Me hizo sentir mal conmigo misma, no dije nada, me quedé en shock y cuándo me fui lloré hasta quedarme dormida”*
- *“Llorar enfrente de él por no querer ir a una asociación de Cannabis porque me producía mucha ansiedad. Él avergonzarse de mi llanto y tratar de convencerme para ir. Respuesta: Cedí y acabamos entrando”*

Seguidament, se'ls hi va preguntar quina va ser la resposta passat un temps, i aquest és el recull de respostes que s'ha fet agrupant-les (moltes de les classificacions són trossos de frases literals observades en les respostes.

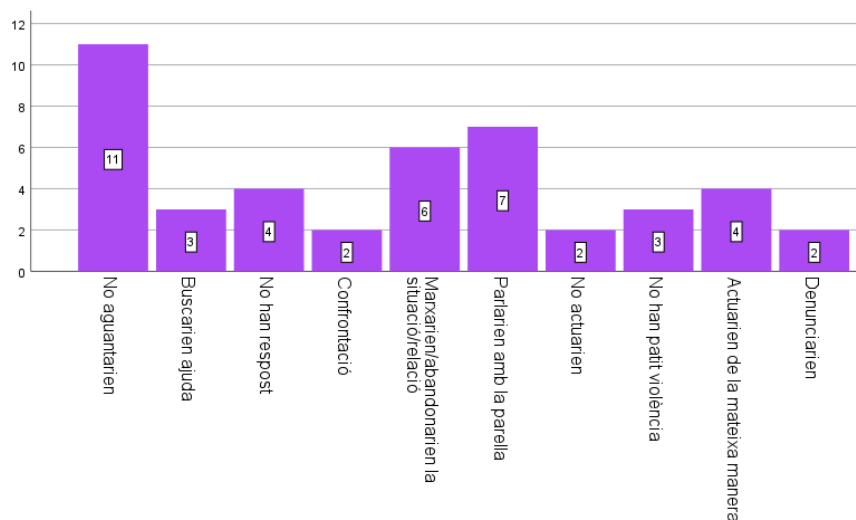

Algunes de les respostes més freqüents són:

- *“Ninguna. Al principio intentaba hablarlo, pero me ponía de loca y me hacía sentir que estaba exagerando. Nuestras perspectivas de lo sucedido no coincidían.”*
- *“Descubrir mediante respuestas de mi cuerpo, bruxismo y falta de sexo con mi pareja estable que me dejaron traumas muy marcados”*

- *“No le di importancia en su momento, me olvidé de que ocurrió esa situación. Hasta que años más tarde, cuando terminó la relación y trabajé sobre varios aspectos de mi vida, me di cuenta de que había sufrido muchos comportamientos de ese tipo y, aunque no quisiera, me habían afectado de una manera u otra.”*

Finalment, se'ls hi pregunta com actuarien actualment en la mateixa situació i es recullen les següents dades:

En aquest recull de respostes es veu com la majoria de dones participants actuarien molt diferent en com ho van fer

en un inici i passat un temps. El 25% de les dones no aguantarien la situació, seguit d'un 13.6% que també afirma que marxaria i abandonaria la situació i la relació. També hi ha dones que ho comunicarien a la seva parella, ja sigui per buscar una solució o fer entendre la situació que estan vivint. A més, augmenta el percentatge de dones que buscarien ajuda externa i que denunciarien la situació.

És a dir, tot i que en un principi la majoria de respostes són evitatives i es basen en el silenci per por i supervivència, al cap del temps algunes comencen a generar noves estratègies de defensa, i al cap de més temps encara, gairebé totes afirmen que actuarien de diferent manera en que ho van fer en els dos moments anteriors.

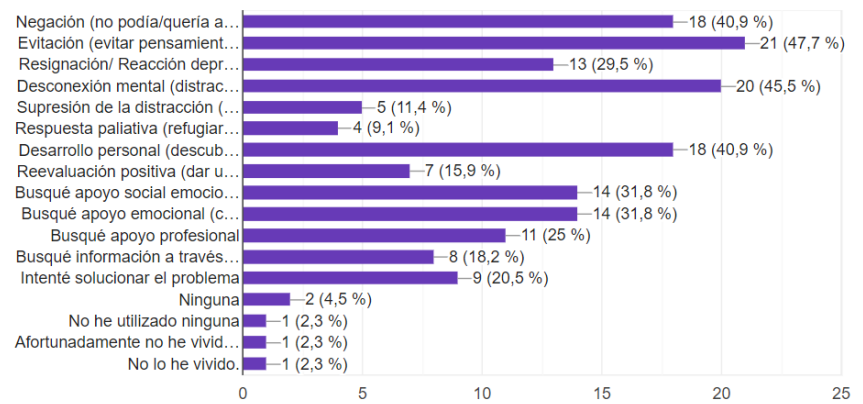
12.5. Estratègies d'afrontament i mecanismes psicològics

Aquest apartat del qüestionari té com a objectiu principal analitzar quines són les estratègies que han pogut utilitzar davant les diferents situacions de violència de gènere. Esta compostat per 16 preguntes en total, de les quals 5 són tancades i 11 són obertes per poder obtenir una mirada molt més àmplia i poder analitzar totes i cadascuna de les respostes que poden posar en marxa. D'aquesta manera se'ls hi dona veu a les dones participants i s'aconsegueixen respostes més riques per la quantitat d'informació.

En la primera pregunta, observem que coincideix amb l'apartat anterior, ja que es corrobora que la majoria de dones van utilitzar estratègies evitatives (47,5%), seguidament de respostes de desconexió mental (45,5%). En tercer lloc, es troben les estratègies de negació i desenvolupament personal, coincidint amb un 40,9% de dones que van utilitzar-les.

El siguiente bloque pretende analizar cuáles son las estrategias que suelen utilizarse ante diferentes situaciones de violencia de género. Marca todas aquellas estrategias que consideres que has utilizado en algún momento de tu vida en que has podido sufrir violencia de género.

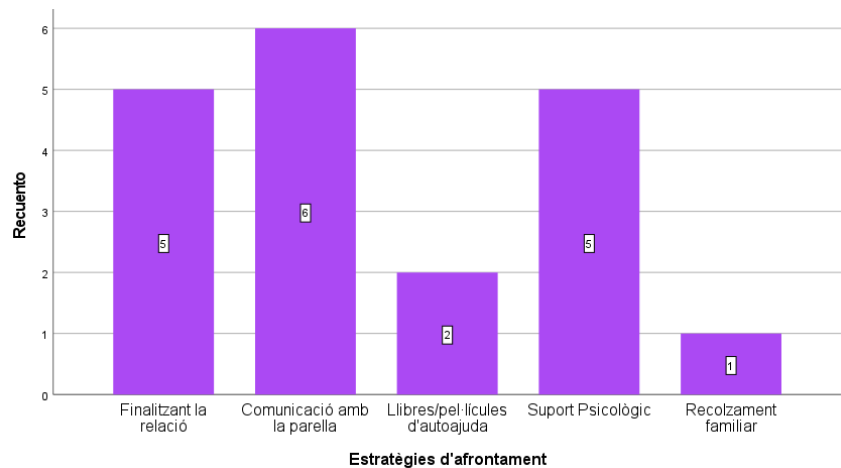
44 respuestas

Finalment, cal afegir que un 6,8% de les dones afirma no haver utilitzat cap tipus d'estratègia, fet que ho podríem relacionar amb estratègies d'evitació, resignació i/o negació.

Afegir, que un 4,5% de les dones indica que mai ha patit cap tipus de violència de gènere.

A més, es va afegir la pregunta 'com ho vas solucionar?' a les persones que van marcar l'opció 'vaig intentar solucionar el problema' i aquestes han estat les respostes recollides:

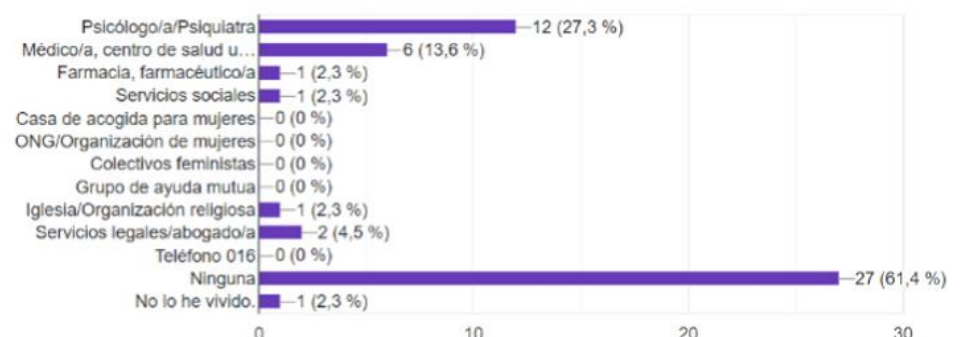

D'altra banda, es va preguntar per estratègies socials i col·lectives i s'observa que el 61,4% de les dones no van utilitzar cap estratègia social o col·lectiva i que la més utilitzada està relacionada amb el suport psicològic i psiquiàtric.

També se'ls hi va preguntar quin era el

A causa de las situaciones vividas, ¿has necesitado recurrir a algunos de los siguientes servicios?

44 respuestas

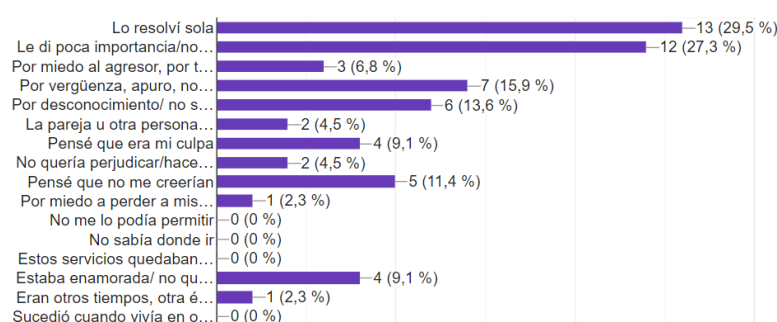
motiu pel qual no havien utilitzat aquests recursos, la majoria ho va resoldre soles (29,5%), li van donar poca importància als fets (27,3%), les hi feia vergonya acceptar la situació (13,6) o per causes de desconeixement (13,6%)

D'altra banda, també hi havia l'opció 'altres', en les que també s'observen comentaris d'aquest tipus:

“Con relación al abuso, tardé muchos años en buscar ayuda, me sentía culpable por la situación, pensaba que me lo había buscado yo y que era culpa mía”

En caso de no haber recurrido a ninguno de los anteriores recursos ¿Por qué motivos no has buscado ayuda en ninguno de estos servicios?

44 respuestas

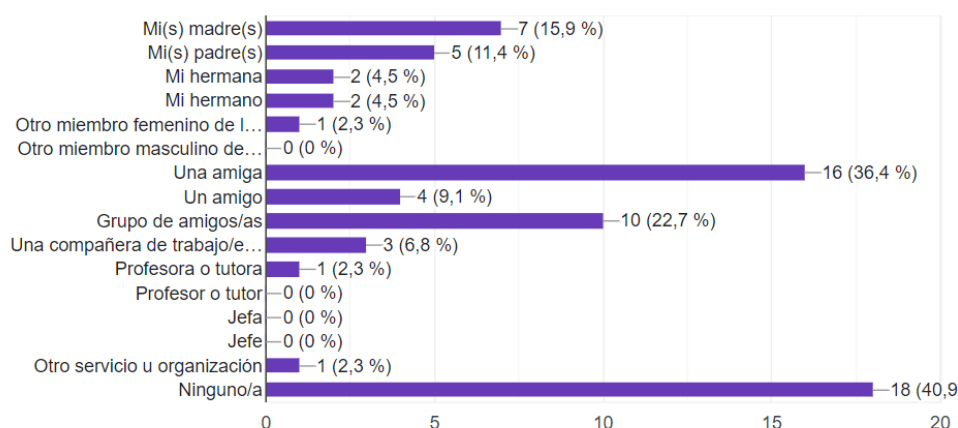

També s'observa que la majoria (40,9%) no va demanar ajuda a cap de les persones del seu entorn, i les persones que sí ho van fer li van explicar la situació, en primer lloc, a una amiga o grup d'amics/gues (36,4%). La

membre de la família a qui més van recórrer és la mare (15,9%), seguidament del pare (11,4%). Tot i així, es pot afirmar que les dones que han patit algun tipus de violència de gènere, prioritzen buscar suport en altres dones que en homes.

A continuación, voy a mencionarte una serie de personas, ¿podrías indicar si les comentaste la situación que estabas viviendo?

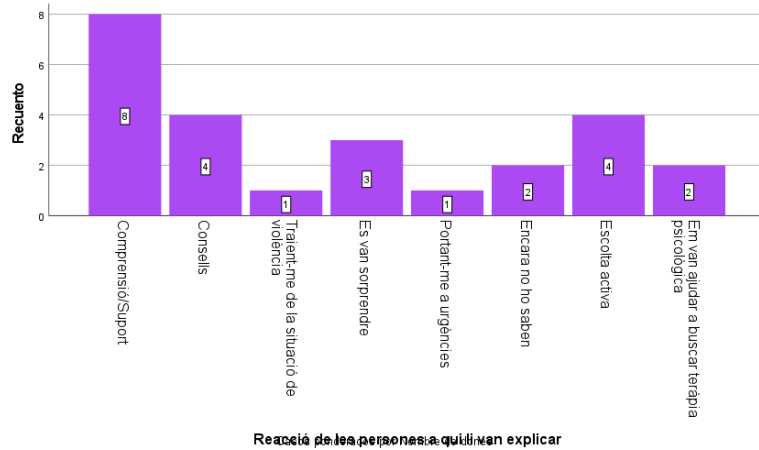
44 respuestas

Les reaccions més observades per part de les persones amb qui van comptar van ser, sobretot de comprensió i suport. D'altra banda també s'observa, en segon lloc, els consells i l'escolta activa.

Alguns dels comentaris que s'han extret d'aquesta pregunta són:

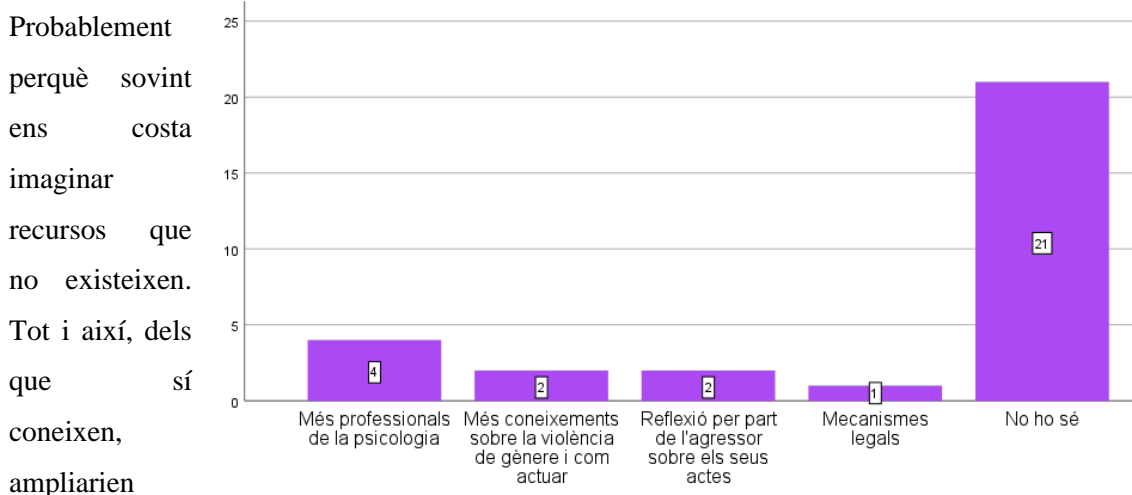
- *“Mostrándome su comprensión y apoyo”*
- *“Me intentaban aconsejar y me escuchaban”*
- *“La primera vez que verbalice que había sufrido un abuso fue con una profesora y recuerdo que me dijo “como mujer te creo, como mujer te apoyo y como mujer no estás sola”. Fue como un bálsamo, sentí una paz infinita”*
- *“Me apoyaron, me acompañaron y protegieron allá donde iba hasta resolverse del todo”*
- *“Te escuchan que ya es mucho”*

Per tant, el tenir suport familiar o de persones de l'entorn és molt positiu, i senten que això els ajuda a superar les vivències respecte la violència de gènere.

Finalment, l'última pregunta a destacar tracta sobre aquells recursos o ajudes que han necessitat però no han rebut.

En el gràfic s'observa com la majoria no sabia identificar de quin recurs s'haguessin beneficiat.

l'àmbit psicològic i legal. També els hi agradaria, necessiten o han necessitat que l'agressor reflexioni sobre els actes comesos, empatitzi amb elles i reconegui els fets ocorreguts, fet que per elles actuaria com un mecanisme reparador.

13.Discussió

En aquest apartat el que es pretén és relacionar els conceptes que s'han desenvolupat en el marc teòric, els quals es basen en explicacions i estudis d'una gran varietat d'autors, amb els resultats que s'han exposat en l'apartat anterior i que tenen a veure amb el marc procedimental dut a terme en aquest treball.

Les primeres observacions rellevants impliquen que, en els resultats, la majoria de dones perceben els micromasclismes com la tipologia de violència més viscuda la qual cosa coincideix amb la recerca literària. A més, també relacionat amb els micromasclismes i el marc teòric s'evidencia que, tot i que hi ha dones que en un inici afirmen no haver viscut mai cap tipologia de violència de gènere, en l'apartat del qüestionari 'micromasclismes' no hi ha cap dona que seleccioni la resposta 'ninguna' com a opció escollida.

Per tant, es veu un cop més que l' apartat de resultats i teoria coincideixen novament al tenir en compte que aquesta tipologia de violència és difícil de percebre perquè aquests tipus de comportament no són qüestionats a causa de la naturalització dels valors, normes socials i rols que atribuïm als gèneres i que són pràctiques tan normalitzades que les fa encara més imperceptibles.

Així mateix, i també relacionat amb la percepció social, veiem en els resultats que hi ha dones que afirmen que mai han viscut cap tipus de violència, tanmateix en l'apartat del qüestionari sobre situacions micromasclistes viscudes, cap de les dones participants ha marcat l'opció 'mai/ninguna'. Això indica que els micromasclismes es produeixen d'una manera tan normalitzada que han aconseguit un grau de permissivitat tan elevat fins al punt que les mateixes dones que ho han viscut no ho han reconegut com violència.

Considerant que la percepció social depèn del grau de violència contra les dones que la societat identifica i condemna, la sensibilitat de la ciutadania davant la discriminació que pateixen les dones i la seva actitud crítica o permissiva davant d'aquests fets quotidians i del coneixement estereotipat o no, que aquesta posseeixi sobre les diverses manifestacions de la violència de gènere, aquest resultat podrien indicar que hi ha poc coneixement sobre el que és i implica la violència de gènere.

Altrament, tenint en compte les dades estadístiques recollides per ONU – mujeres (2006) i que consta en l'apartat 'tipologies de violència de gènere' del marc teòric, es mostra que la majoria dels agressors han estat parelles o exparelles. Degut a aquestes dades, es va considerar incloure una pregunta en el qüestionari que indiqués qui va estar l'agressor (o la relació que hi havia amb aquesta persona) i, seguidament un apartat únicament dirigit a la violència dins la parella. Els resultats obtinguts per la mostra coincideixen amb les dades recollides dins el marc teòric, ja que els resultats mostren que la majoria de dones enquestades han sofert violència per part de la

seva exparella (32,2% de la mostra), seguidament de coneguts (18,4 de la mostra) i en tercer lloc, la seva parella actual (11,5% de la mostra). També es registren altres respostes com: amics, companys de feina, caps de la feina, el pare o altres familiars.

També és important fer menció a l'apartat violència psicològica, en aquest cas, del qüestionari. En aquest bloc les respostes més escollides eren, sobre que la seva parella era qui prenia les decisions per elles i sense tenir en compte la seva opinió. També s'observa que els sentiments més percebuts en el mateix apartat de violència psicològica, tracta sobre que les seves parelles han minimitzat les seves emocions i han estat tractades per aquestes amb indiferència.

Com s'ha esmentat, en el marc teòric es va afegir l'apartat gaslighting amb l'objectiu d'explorar les conseqüències donades per la violència psicologia. Aquestes qüestions es plantejen en forma d'escala de Likert i s'observa que la majoria de dones enquestades marquen l'opció freqüentment o ocasionalment en les preguntes referides a que els hi costa prendre decisions per si mateixes, a que qüestionen les seves idees i/o accions, i es pregunten molts cops al dia si són massa sensibles.

No podem establir una correlació directa ja que s'ha fet un anàlisi de freqüències i no correlacional, a part, que no sabem si són les mateixes dones qui marquen aquestes opcions en ambdues preguntes, però, si més no, aquesta 'coincidència' salta a la vista, i ho fa encara més si aquests resultats coincideixen de nou amb la informació recollida en el marc teòric.

Cal afegir que en els resultats s'observa que les conseqüències que més han patit a causa de la violència psicològica viscuda són, amb un 54,5% de les dones enquestades pèrdua d'autoestima, seguit d'ansietat, atacs de pànic o altres fòbies (amb un 38,6%) i un 34,1% indica que també s'han vist afectades per problemes de son i/o alimentació. Relacionat amb el marc teòric Asensi (2008) afirmava que, la violència psicològica sovint es reconeix a través de manifestacions com malalties i desestructuracions psíquiques, malalties psicossomàtiques i/o depressió, a més ressalta, en relació amb l'observat, que aquesta es dona a través d'elements com el menyspreu, abús emocional, la negació, minimització i culpabilització.

Altres resultats que s'observen i són interessants a destacar és, que la majoria de dones afirmen que la seva parella els hi prohibís relacionar-se amb els seus familiars ni amics. No obstant, si que present.

Finalment sobta que, en el pla d'estratègies psicològiques i d'afrontament psicossocials, la majoria de literatura parla només d'aquestes en el pla merament individual, és a dir, aquelles que la dona pot realitzar de manera personal (negació, evitació...), però pràcticament no hi ha referències a estratègies o recursos col·lectius, aquells d'implicació social. Tot i que no podem extreure una conclusió, aquest fet fa pensar que, si no hi ha informació sobre ajuts i recursos de

caire col·lectiu, les dones que han patit violència de gènere tindran més dificultat a l'hora d'obtenir coneixements i accedir-hi a espais i recursos de suport mutu o altres tipus d'ajuda més enllà dels seus propis recursos.

A més, si fem una revisió prèvia de l'apartat teòric 'factors de risc' alguns d'aquests estan formats per: la falta de formació del personal de salut per identificar casos de violència, la psicopatologització del problema per part dels SS.SS, l'absència de xarxes comunitàries de suport, l'absència de legislació adequada/dificultats en l'aplicació de la legislació existent i la falta de formació del personal judicial/policial per atendre adequadament tots els casos.

Per tant, arribats en aquest punt, costa entendre que, tenint literatura que referencia la violència de gènere des dels anys 1405, sabent que aquesta es dona per construccions socials i culturals, coneixent que alguns dels factors de risc són precisament de caire col·lectiu i social; no s'explica que encara no es donin respostes actives i adaptades a la necessitat d'aquestes dones. I a més que encara se les responsabilitzi de la seva recuperació/superació, patint, com estem observant una revictimització per part de l'estat que els hi dona l'esquena i no activa protocols, respostes, ajudes, recursos, estratègies, formació cap a professionals o moltes altres opcions que, no només erradiqui aquestes situacions sinó que com a mínim pal·liés els seus afectes i oferís una resposta de qualitat.

De fet, els resultats extrets de la mostra, reflecteix que la majoria de dones van optar per 'cedir o aguantar' la situació, seguit de 'entrar en estat de shock/no reaccionar' i es va generar cert 'sentiment de culpabilitat'.

De la mateixa manera, s'observa que quan se'ls hi pregunta per serveis o recursos als que han recorregut, el 61,4% de les dones, afirma no haver utilitzat cap recurs de caire social o comunitari, el 27,3% ha utilitzat serveis psicològics o psiquiàtrics, però, ninguna ha utilitzat els serveis de casa d'acollida, ONG's o organitzacions de dones, col·lectius feministes, o grups d'ajuda mútua.

Pel que fa el seu entorn més proper, la majoria recorren abans a grups d'iguals que a familiars, essent, la majoria d'aquestes persones, també dones. Tenir coneixement d'això pot ser útil perquè ens mostra que se senten més segures o dipositen més confiança en altres dones externes a la família.

14. Limitacions

La primera limitació a la que vull fer referencia és el poc temps que he tingut per realitzar la investigació. No per una mala gestió, sinó perquè el tema inicial era 'Víctimes d'explotació sexual: Estratègies d'afrontament i mecanismes de defensa psicosocials', i malgrat tenir el marc teòric gairebé acabat, els guió de les entrevistes per víctimes i professionals fet, la mostra

seleccionada, i el compromís de l'associació en participar, en l'últim moment, quan només havien de concretar la cita van deixar de respondre, sense cap explicació, tant als correus com al número de telèfon que m'havien proporcionat.

Per tant, amb poc temps, vaig haver de canviar la temàtica, fer una nova revisió bibliogràfica, un nou marc teòric i proposar una nova metodologia i mostra per portar a terme la investigació. En conseqüència, aquesta segona proposta que teniu en aquest moment en les vostres mans, no està tan 'polida' com m'agradaria, ni compta amb tantes revisions com faig de costum. Malgrat després de tant esforç dedicat, finalment estic contenta amb el resultat final, encara que no puc evitar sentir certa tristesa perquè, lluny de gaudir aquest treball i adquirir un grau elevat d'aprenentatge, m'ha suposat diferents situacions d'angoixa, impotència i ganes de renunciar enmig del procés.

Deixant de banda les limitacions personals, altra complicació ha resultat la mostra. D'una banda perquè aquesta no ha estat representativa i per tant, els resultats no són extrapolables a la població en general. A més, al accedir a la mostra amb la tècnica 'bola de neu' i fer servir qüestionaris online d'auto-administració, encara que això em va facilitar arribar a moltes dones en un termini curt de temps, també va ser difícil controlar el procés i, com a efecte, va participar una dona de Huelva. Com a mesura, les seves respostes van haver de ser eliminades per no complir es criteris d'inclusió.

Finalment, i a causa de la baixa representativitat i la manca de temps, hi ha algunes preguntes de l'enquesta que no van poder correlacionar, mitjançant una anàlisi estadística amb més profunditat (de tipus correlacional i no només de freqüències), tot i que es pot intuir una certa relació entre violència psicològica i gaslighting, com per exemple, la relació entre les seves experiències, les emocions a causa d'aquestes i les conseqüències sobrevingudes.

15. Futures línies de treball

Com a futures línies de treball proposades, seria interessant dur a terme més i noves investigacions des d'una perspectiva empoderadora i no revictimitzant de les dones que s'han hagut d'enfrontar a la violència de gènere.

Per fer-ho, es podria tenir en compte l'ampliació de la mostra, ja que si s'hagués utilitzat una mostra més heterogènia, en aquest cas ampliant el nombre de participants, les edats i els llocs de residència s'haguessin obtingut resultats més holístics.

Altra millora o consideració, implica replicar la investigació i fer un estudi longitudinal per d'analitzar d'una banda, els canvis emocionals i cognitius de les dones, però alhora, explorar com han anat desenvolupant les estratègies i les fortaleses o si hi ha algun canvi a l'hora d'activar respostes per fer front a la violència. Extraient aquests resultats, es podrien obrir noves

línies d'investigació que reconeixin les estratègies i recursos que ja existeixen o creen les pròpies dones, però també que reforcin les estratègies comunitàries mitjançant les quals es potenciï la coresponsabilitat de tota la societat per acabar amb la violència de gènere.

També fer estudis correlacionals en els que es lliguin els efectes de la violència a les conseqüències que produeixen, per tal de establir protocols de prevenció abans que la violència es doni, i si més no, per oferir ajudes més ajustades a les seves necessitats.

Dit això, també es podria analitzar la percepció dels professionals que s'encarreguen de facilitar aquest recurs per reconèixer les manques o les dificultats que els hi genera alhora d'actuar. De la mateixa manera que es podria reflectir tot allò positiu, i els mecanismes dels que ja disposen per potenciar-los i reforçar-los.

Si més no, quelcom molt important seria involucrar a la ciutadania, analitzant la percepció que tenen, d'una banda, de la violència de gènere, i de l'altra banda la perspectiva que tenen de les víctimes. Amb aquests coneixements, podríem conscienciar la ciutadania mitjançant campanyes de visualització més adaptades, i canviar la visió revictimitzant per una empoderadora que ajudés a les dones a seguir construint fortaleses.

16. Conclusions

El primer que s'ha de mencionar és que considera que l'objectiu general del present Treball de Final de Grau s'ha assolit. Així mateix, a partir de l'abordatge d'aquest objectiu principal també s'ha pogut donar resposta a cadascun dels tres objectius específics.

S'ha comprovat que la violència de gènere existeix des de fa segles. Tot i que actualment està més reconeguda, hi ha més coneixement i visualització, després tant anys encara no s'ha erradicat.

Hem definit, de manera específica el concepte de violència de gènere entesa com la violència que s'exerceix contra les dones en base al seu sexe o gènere, així com les de les expectatives sobre el rol que ell o ella hagi de complir en una societat o cultura, que impacta de manera negativa la seva identitat i benestar social, físic, o psicològic

Una vegada s'ha realitzat una revisió bibliogràfica d'estudis de diferents autors i s'han extret el resultat de la mostra utilitzada en l'enquesta, s'observa que, tot i que hi ha dones que afirmen no haver viscut cap tipus de violència, totes han viscut com a mínim micromasclismes.

Per tant, es considera que hi ha una baixa percepció social d'aquest fenomen, d'una banda, per la invisibilització de la violència de gènere i d'altre costat per la normalització que s'ha donat, el que produeix un augment de la tolerància i acceptació social que hi ha.

Altrament i com objectiu específic en la recerca, hem analitzat les estratègies d'afrontament psicosocials de les que les dones disposen.

S'ha observat que la majoria d'aquestes posen el focus en el 'personal', que d'una banda les fa responsables de la seva recuperació i d'altra, creant així una revictimització on, el sistema lluny de posar recursos i ajudes al seu abast, els hi dona l'esquena.

És per això que com futures implicacions s'ha de posar el focus en estratègies de caire col·lectiu i social, per dur a terme una millor intervenció, amb implicació ciutadana, professional, social i col·lectiva per pal·liar els efectes tan negatius que aquest tipus de violència comporta.

17. Bibliografia

- Gamba; S. (2007): Diccionario de estudios de Género y Feminismos. Editorial Biblos, Buenos Aires. <https://diccionario.cear-euskadi.org/genero-y-asilo-biblio/>
- Ministerio de Igualdad. (2020). *Macroencuesta de Igualdad sobre violencia sexual*. epdata. <https://www.epdata.es/datos/violencia-genero-estadisticas-ultima-victima/109/espana/106#:~:text=El%2057%2C3%25%20mujeres%20residentes,lo%20que%20significar%20ADa%2011%2C7>
- Instituto Nacional de las Mujeres. (s. f.). *Glosario para la Igualdad*. Glosario para la Igualdad. <https://campusgenero.inmujeres.gob.mx/glosario/terminos>
- López, Elena (2004). La figura del agresor en la violencia de género: características personales e intervención. *Papeles del Psicólogo*, 25(88),31-38 ISSN: 0214-7823. Recuperat de: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=77808805>
- García-Leiva, Patricia (2005). Identidad de género: Modelos explicativos. *Escritos de Psicología - Psychological Writings*, (7),71-81. ISSN: 1138-2635. Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=271020873007>
- Lorenc Valcarce, Federico. (2014). Émile Durkheim y la teoría sociológica de la acción. *Andamios*, 11(26), 299-322., de http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870-00632014000300012&lng=es&tlng=es.
- Colás Bravo, P. (2007). La construcción de la identidad de género: Enfoques teóricos para fundamentar la investigación e intervención educativa. *Revista de Investigación Educativa*, 25(1), 151-166. Recuperat de <https://revistas.um.es/rie/article/view/96661>

- Algunos Desarrollos del Pensamiento Sistémico desde la Génesis de la Teoría General de Sistemas a la Teoría de Sistemas Complejos, (2017). *Perfiles de las Ciencias Sociales*, 5, 86–52. <http://148.236.18.55/bitstream/20.500.12107/2487/1/165-1717-A.pdf>
- Cantera, Leonor María , & de Alencar-Rodrigues, Roberta (2013). Intervención en violencia de género en la pareja : el papel de los recursos institucionales. *Athenea Digital. Revista de Pensamiento e Investigación Social*, 13(3),75-100.ISSN: 1578-8946. Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=53728752004>
- ONU - Mujeres. (2020). *Hechos y cifras: Poner fin a la violencia contra las mujeres*. ONU Mujeres. <https://www.unwomen.org/es/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>
- Barimboim, D. G. (2017). La violencia doméstica como fenómeno invisibilizado. *Journal De Ciencias Sociales*, (8). <https://doi.org/10.18682/jcs.v0i8.587>
- Albertín, P. (2017). Abriendo puertas y ventanas a una perspectiva psicosocial feminista: Análisis sobre la violencia de género. *Psicoperspectivas. Individuo y Sociedad*, 16(2), 79-90. DOI: 10.5027/psicoperspectivas-vol16-issue2-fulltext-1021
- Bodelón, E. (2015). *Violencia institucional de género, Violencia institucional de género, Violencia institucional de género, Páginas 131-155* DOI: <https://doi.org/10.30827/acfs.v48i0.2783>
- Yugueros García, A. J. (2021). Violencia de género, seguridad de las víctimas desde la perspectiva psicosocial .*iQual. Revista de Género e Igualdad*, (4), 60-88. <https://doi.org/10.6018/iqual.435621>
- Moreno, Y. y Marrero, R. J. (2015). Optimismo y autoestima como predictores de bienestar personal: Diferencias de género. *Revista Mexicana de Psicología*, 32(1), 27-36.
- Moreno, Yayza y Marrero, Rosario J. (2015). Optimismo y autoestima como predictores de bienestar personal: diferencias de género. *Revista Mexicana de Psicología*, 32(1),27-36 ISSN: 0185-6073. Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=243045363004>
- Yugueros García, Antonio Jesús (2014). LA VIOLENCIA CONTRA LAS MUJERES: CONCEPTOS Y CAUSAS. BARATARIA. *Revista Castellano-Manchega de Ciencias*

Sociales, (18),147-159. ISSN: 1575-0825. Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=322132553010>

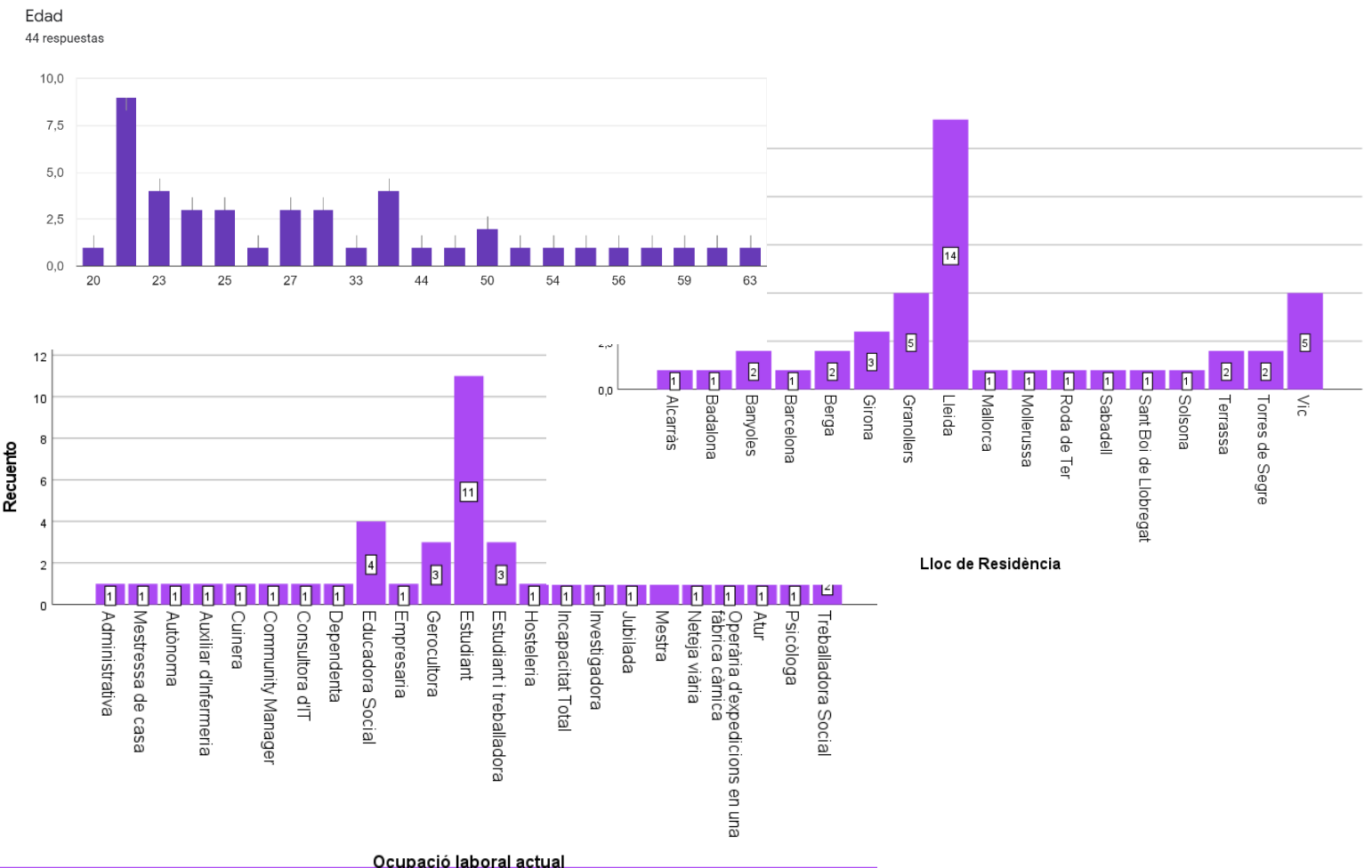
- Arranz, F. (2020) Estereotipos, roles y relaciones de género en series de televisión de producción nacional: un análisis sociológico. Ministerio de Igualdad.
- Gobierno de España. Ministerio de Igualdad. (2020). *Estudio sobre estereotipos, roles y relaciones de género en series de televisión de producción nacional: un análisis sociológico*. Universidad complutense de madrid.

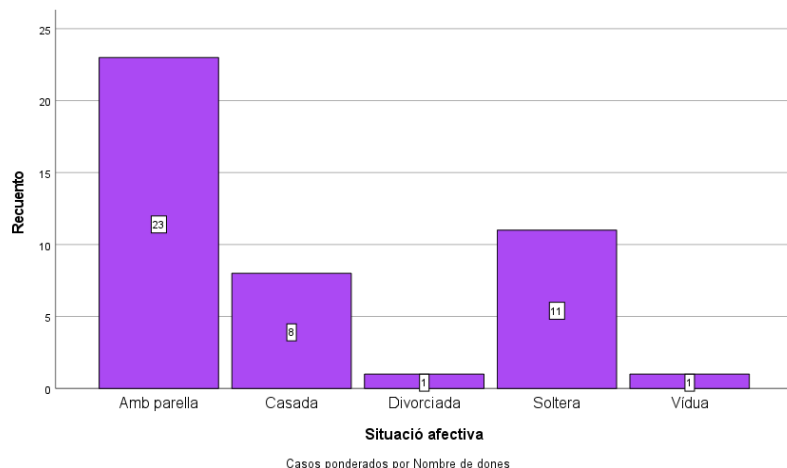
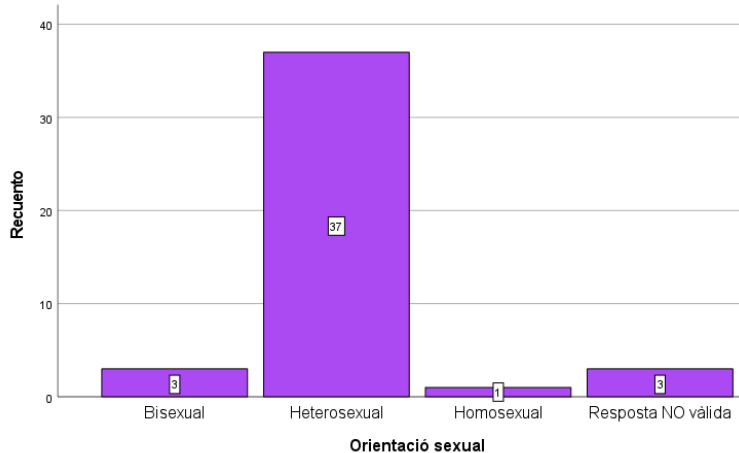
https://www.inmujeres.gob.es/areasTematicas/AreaEstudiosInvestigacion/docs/Estudios/Informe__Publicacion_Ser_ies_DEF_.pdf

18. Annexos.

Variabls sociodemogrfiques:

Edat de les participants, lloc de residència, ocupació laboral actual, situació afectiva i orientació sexual:

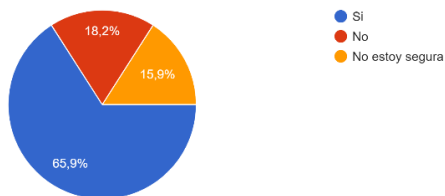
Aproximació a la violència de gènere.

Figura 1

Figura 2

¿Consideras que en algún momento de tu vida has sufrido o han intentado ejercer violencia de género sobre ti?

44 respuestas

Si has respondido afirmativamente, ¿Podrías especificar qué tipo (o tipos distintos) de violencia de género sufriste?

44 respuestas

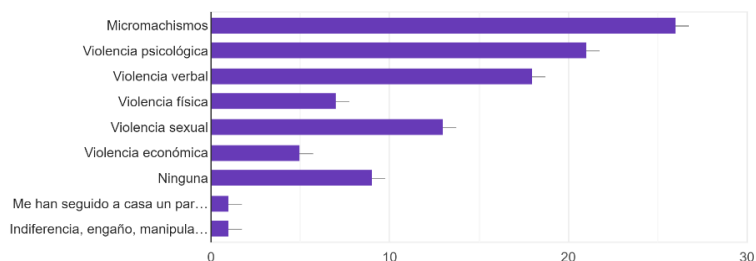
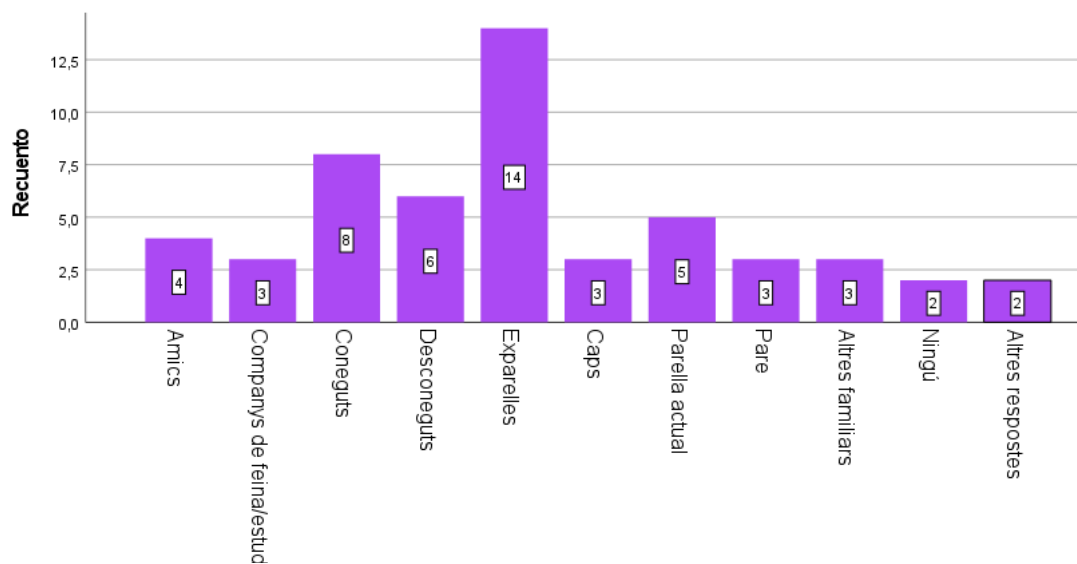

Figura 3

Micromasclismes

Figura 1.

En tu unidad de convivencia ¿Quién se suele encargar de que la comida esté a gusto de todas y todos?

44 respuestas

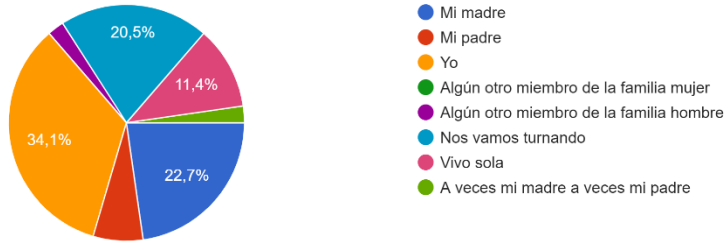

Figura 2.

¿Y de las tareas del hogar?
44 respuestas

¿Quién es la persona que se levanta más veces de la mesa para servir la comida en la cena o comida de Navidad?

44 respuestas

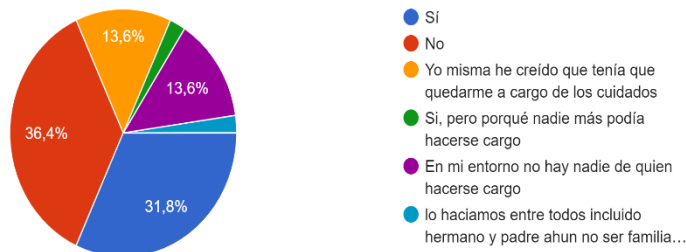
Figura 3.

Figura 4.

*La pregunta original era: ¿Ha recaído en ti o te han delegado la responsabilidad de los cuidados de terceras personas

de terceras personas (cuidar a los hijos, ancianos, personas discapacitadas) aunque otras personas podían hacerlo, por tu condición de mujer

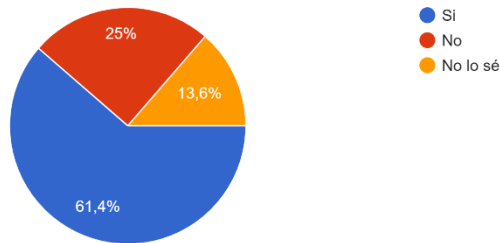
44 respuestas

(cuidar a los hijos, ancianos, personas discapacitadas) aunque otras personas podían hacerlo, por tu condición de mujer?

Figura 5.

Y dentro de situaciones de cuidado cotidiano, como puede ser con miembros de la familia, grupo de amigos o cualquier otra relación entre iguales, ¿..., preocuparse por su bienestar o el día a día, etc.)
44 respuestas

*La pregunta original era: Y dentro de situaciones de cuidado cotidiano, como puede ser con miembros de la familia, grupo de amigos o cualquier otra relación entre iguales, ¿crees que recae o ha recaído más la responsabilidad en ti o en otras mujeres del grupo que respecto a los hombres del mismo grupo? (preocuparse más por los integrantes del grupo, saber cómo están, intentar mantener el contacto, preocuparse por su bienestar o el día a día, etc.)

Figura 6.

Alguna vez en un bar/restaurante le han servido la bebida alcohólica al hombre y la sin alcohol a la mujer sin preguntar/saber quién ha pedido cada una.
44 respuestas

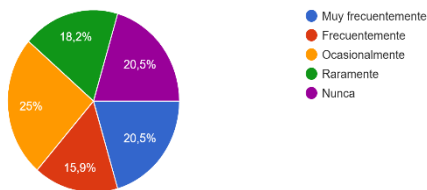

Figura 7.

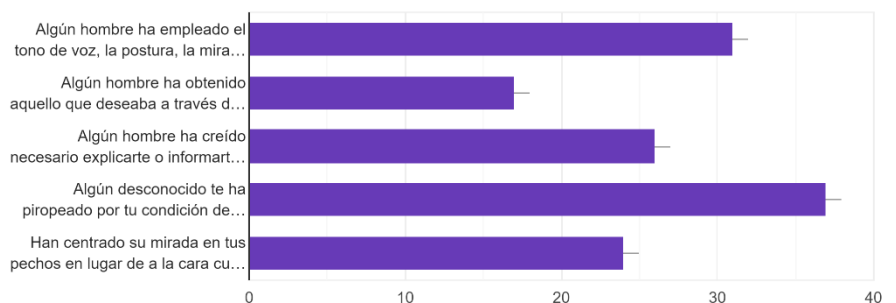
*Algún hombre ha empleado el tono de voz, la postura, la mirada, etc., de manera intimidante con el objetivo de amenazarte o intentar someterte.

*Algún hombre ha obtenido aquello que deseaba a través de insistir continuamente, provocando un agotamiento en ti, lo cual ha causado que acabaras cediendo y aceptando lo impuesto para recuperar la tranquilidad.

*Algún hombre ha creído necesario explicarte o informarte de algo sin que se lo pidas, incluso teniendo tu más conocimiento sobre el tema en cuestión.

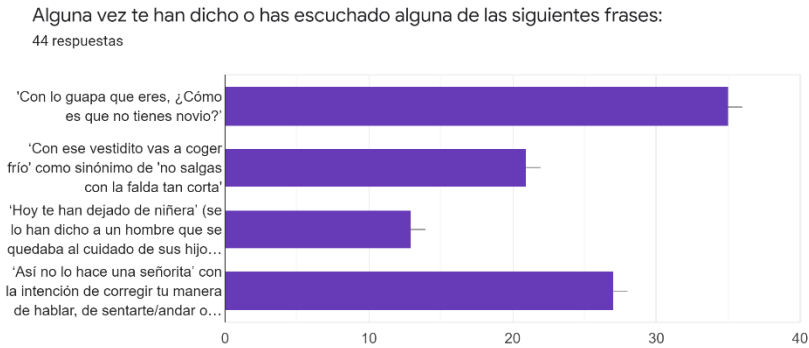
*Algún desconocido te ha piropeado por tu condición de mujer o partes de tu cuerpo sexualizadas.

De las siguientes opciones, marca todas aquellas con las que te sientas identificada:
44 respuestas

***Han centrado su mirada en tus pechos en lugar de a la cara cuando hablas**

Figura 8.

'Con lo guapa que eres, ¿Cómo es que no tienes novio?'

'Con ese vestido vas a coger frío' como sinónimo de 'no salgas con la falda tan corta'

'Hoy te han dejado de niñera' (se lo han dicho a un hombre que se

quedaba al cuidado de sus hijos u otros niños)

'Así no lo hace una señorita' con la intención de corregir tu manera de hablar, de sentarte/andar o vestir.

Violència psicològica.

Figura 1.

Alguna de tus parejas ha tratado de impedirte que veas a tus amigos o amigas.
44 respuestas

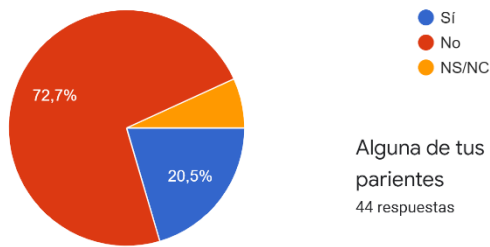

Figura 2.

Alguna de tus parejas ha tratado de evitar que te relaciones con tu familia directa u otros parientes
44 respuestas

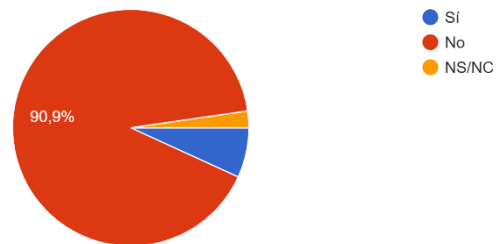

Figura 3.

Alguna de tus parejas ha insistido en saber dónde estás en cada momento
44 respuestas

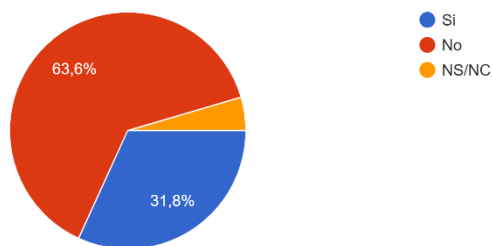

Figura 4.

Alguna de tus parejas ha organizado tu tiempo libre
44 respuestas

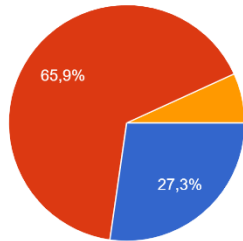

Figura 5.

Alguna de tus parejas te ha ignorado o tratado con indiferencia
44 respuestas

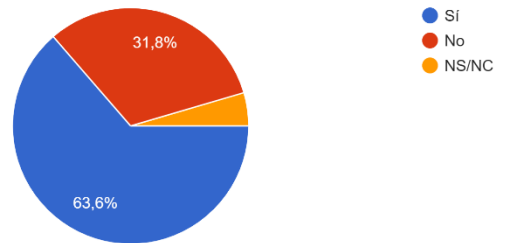

Figura 6.

Alguna de tus parejas ha tomado decisiones importantes sin tener en cuenta tu opinión
44 respuestas

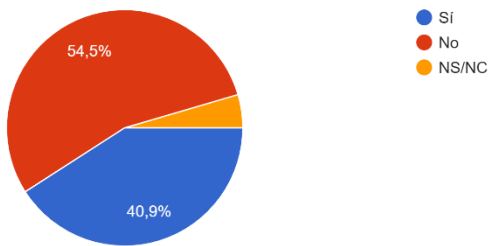

Figura 7.

Alguna de tus parejas le ha quitado importancia a tus logros personales/profesionales
44 respuestas

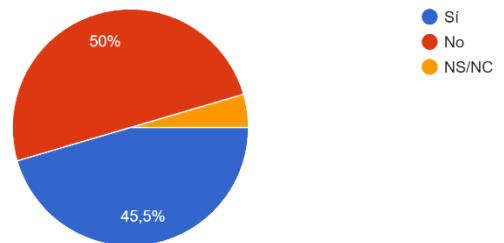

Figura 8.

Alguna de tus parejas ha minimizado tus problemas
44 respuestas

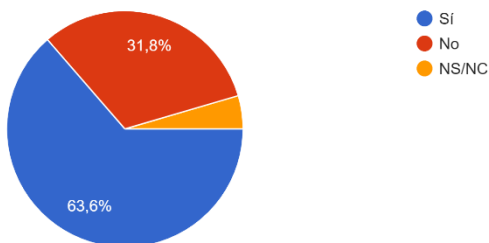

Figura 9.

Alguna de tus parejas ha controlado tu móvil
44 respuestas

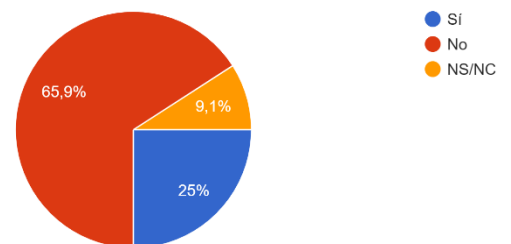

Figura 10.

Alguna de tus parejas te ha cogido el móvil y mirado tus mensajes sin permiso
44 respuestas

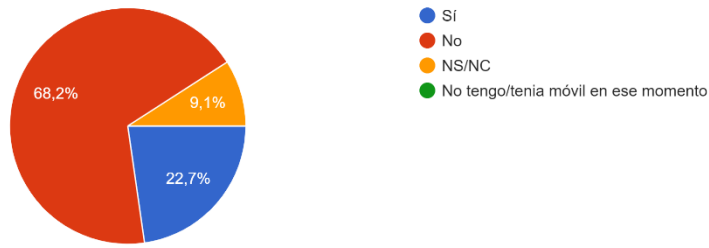

Figura 11.

Alguna de tus parejas ha revisado tus redes sociales
44 respuestas

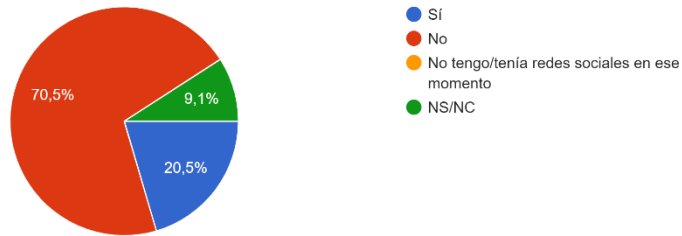

Figura 12.

Alguna de tus parejas se ha enfadado si hablabas con otro/a hombre/mujer
44 respuestas

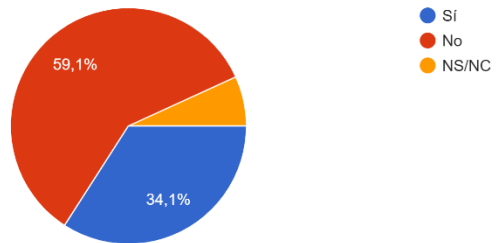

Figura 13.

Alguna de tus parejas ha sospechado sin motivos que le eras infiel
44 respuestas

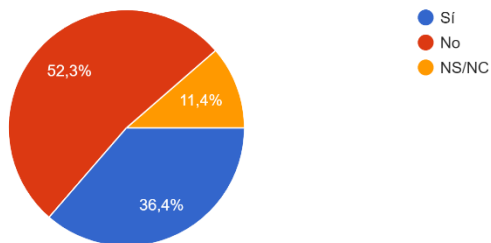

Figura 14.

Alguna de tus parejas ha esperado que le pidieras permiso antes de ir por tu cuenta a determinados sitios

44 respuestas

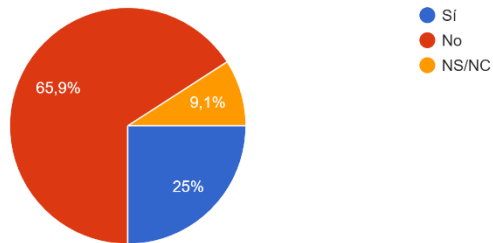

Figura 15.

Alguna de tus parejas no te ha dejado trabajar/estudiar fuera del hogar

44 respuestas

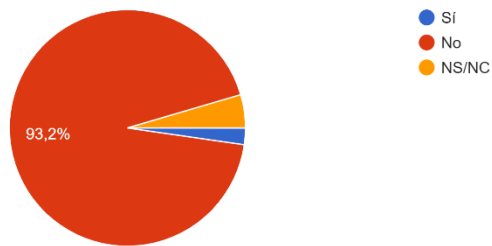

Figura 16.

Alguna de tus parejas te ha dicho como tienes que vestir/influye en las vestimenta que usas

44 respuestas

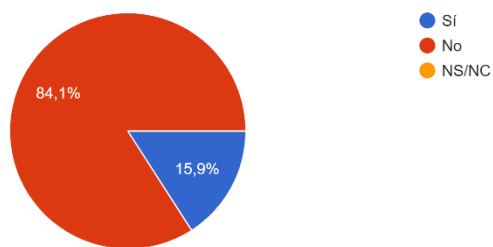
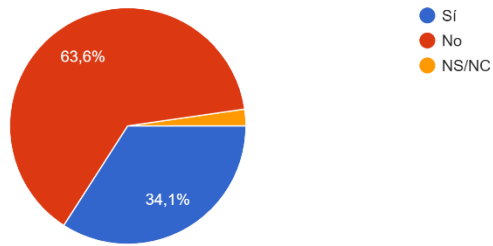

Figura 17.

Alguna de tus parejas cuando le has hecho un favor te ha hecho sentir que es tu obligación
44 respuestas

GASLIGHTING: Amb relació amb les preguntes anteriors. Podries expressar en quin grau t'has sentit de les següents maneres?

Figura 1.

Te cuestionas tus ideas o acciones constantemente.
44 respuestas

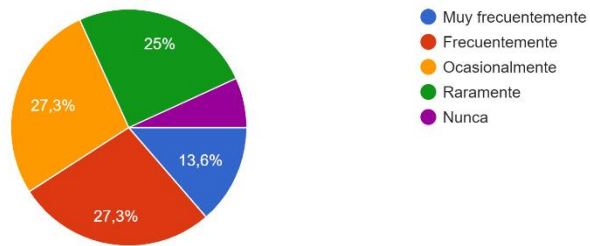

Figura 2.

Te preguntas si eres demasiado sensible muchas veces al día.
44 respuestas

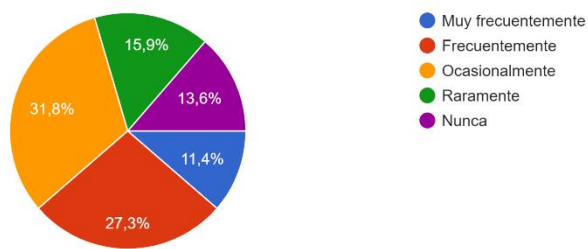

Figura 3.

Siempre te estás disculpando: a tus padres, a la pareja, al/la jefe/a.
44 respuestas

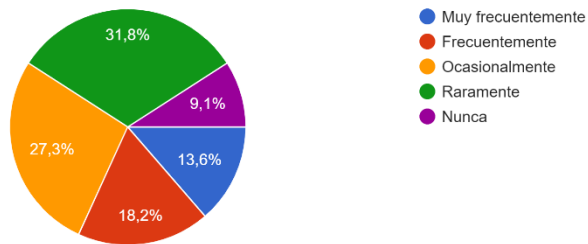

Figura 4.

Te preguntas por qué no eres feliz, si aparentemente están pasando cosas buenas en tu vida.
44 respuestas

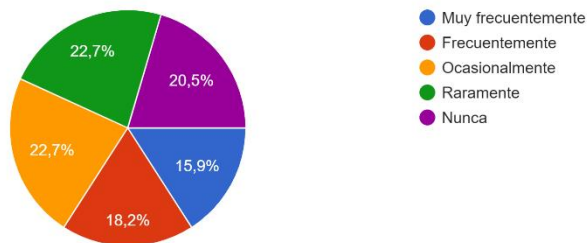

Figura 5.

Constantemente ofreces excusas a tus familiares o amigos por el comportamiento de tu pareja.
44 respuestas

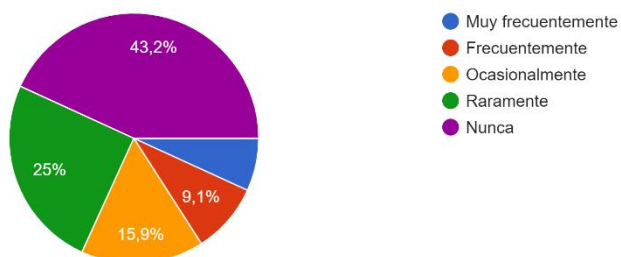

Figura 6.

Te ves a ti misma reteniendo u ocultando información para no tener que explicar o dar excusas a parejas o amigos.

44 respuestas

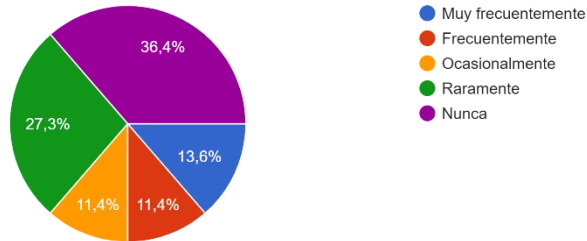

Figura 7.

Empiezas a mentir para evitar que te cambien de realidad.

44 respuestas

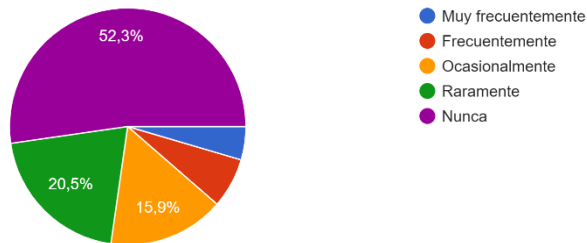

Figura 8.

Te cuesta tomar decisiones, incluso aquellas simples.

44 respuestas

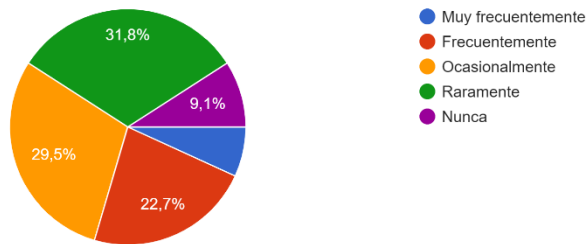

Figura 9.

Sientes que no puedes hacer nada bien.

44 respuestas

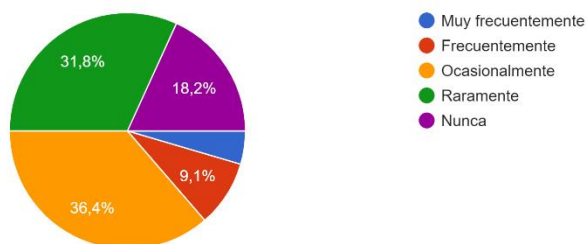
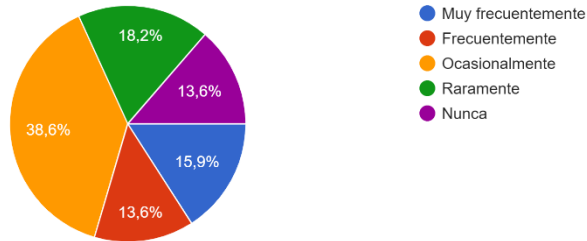

Figura 10.

Te preguntas si estás siendo lo suficientemente buena hija/amiga/empleada/novio/a constantemente.

44 respuestas

Violència encnòmica.

Figura 1.

Te ha impedido tomar decisiones relacionadas con la economía familiar y/o realizar las compras de forma independiente

44 respuestas

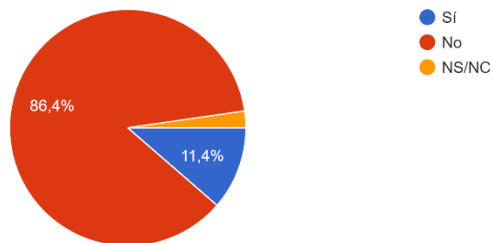

Figura 2.

Tienes o has tenido que pedirle el dinero

44 respuestas

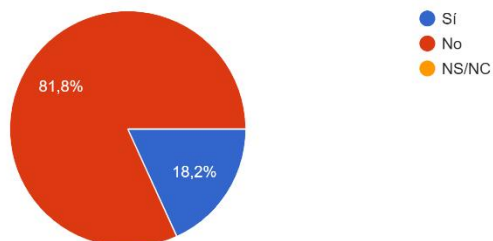

Figura 3.

Has tenido que pedir permiso para comprar algo (para ti o para el hogar)
44 respuestas

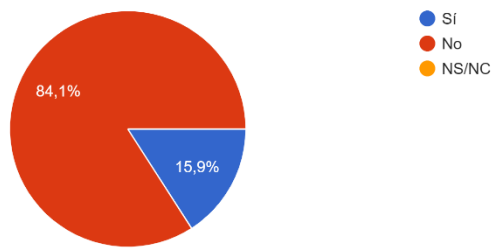

Figura 4.

Ha controlado el dinero que gastas
44 respuestas

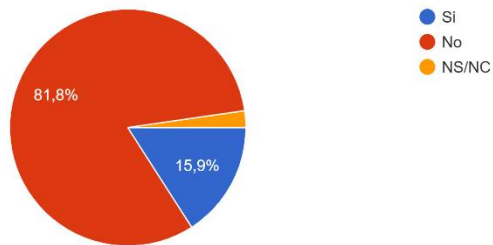

Figura 5.

Ha hecho compras con tu dinero/tarjeta sin consultártelo
44 respuestas

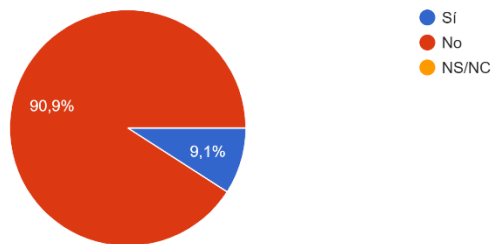
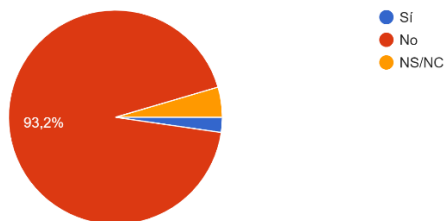

Figura 6.

Ha pedido algún préstamo a tu nombre sin tu consentimiento
44 respuestas

Violència verbal.

Figura 1.

Te ha insultado o te ha hecho sentir mal contigo misma
44 respuestas

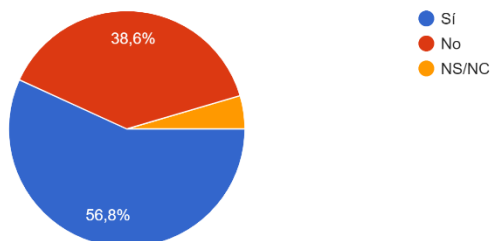

Figura 2.

Te ha puesto algún mote despectivo
44 respuestas

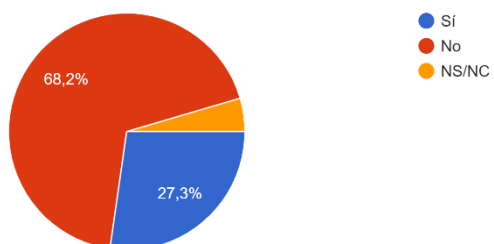

Figura 3.

Te ha menospreciado o humillado delante de otras personas
44 respuestas

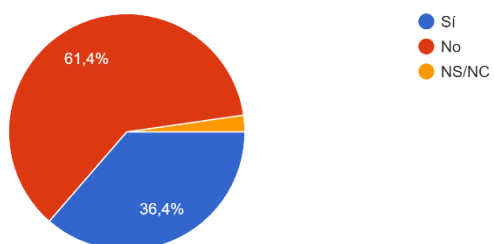

Figura 4.

Te ha menospreciado o humillado en privado
44 respuestas

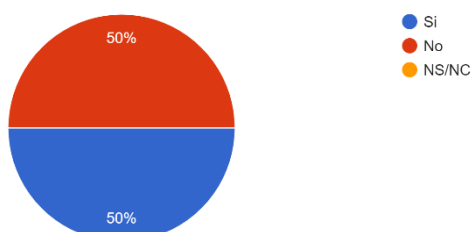

Figura 5.

Te ha asustado o intimidado a propósito
44 respuestas

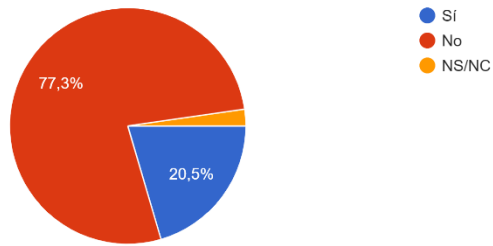

Figura 6.

Te ha amenazado verbalmente con hacerte daño
44 respuestas

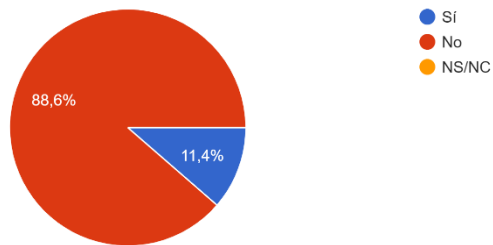

Figura 7.

Te ha amenazado verbalmente con hacerle daño a tus hijos/as o a alguna otra persona que es/era importante para ti
44 respuestas

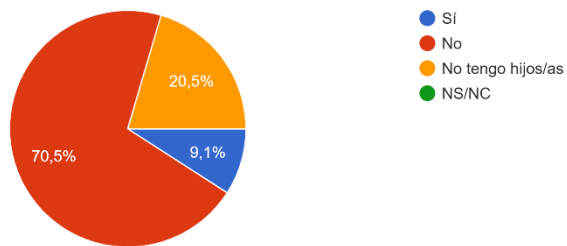
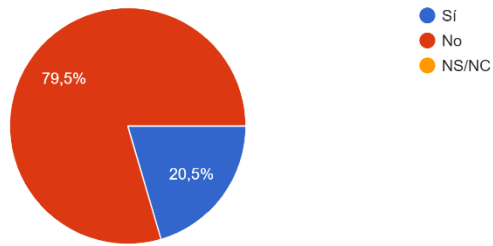

Figura 8.

Te ha amenazado con hacerse daño a sí mismo/a le dejas.
44 respuestas

Violència física.

Figura 1.

Te ha abofeteado o tirado algo que pudiera hacerte daño
44 respuestas

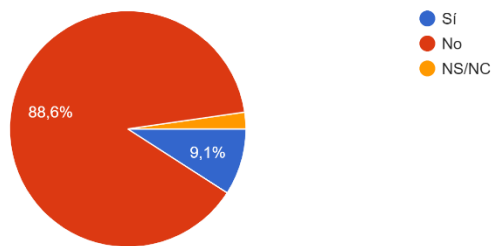

Figura 2.

Te ha empujado, agarrado o tirado del pelo
44 respuestas

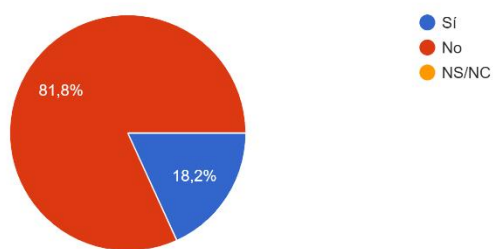

Figura 3.

Te ha dado patadas, arrastrado o pegado una paliza
44 respuestas

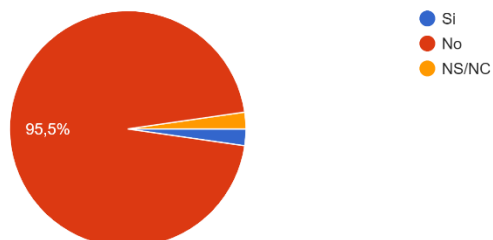

Figura 4.

Te ha amenazado con usar o ha usado un cuchillo u otra arma u objeto peligroso contra ti
44 respuestas

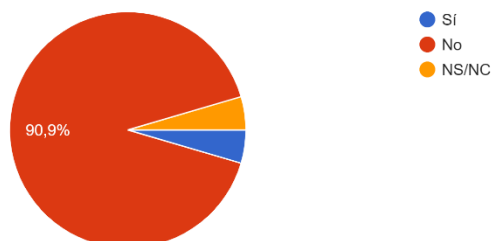
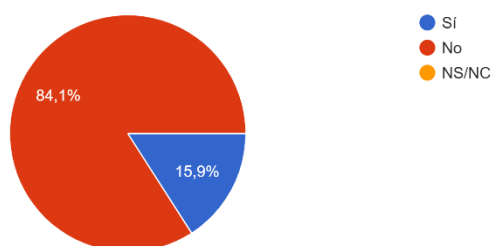

Figura 5.

Ha usado la fuerza contra ti de cualquier otra manera de las mencionadas anteriormente, de forma que te ha hecho daño o podría haberle hecho daño (sin incluir comportamientos de tipo sexual)
44 respuestas

Violència sexual.

Figura 1.

Ha intentado obligarte a tener relaciones sexuales contra tu voluntad sin conseguirlo
44 respuestas

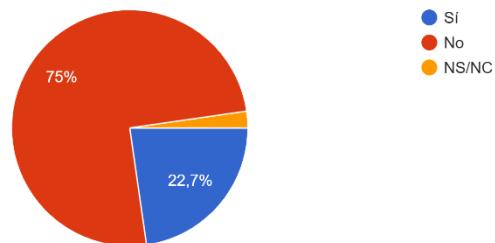

Figura 2.

Te has sentido obligada a mantener relaciones sexuales cuando no querías
44 respuestas

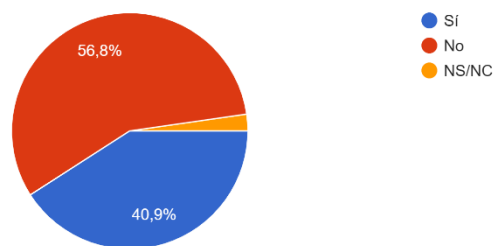

Figura 3.

Te ha obligado a mantener relaciones sexuales amenazándote, sujetándote o haciéndote daño de alguna manera.
44 respuestas

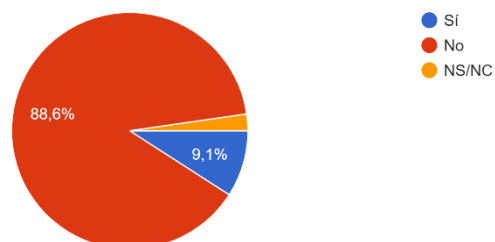

Figura 4.

Te ha hecho mantener relaciones sexuales cuando eras incapaz de rechazarlas debido a que estabas bajo la influencia del alcohol o cualquier otra sustancia
44 respuestas

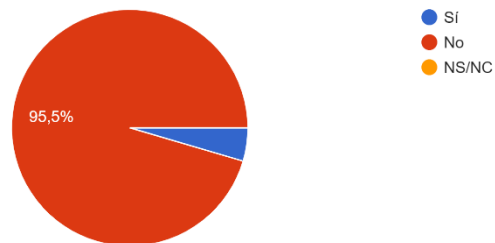

Figura 5.

Has mantenido relaciones sexuales sin desearlo porque tenías miedo de lo que te podría hacer si te negabas
44 respuestas

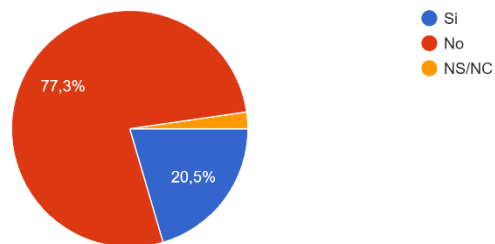

Figura 6.

Ha tocado tus partes íntimas o te ha realizado algún otro tipo de tocamiento de tipo sexual cuando no querías
44 respuestas

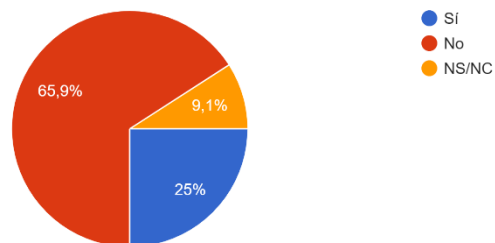

Figura 7.

Te ha obligado a realizarle tocamiento de tipo sexual en sus partes íntimas cuando tú no querías
44 respuestas

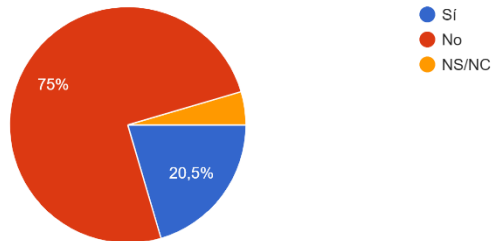
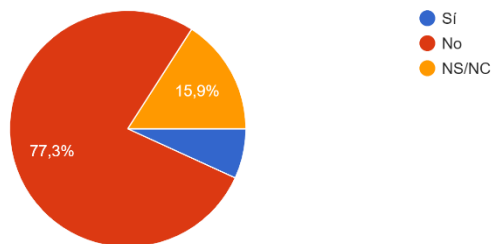

Figura 8.

Te ha obligado a realizar cualquier otra práctica de tipo sexual que no se haya mencionado anteriormente
44 respuestas

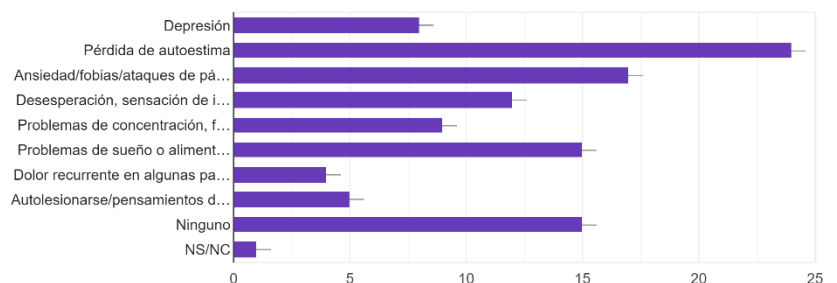
Conseqüències donades per la violència de gènere

Figura 1.

- * Depresión.
- * Pérdida de autoestima.
- * Ansiedad/fobias/ataques de pánico.
- * Desesperación, sensación de impotencia.
- * Problemas de concentración, falta de memoria.
- * Problemas de sueño o alimentación.
- * Dolor recurrente en algunas partes del cuerpo.
- * Autolesionarse/pensamientos de suicidio.
- * Ninguno.
- * NS/NC.

A causa de estos episodios vividos, ¿alguna has sufrido algún tipo de las siguientes consecuencias?

44 respuestas

En caso de que hayas respondido afirmativamente a alguna de las preguntas anteriores y, por lo tanto, hayas sufrido algún tipo de violencia de género, ¿Cómo respondiste ante esa situación en el momento en que se produjo?

Figura 2.

Si en el momento en que la violencia se produjo no supiste/pudiste responder inmediatamente, cuando ya había pasado el acto de violencia, ¿Cuál fue tu respuesta pasado un tiempo?

Figura 3.

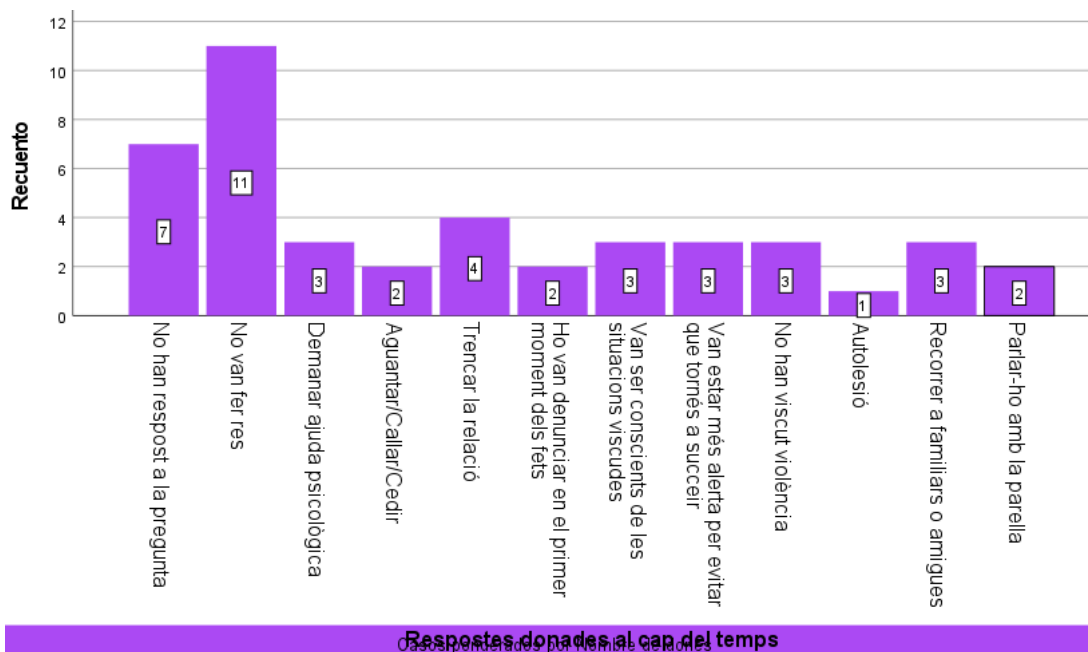
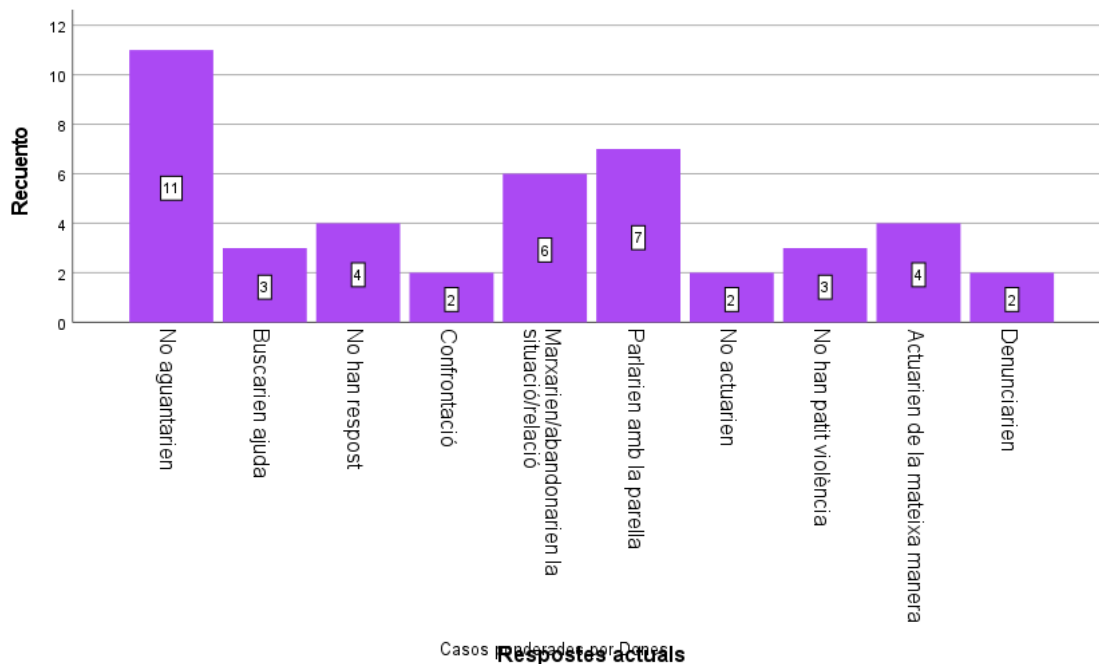

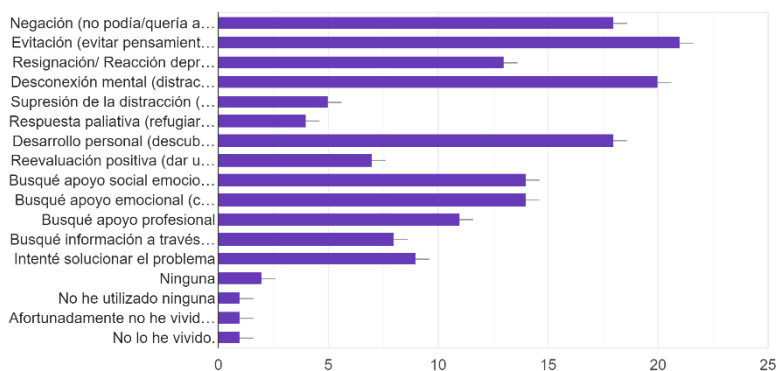
Figura 4.

Estratègies que solen utilitzar-se davant de diferents situacions de violència de gènere.

Figura 1.

El siguiente bloque pretende analizar cuáles son las estrategias que suelen utilizarse ante diferentes situaciones de violencia de género. Mar...vida en que has podido sufrir violencia de género. 44 respuestas

Negación (no podía/quería aceptar el problema)

Evitación (evitar pensamientos, sentimientos, recuerdos, sensaciones físicas y/o emocionales relacionados con la situación vivida)

Resignación/ Reacción depresiva

Desconexión mental (distracción)

Supresión de la distracción (parar otras actividades para valorar el problema)

Respuesta paliativa (refugiarse en otras cosas como alcohol, drogas)

Desarrollo personal (descubrir determinados aspectos para llevarlos a la práctica y mejorar la salud/aprender de la situación)

Reevaluación positiva (dar un nuevo significado a la situación vivida)

Busqué apoyo social emocional (comprensión por parte de los demás)

Busqué apoyo emocional (consejo u orientación para resolver/entender la situación)

Busqué apoyo profesional

Busqué información a través de libros, películas, etc., para comprender y valorar la situación

Intenté solucionar el problema

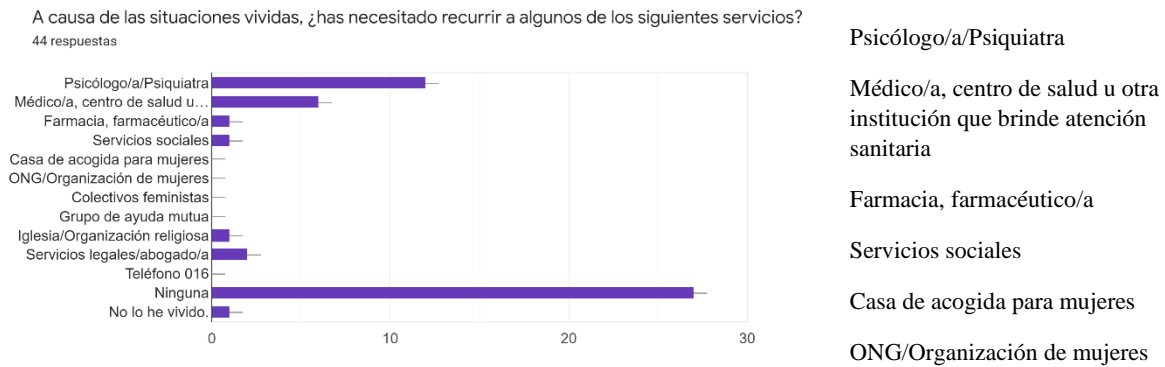
Ninguna

No he utilizado ninguna

Afortunadamente no he vivido situaciones de violencia de género

No lo he vivido.

Figura 2

Colectivos feministas

Grupo de ayuda mutua

Iglesia/Organización religiosa

Servicios legales/abogado/a

Teléfono 016

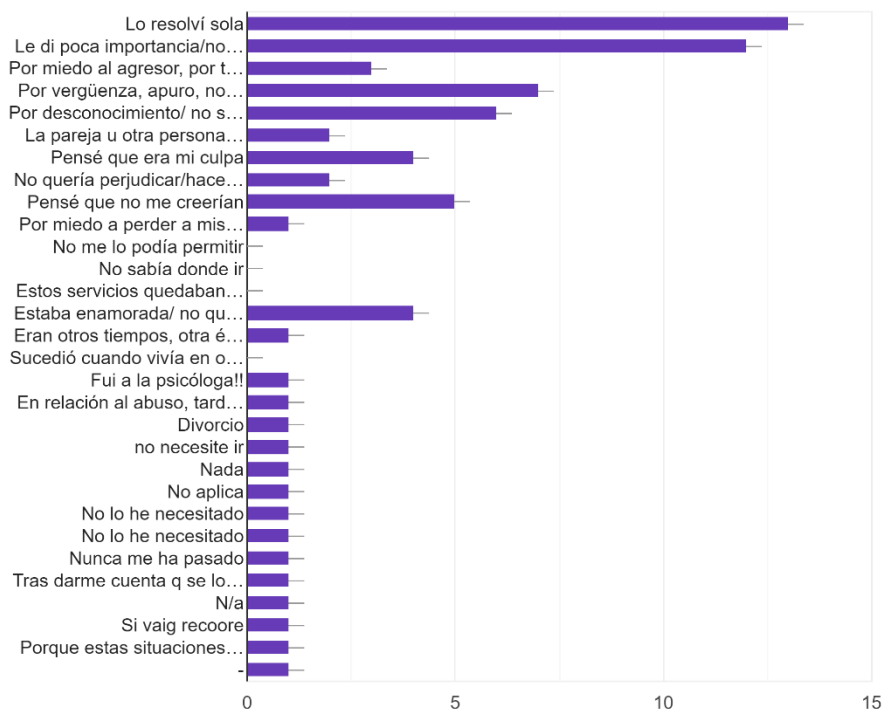
Ninguna

No lo he vivido.

Figura 3

En caso de no haber recurrido a ninguno de los anteriores recursos ¿Por qué motivos no has buscado ayuda en ninguno de estos servicios?

44 respuestas

Lo resolví sola

Le di poca importancia/no era lo suficientemente grave/no era necesario/no lo consideré violencia

Por miedo al agresor, por temor a las represalias

Por vergüenza, apuro, no quería que nadie lo supiera

Por desconocimiento/ no se me ocurrió.

La pareja u otra persona me lo impidió o me disuadió

Pensé que era mi culpa

No quería perjudicar/hacer daño a mi pareja

Pensé que no me creerían

Por miedo a perder a mis hijos/as

No me lo podía permitir

No sabía donde ir

Estos servicios quedaban demasiado lejos o era difícil acceder a ellos

Estaba enamorada/ no quería que mi pareja me dejara

Eran otros tiempos, otra época y no se hablaba de estas cosas

Sucedió cuando vivía en otro país en el que estos servicios no existían

Opción otras respuestas:

Fui a la psicóloga

En relación al abuso, tarde muchos años en buscar ayuda, me sentía culpable por la situación, pensaba que me lo había buscado yo, que era culpa mía

Divorcio

no necesite ir

Nada

No aplica

No lo he necesitado

Nunca me ha pasado

Tras darme cuenta q se lo estaba haciendo a mis hijos, acudí al psicólogo.

Si vaig recoore

Porque estas situaciones no las he vivido.

Figura 4

A continuació, voy a mencionarte una serie de personas, ¿podrías indicar si les comentaste la situación que estabas viviendo?

44 respuestas

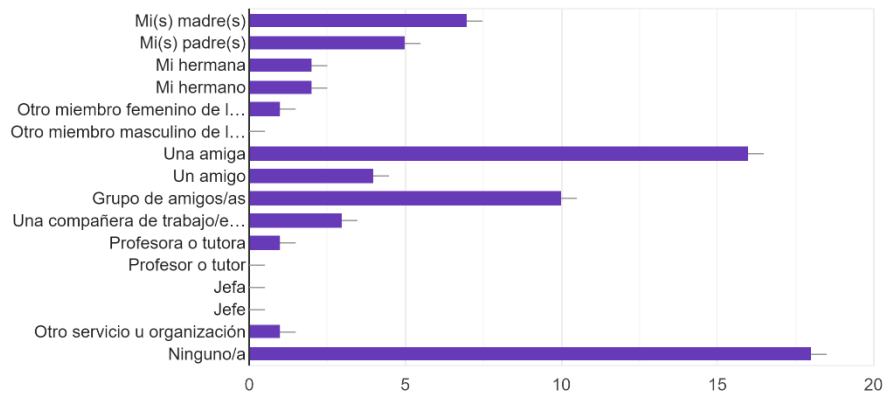
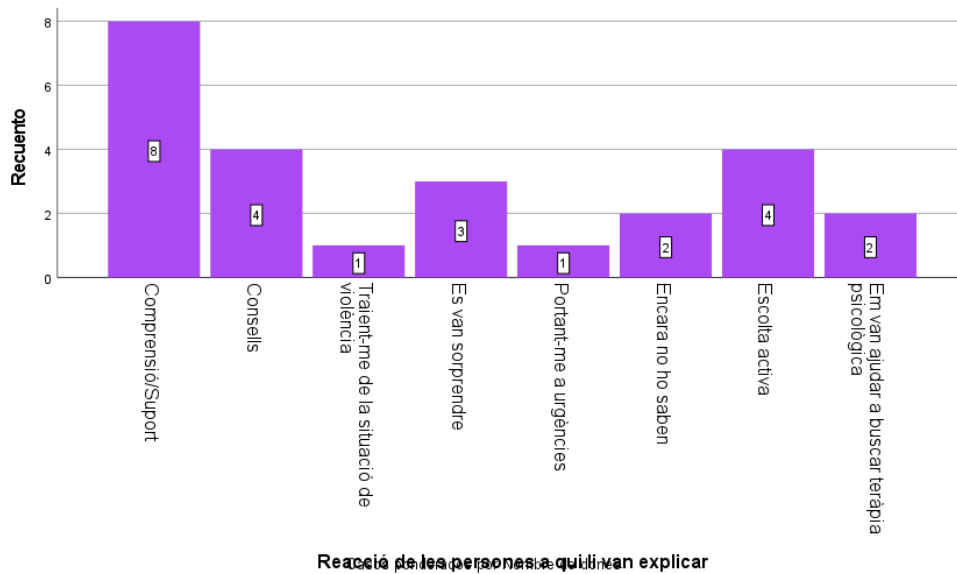
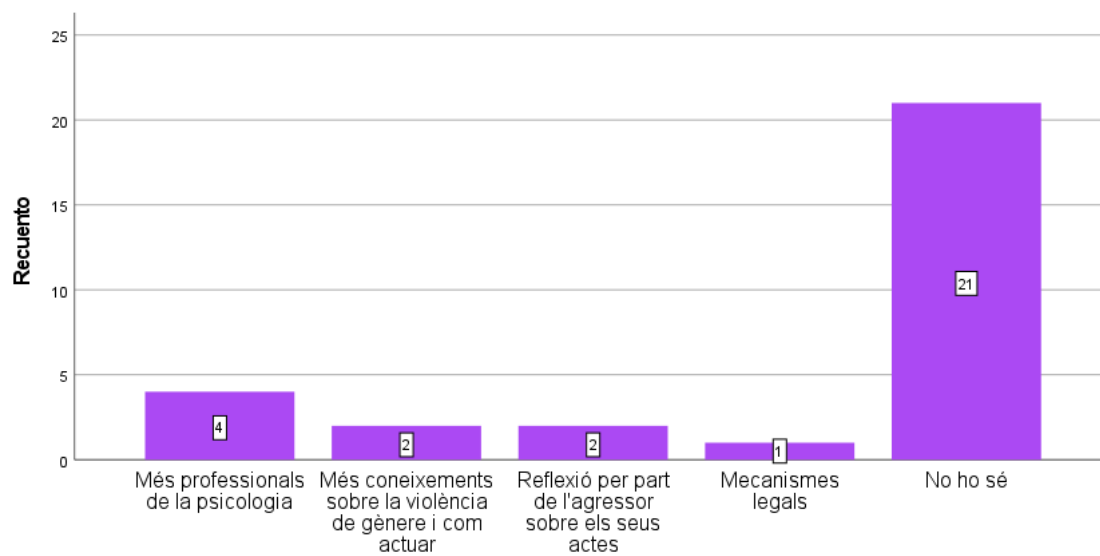

Figura 5

¿Cómo reaccionó esta persona?

Ajudes que consideren necessàries i no han rebut

Casos ponderados por Nombre de dones